

ספר

חיי תמיד

ביאור רחב צח וברור

על

מסכת תמיד

עבודת יום ביומו

בבית המקדש

על פי חז"ל ורבותינו המפרשים

בחסדי ה' יתברך עלי

אברהם חיים

בלאאמו"ר הרה"ג רבי חנוך העניך שליט"א

אופמאן

בית שמש, אלול ה'תשע"ו

יר"ל ע"י

'באר החיים' - המרכז לבית המקדש והמשכן



בית שמש

ידוע מאמר החכם כשם שא"א לבר בלי תבן, כך א"א לספר בלי שגיאות, ע"כ נבקש מכל המעיין בספר שיואיל בטובו לשלוח הארות והערות, חידושים וצינונים ומ"מ, וכל דבר המתחדש ומתברר, או תיקונים, וכדומה, אל: 'באר החיים' ת.ד. 8031 בית שמש.

ניתן להשיג את הספר, לבודדים ולכמויות, במס': 05041-94471

להשיג את הספר

קרית ספר:
ר' ישראל נאגר
08-9741760

בית שמש:
אברהם חיים אופמאן
05041-94471

© כל הזכויות שמורות

© כל הזכויות של חלק מהציורים שמורות למכון בהצרות בית ה'. ותשוח"ח.

לתשומת לב

ספר זה בא בזאת בשני אופנים, עבור שני אופני לימוד:

הביאור המופיע בחלק העליון של העמוד, נועד למבקשים ללמוד ולהבין בקלות, בפשטות ובמהירות.

ואילו העיונים הנקראים 'באר ההיכל', המופיעים בחלק התחתון של העמוד, נועדו עבור הלומדים המבקשים גם להתעמק בעומק הדברים והשיטות.

עם זאת, כדי שלא להכביד על הלומד, לא הבאנו ב'באר ההיכל' מדי הרבה עיונים ושיטות, רק כפי הצורך ולפי הענין – ו'תן לחכם ויחכם עוד'.

לעיתים הורחבה היריעה, ונכתבו עוד מובאות ביאורים ועיונים. וכן הבנת העניינים ע"פ דרוש ורמז. נקבע מקומם במדור 'היכל עולמים', שבסוף כל פרק.

חלק מההסכמות ניתנו לספרינו הקודמים, 'באר החיים' ו'היכל ידיד' על בית המקדש.

דוד בהרה"צ מוהר"ר ישראל מרדכי

זצוקללה"ה טווערסקי

רחוב גבעת משה 10

ראחמיסטרייווקא - ירושלים עיה"ק ת"ו

ת.ד. 6719

בעזה"י אורי אבנר ומאז מש/נה יפ"ק

הנה נאיתי את הקוניסטים על צנן בנן
בית המעבד הכאסון אשר הכרת הנצלה והיקר
אורן אברהם תמך אלכסנדר שליטא ממעמי תושבי
העיר בית שמש ממעבד אהרן יצחק אלוני צולם
והצנן גימאז אקסוק בצנן בנן בית המעבד
ביתו בין המצרים והחכמה אבנר אהרן, אבאלי צפן
אהרן אהרן אהרן ביאורים ומידושים נאם בצננין
אלו הנה אברהם ליצפה אינו כרוב והפאחה
ונתן ולשבת בקיור ה"ט ימי חיו אהרן אבנר
פעלים אהרן אהרן אהרן אהרן אהרן אהרן אהרן
ליצפה אהרן אהרן אהרן אהרן אהרן אהרן אהרן
המצפה אימצה קיובה
בא/ד אלוניס

ב"ק מרן גאב"ד ירושלים שליט"א

בשמה הרני מצטרף לדברי יידי הרב הגאון שליט"א
בברכה להרב האברך ר' אברהם חיים אופמאן שליט"א בביאור
צורת בית המקדש הראשון עפ"י מאמרי חז"ל, יזכה להפיץ
ספרו בהצלחה ולהמשיך להרביץ תורה בכתב ובע"פ
מתוך נחת והצלחה בכל דרכיו. והריני חותם באהבה
י"צ ז' י"ג י"ג

בס"ד

בשמה הרני מצטרף לדברי יידי הרב הגאון שליט"א
(הגאון רבי נתן קופשיץ שליט"א)

בברכה להרב האברך ר' אברהם חיים אופמאן שליט"א בביאור

צורת בית המקדש הראשון עפ"י מאמרי חז"ל, יזכה להפיץ

ספרו בהצלחה ולהמשיך להרביץ תורה בכתב ובע"פ

מתוך נחת והצלחה בכל דרכיו. והריני חותם באהבה

יצחק טובי' ווייס

ידיד בית אבותיו

RABBI NOSSON HAKOHEN
KOPSHITZ

RABBI OF THE ORTHODOX COMMUNITY
NACHLA UMENUCHA - BET SHEMESH

הרב נתן הכהן קופשיץ

רב דקהילת החרדים

נחלה ומנוחה-בית שמש

בס"ד, יום פ' אשכול

כ"ב 3 האזכרה הישנה הרב אברהם חיים אופמן שליט"א

לפני
היכלת אהרן שניק ב"ר רח"מ אהרן אהרן אהרן אהרן

במען צוית הבית הנשואין אה"י ג"ל ורבותיו סאטמאר

המאמר וצב אה"י צב ונא אה"י אה"י

ותע אה"י אה"י אה"י אה"י אה"י אה"י אה"י אה"י

הכלב אה"י אה"י אה"י אה"י אה"י אה"י אה"י אה"י

בין המצרים וצב אה"י אה"י אה"י אה"י אה"י אה"י אה"י אה"י

כבוד האברך המופלג הרב אברהם חיים אופמן שליט"א

שכטו"ס

קיבלתי את ספרך "באר החיים" שהנך עומד להוציא לאור בענין צורת הבית הראשון על פי חז"ל ורבותינו המפרשים, בטוב טעם ודעת וניכר עמלו בזה, והוא נחוצ מאוד. והגני לברכו שיוכה תמיד לישב באהלה של תורה כל הימים מתוך שלות הנפש והרחבת הדעת.

הכותב לכבוד התורה ולומדי'ה

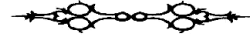
בין המצרים יורה אור לישרים נתן הכהן קופשיץ

דוד צבי שלמה הורונצ'יק

מר אדושיץ

בית שמש

ת.ד. 571



ימי הרחמים והסליחות תשע"ב

בס"ד

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו האברך כמדרשו הרה"ח ר' אברהם חיים אפפמאן שליט"א בן ידידינו הרב החסיד רבי חנוך העניך שליט"א אשר זה כמה שנים עוסק במלאכת שמים ומתעסק בקדשים ללבן ולבאר להאיר ולהבהיר את מקום הקודש אשר עיני ישראל משתוקקים לה בית מקדשינו ותפארתנו.

ושמחתי באומרים לי בית ה' נלך שעתה הולך ומדפיס את חיבורו "באר החיים" ביאורים הערות והמחשבות בעניני בית המקדש אשר סידר וערך בטוב טעם ודעת בשפה ברורה ובוודאי יהיה לתועלת לכל אשר יעסוק בהם.

ומדי דברי בו זכור אזכרנו לזקנו האי גברא רבה ויקרא ידידינו הגאון החסיד המפואר רבי יעקב צבי אפפמאן זצ"ל משרידי דור דעה אשר האציל מתורתו ויראתו בעירנו ורבים נהנו ממנו עצה ותושיה.

וזאת הברכה ימלא ה' כל משאלות לבכם לטובה ותזכו לזכות את ישראל מתוך שמחה ונחת בריות גופא ונהורא מעליא לאורך ימים ושנים ונזכה לאור פניך עלינו אדון נשא בבית נכון ונשא בביאת משיח צדקנו במהרה.

ידוע
כמה ומעלה אלה
3/5
הוא

אהרן בידרמן

בהרה"צ מלעלוב יצוק"ל
רה" מנחת יצחק 15 בית שמש



בס"ד, ר"ח מנחם אב תשע"ב

בין המצרים נשמע המכשר על ההרים

הובא לפני ספר באר החיים בו יבואר ענין צורת בית המקדש הראשון והמסתעף המובא בספר מלכים ודברי הימים והוא מיוסד על פי דברי חז"ל והמפרשים, לתועלת ללומדים ומעיינים להבין הכתובים, וכבר קלסוהו רבנן.

נלקט ונערך במוטו"ד ע"י האברך ברוך הכשרונות הרב אברהם חיים אופמאן שליט"א, מתושבי עירנו שהרחיב והשכיל כיד ה' הטובה עליו להגדיל תורה ולהאדירה.

יהי רצון והימים האלו יהפכו לששון ולשמחה, ומהרה יחוש ויגאלנו ויבנה בית מקדשנו ותפארתנו, ונזכה ונחיה ונראהו עין בעין בשובו אל נוהו.

הס' הי"א
בהרי"צ ה"א
ל' 33

BENAYAHU YSAHAR SHMUELI

Yeshivat Hamekubalim "NAHAR SHALOM"

בניהו יששכר שמואלי

ישיבת המקובלים "נהר שלום"

א/כ כ.ה.ש.ל.ר

מכתב דרכה
ו
ז

כתיבתי לך לפניך חשבוני המצב על עיניי ביה מקדשנו
 ונפלאותנו ושמי "יצחק הכהן" סומך יהואק
 על מסכת אבות וצוה אתי בהתקן
 השני ליבינו הרופח אהבה במצב החכם
 כה"ה אהבה חיים אלהים שלום ששיר כירוש
 נפלא ונבואים נפלאים מתקום אהבה מניחה צפוי
 אלפי עין האהבה אלהי אלהי חסד גדול
 המקדש קקרה האלהי וכידוע למסכתו מחבריו
 שאהבה גורמת שיהיה שומע חסדו של
 ע"כ בזה האהבה אהבה המקדש ששיר אהבה
 מרבים ומאמנים אהבה

נבון זה חכם החכם שיפולו מחיותו חכם
 ויפסד אהבה חכם ויפסד חכם
 ואלו אלפי יפסדו יפסדו ויפסדו אהבה

החומר קבלת החכם



Shmuel Brandsdorfer

Rabbi & Head of
Kollel "Bnei Yerushalayim"

24 Harav Mibrisk St.
Beit Shemesh
E. israel

שמואל בראנדסדארפער

מו"ץ בהעדה החרדית
ראש כולל אברכים להראה
"בני ירושלים"
בעידיית בית שמש
רח' הרב מברסק 24
בית שמש

בס"ד

יום ג' לס' ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וגו'
כ"ו מנ"א תשע"ב

בא לפני האברך כמדרשו, חוב"ט, הרה"ח רבי אברהם חיים אפפמאן שליט"א, בן ידידי הרב החסיד רבי חנוך העניך שליט"א, מפק"ק בית שמש ת"ו, ובידו הספר העומד לצאת לאור בעניני ביהמ"ק הראשון, והספר מדבר בעד עצמו, בהיותו קילורין לעיניים הן בחלק הביאור והן בחלק העיונים, והוא מיוסד ע"פ דברי חז"ל ורבותינו המפרשים, ובוודאי ישמח לב מבקשי ה', דורשי ה' המחכים לבנין אריאל, לעסוק בעניני המקדש ולהתכונן לקראת הבית השלישי שיבנה במהרה בימנו.

בעזרתו של הספר הנוכחי, יוכל כל לומד, וכל מלמד, למן בני תורה ועד תינוקות של בית רבן, לבוא בשערי המקדש ולהבין רזיו וצפונותיו, ע"פ פשט וע"פ עמקות. כאשר תחזינה עיני כל לומד – אשר נהורא נפיל בבי מדרשא.

ולא באתי, כי אם להעיד על הרב המחבר שליט"א, על שהנני מכירו ומכיר את המשפחות החשובות, תושבי קרייתנו המעטירה, אשר מדובר על יראי ה' וחושבי שמו לתפארת ולתהילה – ואשרי חלקו שזכה להעמיק בענין גדול זה ולזכות את הרבים כפי מידתו. ואמינא לפעלא טבא יישר, ומאת ה' ישא ברכתו לטב ולחייך ולשלם.

בכל חותמי ברכה, לכבוד התורה ולומדיה

שמעון בראנדסדארפער
גאון אריאל



שָׁלוֹם יְהוּדָה גְרָאָם

אֲבִדְק"ק הָאֱלִמִּין



בעהמח"ס: קובץ ספרי ארץ ישראל כ"ו חלקים, שמירת המצוות כהלכתן ח"ן חל', קובץ ספרי כשרות ג"ן חל', קובץ ספרי שחיטה כ"ו חל' קובץ ספרי ניקור ל"ג חל', קובץ ספרי שמירת שבת ד"ח, קובץ ספרי מקוואות ח"ח, שמירת הברית י"ח, דברי תורה עה"ת ז"ח, קובץ ספרי סת"ם כ"ב חל', קובץ ספרי קדושת ביהכ"נ י"ז חל', שכר ועונש ו"ח, שו"ת זבחו זבחי צדק ג"ח, אור הוזהר ה"ח, ועוד.

קהל עטרת ישעיה האלמין * רחוב נחל לכיש 24/8 * רמת בית שמש

CONG. OF HOLMIN.NACHAL LACHISH 24/3 RAMAT BEIT SHEMESH, 99093 ISRAEL , TEL: 02-995-1191

ב"ה, יום ד' לסדר 'בהר' ה' יראה', ט"ו חשוון ה'תשע"ו

היות כאשר ידידינו הרה"ג רבי אברהם חיים אופמן שליט"א בעמח"ס רבים ונכבדים, עומד להעלות על מכבש הדפוס ספר **היכל ידיד על תבנית בנין בית המקדש השני**, עם ביאורים ומקורות מחז"ל הק' והמפרשים, וכתב החפץ חיים זצ"ל בספרו על קדשים, שצריכים להיות מוכנים לגאולה שלימה ולדעת את כל ההלכות וכו'.

ובוודאי כשלומדים ממש את מעשה המקדש, בוודאי שיחשב כאילו נבנה בית המקדש בימיהם, ונזכה על ידי זה שיקוים בנו, בנה ביתך כבתחלה וכוונן מקדשך על מכונו. והראנו בבנינו ושמחנו בתקונו. והשב כהנים לעבודתם ולוים לשירם ולזמרם. והשב ישראל לנויהם. ושם נעלה ונראה ונשתחוה לפניך בשלש פעמי רגלינו, ככתוב בתורתך, שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלקיך במקום אשר יבחר.

ואמינא לפעלא טבא יישר, והשי"ת יהא בעזרו שיוכל להוציא את הספר לאור עולם ולהפיצו בישראל, ויתקבל לרצון לפני שוחרי התורה והחסידות.

ועינינו תחזינה בהגלות נגלות אור השם, ומלאה הארץ דעה את השם, ונזכה להבטחת 'והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם', בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

הכותב וחותם למען כבוד התורה ולומדיה

שלום יהודה גראם

אבדק"ק עטרת ישעיה האלמין
בית שמש



כ"ו חשוון ה'תשע"ו
י"ג יאר 1376
[Handwritten signature]

הרב שמואל חיים דומב
רב ביהכ"נ חניכי הישיבות הגבעה הדרומית
מו"צ וחבר ביה"ד מודיעין עילית
ומו"ל משך חכמה השלם

יום ג, כג תשרי – אסרו חג – תשע"ג

מכתב ברכה

למע"כ האברך כפשוטו ומדרשו, חו"ב טובא הרה"ג המופלג ר' אברהם חיים אפפמאן שליט"א. לשמחה ולעונג היה לי לעבור בין בתרי חבורו החשוב "באר החיים", ובו ביאר ופירש בטוב טעם ודעת צורת בנין בית המקדש הראשון.

"ומלאכה" שיש בה גם "חכמה" עשה, לבאר ולפרש "חכמת שלמה – ומלאכת שלמה", עפ"י מדרשי חז"ל ומפרשי התנ"ך הראשונים והאחרונים.

בתוספת "מקלעות" – ציורים, ו"פטורי ציצים" – פרחים (מלכים א' י, יח), להמחיש לכל לומד את תבנית ומעשה המקדש.

ובטוחני שכל מי שילמד בספרו ידלה מ"באר החיים" – "מי באר" מתוקים ומשיבי נפש. וכבר האריך הכהן הגדול מאחיו מרן ה"חפץ חיים" בגדל חיוב ולימוד סדר קדשים, שבזה שירבו העוסקים תבוא במהרה הגאולה.

ולשון הרמב"ם בפ"א מהלכות בית הבחירה הלכה ד', "בנין שבנה שלמה כבר מפורש במלכים. וכן בנין העתיד להבנות אע"פ שהוא כתוב ביחזקאל אינו מפורש ומבואר ואנשי בית שני כשבנו בימי עזרא בנוהו כבנין שלמה ומעין דברים המפורשים ביחזקאל".

ומעתה אם כן חובה גם ללמוד ולהתעסק לדעת צורת בנין בית ראשון. [וראה בתפארת ישראל בבוועז ריש מסכת מדות, בשם הר"מ נכתבה מסכת מדות כדי שנדע איך לבנות, ועי"ש מהא דבית שלישי יבנה בידי שמים, עי"ש. וקצת קשה מדוע הר"מ לא הוסיף שגם מפורש בספר דברי הימים. ובמלבי"ם דבה"י ב' ג ג-ד, כתב שעזרא בא לפרש דברים הסתומים והחתומים שבספר מלכים, או להוסיף דברים שלא נזכרו שם, וכן בסיפור בנין הבית לא כתב רק דברים שנתחדשו לו, וכו', עי"ש].

והנני לברכו שיזכה שיפוצו מעינותיו להגדיל תורה ולהאדירה

הכותב למען עמלי התורה ושוקדיה

ותחזינה עינינו ארמון על משפטו במהרה

שמואל חיים דומב

יצחק ישעי' זוייס רב זאב"ד "נוה אחיעזר"

רח' עזרא 46 בני ברק 03-5706326

בס"ד, יום א' לסדר 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' שנת 'שם משכן הוי-ה' [תשע"ו] לפ"ק.

מכתב ברכה

שמח לבי בראותי את הספר הנפלא היכל ידיד, והוא חיבור מקיף על כל ענייני בנין בית המקדש השני, וכולל בתוכו ביאור מקיף על כל משניות דמסכת מידות, מלוקט מכל הספרים העוסקים בנושא נכבד זה, בתוספת נכבדה שהוסיף הרב המחבר, מעשה ידי אמן, ה"ה האברך היקר, הרב הגאון המופלג בתורה ויראה, כמוהר"ר אברהם חיים אופמאן שליט"א, אשר ידעתי מנעוריו שהיה לבו בוער לרדת לשרשי מצוה חביבה זו של בנין בית המקדש ומידותיו. ובוצין מקיטפיה ידיע, שהשקיע עצמו במשך השנים לעמול להבין ולהשכיל בפרטי מצוה זו על כל פרטיה ודקדוקיה. וכבר איתמחי גברא ואיתמחי קמיעא בספרו הקודם באר החיים על תבנית בית המקדש הראשון, שנתבארה בספר מלכים ודברי הימים. וכעת המשיך במלאכת הקודש, טרח ויגע כדי מידתו, בכפלים לתושיה, בענייני בנין בית המקדש השני.

והנה הרב הגאון המחבר שליט"א הרחיב והעמיק בספרו, ונכנס לפרד"ס כל ענייני בית המקדש, טרח ויגע ויצא בשלום, שליקט מלא הטנא ביכורי פירות הפרדס. דלה דלה מהנהר היוצא מבית קדשי הקדשים, ושם בכליו מפירות גפן הזהב שעומדת על פתחו של היכל, וכל עלה גרגיר או אשכול שמצא, הביא ותלה בהיכלו אומר כבוד, היכל עולמים. הפליא לעשות.

והנה לאו אורח ארעא למי שלא ראה את החידוש, ולא השקיע עצמו במקצוע קשה זה, שיבוא ויעיד על החידוש, היצירה הנפלאה שיצאה מתחת יד הרב הגאון המחבר שליט"א. אך זכרתי לו אהבת קדומים, כד הויה טליא, ולכן לא יכלתי לסרב ולהשיב פניו ריקם, לבקשתו שאהיה מהמברכים אותו בברכת החידוש. על כן אמינא אבוא בברכת הדיוט קלה: 'יהי רצון שתזכה להמשיך ולישב על התורה והעבודה מתוך נחת והרחבה, ומתוך בריאות ואושר, ויפוצו מעיינותיך הוצה, ותזכה לחבר חיבורים נוספים במקצוע זה ובמקצועות אחרים, לחדש ולירד לעומקה של הלכה ולאמיתה של תורה, ויהיו ספריך מתקבלים ומפיצים את העיסוק בתורת הבית. ונזכה בקרוב כולנו יחד לראות בבנין שלם בית המקדש השלישי שיבנה במהרה בימינו אמן סלה.'

כעתירת המשתאה מיפי מלאכת הספר מתפלל להצלחתו כל הימים



י'מק י'רע' ו'י'ס

ברכת אבי מורי שליט"א

א' אלול תשע"ו פה בית שמש עיר התורה

אודה השם בכל לבב בסוד ישרים ועדה על אשר זיכני לראות מפרי עמלו של בני בכורי יקירי מחמד עיני ולבי הרה"ג ר' אברהם חיים שליט"א עולה על שלחן מלכים מאן מלכי רבנן.

עיינתי בחיבורך הגדול על מסכת תמיד אשר בשם "חיי תמיד" יקרא, ומה מאוד שמח ורחב לבבי בראותי אותך ב"ה מעלה על הכתוב מנחת עשיר מלאכת מחשבת דבר דבור על אופניו לבאר את מסכת תמיד לפי שיטות הראשונים והאחרונים בטוב טעם ודעת, וכאשר ידעתך ביגיעתך הגדולה והעצומה זה שנים ברוחב ועומק הסוגיות לפרטי פרטיהם עד אשר ערכת שלחן מגדים לכל בית ישראל בלשון צח ונקי השווה לכל נפש. וב"ה הפלאת לעשות בהשכל וחכמה רבה וביראה הקודמת לחכמה לברר וללבן כל דבר ודבור, ולהראות מקור טהור בכל העניינים מדברי הגמרא ושיטות רבותינו, וזה מתוך שימוש חכמים ועמל רב.

ויתן השי"ת שיפוצו מעיינותיך חוצה להרבות פעלים לתורה ולזכות את הרבים לשמחת לב כל דורשי השם המצפים לראות בבניין בית תפארתנו.

ויה"ר שתזכה להמשיך להיות דבוק בעמלה של תורה ולהוציא לאור עולם עוד ספרים לעשות נחת רוח לבורא כל העולמים, ולהאיר עיניהם ולשמח את לבבם של כלל ישראל בהבנת התורה"ק בעזרת השי"ת.

בהודאה להשי"ת על כל הטובה אשר גמלני

ובברכת כתיבה וחתימה טובה

אביך המאחל באהבה רבה

בפתח בית רם ונישא

מילין טבין ויקירין בענין גודל מעלת יקרת השיבות לימוד קדשים ובית המקדש

אמרו חז"ל במדרש תנחומא (צו י"ד): אמר יחזקאל לפני הקב"ה, רבוננו של עולם עד עכשיו אנו נתונים בגולה בארץ שונאינו, ואתה אומר לי לילך ולהודיע לישראל צורת הבית וכתוב אותו לעיניהם וישמרו את כל צורותיו ואת כל חוקותיו, וכי יכולין הן לעשות, הניח להם עד שיעלו מן הגולה ואחר כך אני הולך ואומר להם. אמר לו הקב"ה ליחזקאל, ובשביל שבני נתונין בגולה יהא בנין ביתי בטל, אמר לו הקב"ה גדול קרייתך בתורה כבנינה, לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה ובשכר קרייתך שיתעסקו לקרות בה אני מעלה עליהם כאלו הם עוסקים בבנין הבית.

כתב רבינו בחיי (ויקהל לח ט): ודע כי הספור בענין המשכן וכליו, והחקירה בתכונת צורותיו ומובאיו ושעור ארכו ורחבו וקומתו, אף על פי שאין בית המקדש קיים מצוה גדולה היא, עד שמים יגיע שכרה, ותורה היא וללמוד אנו צריכין, וכן הזכירו רז"ל בענין הקרבנות, כי כל המתעסק בלמוד פרשיות וישא ויתן בלבו עניניהם כאלו הקריב הקרבן עצמו, הוא שאמרו, (מנחות ק:): כל העוסק בפרשת עולה כאלו הקריב עולה, בפרשת חטאת כאלו הקריב חטאת, וכן כלם. הא למדת מזה על הספור בפיו בלבד שכרו אתו ופעולותו לפניו כאלו עשה המעשה והקריב קרבן על המזבח, והוא הדין בספור עניני המשכן והמקדש שיש לנו זכות עצומה ועקב רב כאשר נהגה בהם ונשתדל להבין פשוטן ונגליהם, על אחת כמה וכמה אם נזכה להשיג תוכם להשכיל אחד מרמזיהם, והוא שהזכיר דוד על הענין הזה על הנסתר והנגלה, (תהלים מח יג-יד) 'סבו ציון והקיפוה ספרו מגדליה שיתנו לבכם לחילה פסגו ארמנותיה למען תספרו לדור אחרון', ובזכות הסבוב וההקף בנגלה ובנסתר ישיב שכינתו לתוכו, שנאמר, (שם טו) 'כי זה אלהים אלהינו עולם ועד הוא ינהגנו על מות'.

כתב הרמב"ם (הקדמה לפירוש המשניות): הביא אחר תמיד מדות, ואין בו ענין אחר אלא ספור, שהוא זוכר מדת המקדש וצורתו ובנינו וכל ענינו. והתועלת שיש בענין ההוא, כי כשיבנה במהרה בימינו, יש לשמור ולעשות התבנית ההוא, והתבניות והצורות והערך, מפני שהוא ברוח הקדש. כמו שאמר (דברי הימים א' כח), 'הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל'.

כתב התוספות יום טוב (הקדמה לצורת הבית) וז"ל: אמר השם ב"ה אל הנביא יחזקאל ע"ה (יחזקאל מג י-יא): אַתָּה בֶן אָדָם הֲגַד אֶת בַּיִת יִשְׂרָאֵל אֶת הַבַּיִת וְיִבְלְמוּ מַעֲוֹנוֹתֵיהֶם, וּמִדְּדוּ אֶת תְּכֵנִית. וְאִם נִבְלְמוּ מִכָּל אֲשֶׁר עָשׂוּ, צוֹרֵת הַבַּיִת וְתִכּוֹנָתוֹ וּמוֹצְאָיו וּמוֹבְאָיו וְכָל צוֹרְתוֹ וְאֵת כָּל חֻקֹּתָיו וְכָל צוֹרְתָיו וְכָל תּוֹרְתָיו הַיּוֹדֵעַ אוֹתָם, וּכְתַב לְעֵינֵיהֶם, וְיִשְׁמְרוּ אֶת כָּל צוֹרְתוֹ וְאֵת כָּל חֻקֹּתָיו וְעָשׂוּ אוֹתָם. צוּה הַשֵּׁם ב"ה אל הנביא שיגיד לישראל שימדדו כל תוכן השבון הבנין ושישמרו הצורות בלבבם שמא היום יבא משיח ואין כאן בונה פונה לבנין בית המקדש. וכך פירש רש"י: וישמרו ילמדו עניני המדות לעשותם לעת קץ. ע"כ.

ויוכל להיות כי כל צורותיו בתרא שכתוב בפירוש רש"י שלא פורש שיהיה עניני הצורה המוחשת, רצה לומר לעשות תמונה במדותיו כי הוא מבוא לקלות ההבנה.

גם מדברי הרב רבי יצחק אברבנאל ז"ל נראה שהצווי היה אל הנביא לעשות צורה מוחשת, שהרי פי' מ"ש צורת הבית ותכונתו ומוצאיו ומבואיו בד' לשונות הללו כנגד ד' אופני ההשגה שיש לכל הדברים המושגים אצלנו, והאופן הא' מהם הוא ההשגה במוחש, ועליו אמר הכתוב 'צורת הבית'. וכן פירש עוד 'וכל צורתיו' הנזכר בכתוב שני פעמים, שהאחד רומז על המוחש, והשני על המושכל הראשון, כי שניהם צורות מושגות לאדם בלי עיון. הרי יצא לנו מכלל דבריו שהנביא נצטוו להרבות הדברים בחוש.

וכיוצא בזה פירש הרד"ק במלת תכנית צורת הבית ימדדו ויכינו אותו לסימן כי עוד יעשו כן לעתיד בבא הגואל ויחיו המתים יכינו אותו לסימן שהרואים זאת הצורה יחיו בבנין העתיד. ע"כ.

והנה נוסף על מה שבקשנו בדבריו, למדנו עוד כי הבטיח השם ב"ה שעל ידי הבנת תמונת צורת הבית יזכו לתחייה לעתיד. וכן כתב בפירושו ל'ועשו אותם' שהוא ראייה גדולה לתחיית המתים.

והנה הבטחה זו לא בלבד לדורו של יחזקאל נאמר כי למה נגרע אנחנו הבאים אחריהם, אך היא הבטחה כללית אל כל שומר ומודד הצורה כנזכר שיזכה לתחייה לעשותה לעתיד. שכן כל יעודי הנביאים ע"ה עם שהם מועדים לנוכח, עם כל זה מגמת פניהם כמו כן לעתידים בניהם אשר יקומו אחריהם ויספרו עד דור אחרון, ואמרו בלשון נוכח להקדים הטובה כשיזכו, מצורף לזה שדברי השם ב"ה והבטחתו כאלו אמר ונעשה מעתה, כנזכר בפירש"י בכמה מקומות על עבר במקום עתיד הבא בדברי הנביאים ע"ה.

ובמדרש ילמדנו: בן אדם הגד לבית ישראל את הבית, בשעה שנגלה הקב"ה והראה ליחזקאל צורת הבית ותכונתו ומוצאיו, אמר הקב"ה הגד לבית ישראל את הבית. אמר לו מרי וכי עכשיו הם בונין שאמרת וישמרו את כל צורתו ועשו אותם. אמר לו לאו אף על פי שאינם עושים אותו עכשיו יהו קורין בצורת הבית ואני מעלה עליהם כאלו בבנינו עסוקים.

ובפסיקתא דשמואל: אמר ואם נכלמו מכל אשר עשו צורת הבית, וכי יש צורת הבית, אלא אמר הקב"ה הואיל ואתם מתעסקים בו, כאלו אתם בונים בו. ע"כ.

כתב הגאון האדר"ת (בהסכמתו לספר אדרת הקודש) וז"ל: היש חיד מתוק מזה, שהקב"ה מבטיחנו על ידי נביאו הנאמן, שגם הלימוד בבנין המקדש נחשב לפניו יתברך שמו כאילו הבית בנוי. וכו'.

ואיך שהוא, הלא הנביא קרא לאבותינו בשם השם יתברך ללמוד צורת הבית בגלותם, וגם אנחנו בזמנינו עתה אנו מצווים ועומדים במצוה הזאת, ומדוע נעמוד בחוץ בעוד דודינו דופק ואומר שובו אלי ואשובה אליכם, פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם כדברי חז"ל בזה, לישועת ה' נצפה, כי קרובה לבוא במהרה, וכבר היא עקבות משיחנו וגאולתינו, ואיך לא נחוש לבנין בית תפארתנו לידע מהותו ומוצאו, חדריו ואולמיו, ככתובה וכמסורה, והיא מצוה יקרה ונפלאה, אהובה וחביבה מאוד מאוד שאין לה ערך וכו', בודאי עלינו להזדרז חושים לדעת בנין קדשינו. ע"כ.

כתב החפץ חיים (מתוך מאמר 'תורה אור' שהדפיס בראש ספר 'אסיפת זקנים') וז"ל: אמרו חז"ל (שבת לא) בשעה שמכניסין אדם לדין שואלין אותו נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה וכו' צפית לישועה. הורונו חז"ל בזה שמוטל על האדם לצפות תמיד לישועת ה' והיא מהדברים ששואלין אותו בתחלת דינו. וכן סדרו לנו אנשי כנסת הגדולה בשמנה עשרה: לישועתך קוינו כל היום. וכן אנו מסיימין תפלתנו: על כן נקוה לך כו' לראות מהרה וכו'. וכן אנו אומרין באני מאמין: ואני מחכה לו בכל יום שיבא. אבל צריך להתבונן אם אין דברינו רק משפה ולחוץ ח"ו, כי אם באמת מצפין אנו לישועה במהרה ומחכין בכל יום שיבא, הלא היינו מכינין עצמנו בלימוד הלכות האלה, שבבא זמן הישועה ידרש לנו הלכה למעשה, וההלכות הלא גדולות ומרובות הן אשר אי אפשר ללמוד ולדעת אותן בשעה קלה, ואם אין אנו נותנין לב ללמוד ולדעת הלכות הקדשים, אות הוא כי אין צפיתנו לישועה במהרה אמיתית, שאלו כן, בודאי היינו משתדלים ומזדרזים בבל עוז ללמוד הלכות האלו הנצרכות לנו תיכף בהגלות ישועתו יתברך. ואיך לא נירא ולא נבוש לומר שקר ח"ו לפניו יתברך, ולהזכיר עוד שמו על זה, כמו שאנו אומרין ג' פעמים בכל יום, 'על כן נקוה לך ה' אלהינו לראות מהרה בתפארת עוזך', כיון שבמעשה אין אנו עושים כן, שאלו בא מבשר נאמן לישראל שבזמן קרוב תהיה הגאולה בודאי היו מזדרזין אלפי רבבות מישראל ללמוד ההלכות השייכות לקרבן ולמקדש בעבור שאז

כל הדינים נוהגין למעשה, לא מיבעי לכהנים, אלא אף לישראלים כגון אכילת קדשים וביאת המקדש ששייך לכלם. ובפרט לענין קרבן פסח שחייבה התורה בעונש כרת אם ימנע מלעשותו. וגם בזמן ההוא על הגדולים שבישראל מוטל להורות לעם ה' את כל הדינים השייכים לקודש ולמקדש. ועתה אם אמנם כן כי מחכים ומצפים אנחנו לישועה מהרה כמו שאנו אומרים לפני בוראנו יתברך, היה לנו גם כן להזדרז בכל עוז בלימוד הלכות אלה וכנ"ל.

ועוד אשאלה נא, האם יקרה כזאת כשמחכים על מלך בשר ודם אף בחשש ספק שמא יבוא לאיזה מקום, הלא עושים אז כל ההכנות הנצרכות לקבלת פניו. ואנו אומרים גם כן שמחכים אנו לו יתברך כמו שקבעו לנו בקדושה של שבת, היה לנו לעשות גם כן ההכנות הנצרכות לקבלת פני מלכנו מלך כל העולמים יתברך.

ומה המה ההכנות הנדרשות לנו לקבל פניו היא בידיעת תורתו שבהגלות נגלות כבודו יתברך ישאל לנו על זה, כמו שנאמר מי בהם יגיד זאת, ובפרט בהלכות הקדשים שהוא חלק גדול מתורתו והן הנצרכות אז למעשה לכל, ובפרט מהכהנים בודאי ישאלו על זה, וכמו שהיה בזמן בית שני כעין שאלות אלו, שהיה נבואה מהשי"ת לחגי הנביא (חגי ב) 'שאל נא את הכהנים תורה', עי"ש מה שגער הקב"ה על תשובת הכהנים בזה. ומזה נוכל לידע גם כעת בודאי כשנזכה כשיבא הקץ בודאי יצוה, הקכ"ה לשאול את הכהנים דברים הנוגעים לכהונתם, וכמה בושא וכלימה יגיע לנו אז כשלא נדע מה להשיב, כי כפי מה שנתרחקנו כעת מלימוד סדר הזה אף מה שמפורש בקרא, גם כן כזר נחשב לנו ולא נדע להשיב. [ואל יאמר האדם דכאשר תצמח ישועת הקב"ה ואז הלא יבוא משיח ואליהו ועתידים להגיד לנו כל חלקי הספיקות וכמו שמובא בגמרא פעמים רבות לענין ספיקות בשם תיקו, ואמרו המפרשים שתיקו הוא ראשי תיבות 'תשבי יתרץ קושיות ואבעיות'. על זה נשיב לו אמנם הדבר כן הוא שכל חלקי הספיקות יתבררו לנו על ידי אליהו, אבל הדברים הפשוטים המבוארים בפסוק ובביאוריהן של תורה שבעל פה המסורה לנו כמבואר בתורת כהנים ובגמרא הלא אנו צריכים בעצמנו לדעת כפי שביכולתנו

כי הלא אליהו לא יבוא ללמוד עם כל אחד ואחד דברים שהיה יכול לדעת בעצמו ורק הספיקות אשר אי אפשר לברר יתגלו לנו ע"י אליהו, ועל הפשוטות המבוארות הלא יאמר כי היה לכם ללמוד ולשנות בעצמכם קודם שבאתי לבשר הגאולה, וכמו שנאמר 'זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותם בחורב על כל ישראל חקים ומשפטים', ובתריה כתיב 'הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו']. והנה מצאנו בכתוב (סוף בהעלותך) 'ויאמר ה' פתאום אל משה ואל אהרן ואל מרים צאו שלשתכם אל אהל מועד וגו'', ופרש"י שהיו צועקין מים מים לטבילה. והכונה שלפיכך נגלה עליהם הקב"ה פתאום שמזה יבינו שצדק משה שפירש מן האשה כיון שלא היה יודע אימתי ידבר עמו הקב"ה היה צריך להיות מובן בטהרה כל שעה, והכי נמי בעניננו כתיב נמי (מלאכי ג) 'ופתאום יבא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים'.

וכיון שהישועה בהגלות כבודו יתברך תהיה פתאום לא יהיה אז זמן להכין עצמם לעבודה ואשר הלימוד הוא לא לשעה ושתים כי אם לכמה שנים, ולימוד הלכות עבודה להלויים גם כן היה נצרך חמש שנים, כמבואר במסכת חולין, ובפרט לכהנים שצריך לידע כל עניני הקודש והמקדש.

ואם כן צריך להכין עצמם מקודם שכאשר בא יבא פתאום נהיה מוכנים לעבודתו יתברך. ועיין סנהדרין (כב:) דלרבנן אסור לכל כהן בארץ ישראל לשתות יין תמיד שמא יבנה פתאום המקדש [וכן בעירובין (מג:)] האומר הריני נזיר ביום שכן דוד בא, אסור לשתות יין כל ימי החול, ואפילו לרבי דפליג עלייהו ומתיר, היינו דאינו חושש שיבנה פתאום כל כך שלא יהא שהות להפיג יינו מעליו, כפרש"י שם, אבל בדבר שצריך שיהוי לזמן רב בודאי היו כולא עלמא חוששין לזה. והכא בעניננו לידע הלכות עבודה הלא לא ליום אחד ויומים הוא כידוע, אם כן בודאי יש חיוב על כל פנים על הכהנים לעסוק בדיני עבודה לידע הלכותיה שיהא מזומן לעבודה כשיצטרך. וכן שארי תלמידי חכמים שבישראל גם כן צריכין ללמוד וללמד כדי לדעת להורות.

ובענינו שייך המשל שאמר ר"י בן זכאי שהביא הגמרא בשבת קנ"ג על הפסוק 'בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר', אמר ר"י בן זכאי, משל למלך שזימן את עבדיו לסעודה ולא קבע להם זמן, פקחין שבהן קשטו את עצמן וישבו על פתח בית המלך אמרו כלום חסר לבית המלך [בתמיה, הכל מוכן ושמא יבהילונו לבא פתאום, ואנו צריכין לכנס לסעודה מקושטים]. טפשיין שבהם הלכו למלאכתם אמרו כלום יש סעודה בלא טורח [עדיין צריך לטרוח לצורכי סעודה ויש לנו שהות הרבה להתקשט. רש"י]. בפתאום בקש המלך את עבדיו, פקחין שבהן נכנסו לפניו כשהן מקושטים, והטפשיים נכנסו כשהן מלוכלכים, שמח המלך לקראת פקחים, וכעס לקראת טפשיים וכו'. והכי נמי בענינו הפקחים המזרזים עצמם להיות מוכנים לעבודה ויהיו מקושטים בכל הלכותיה ליום בא מלכו של עולם, בודאי ישמח בהם, והמתרשלים בדבר וחושבים כי יש עוד זמן, לזה יקרה להם כמקרה אנשים ההם ג"כ. ובפרט לפי גודל מצוקות הזמן שמצוי כעת בעו"ה שנתקיימו כמעט כל הסימנים שהזכירו חז"ל בעת קירוב הגאולה, עיין סוף סוטה במשנה, ובסנהדרין צ"ז וצ"ח, בודאי יש לקוות לגאולה, וצריך להזדרז להכין לעבודה ובהלכותיה.

ולך נא וראה מה שאמרו חז"ל (סנהדרין סח) לענין משיח, שראהו ריב"ל דהוי שרי ואסר כל מכה בפני עצמה ולא הכל ביחד, והטעם כי פן יאמר לו הקב"ה שילך לגאול בניו ולא יצטרך לעכב. ועתה נוכל ללמוד בק"ו אם רגע אחד אינו כדאי לעכב לכלל ישראל מה נאמר כשיבוא משיח צדקנו ויאמר לנו בשם ה' להקריב קרבנות הקבועים בשם כלל ישראל וקרבנות האמורים בספר יחזקאל ואנחנו נהיה מוכרחים להמתין עכ"פ איזה חדשים שנהיה בקיאים בהלכותיהן. [ואף שללמוד איזה הלכות הנחוצות למעשה הוא קודם לכל, אכן ידוע שכל מי שהוא בן תורה לומד כמה מסכתות שאין נוגע לו למעשה. לאיש כזה הערנו וזרזנו שלא ישליך הסדר הזה אחר גוו, ואדרבה לו משפט הקדימה, מפני כל הטעמים הנאמרים עד כה].

והנה לפי מה שביארנו עד כה גודל ענין קדושת לימוד הזה, וגודל החיוב להכין עצמנו בידיעת הלכותיו, ומי שאין לו שהות או שאינו מוכשר לזה, יראה עכ"פ

לעשות מעמד ומצב לאחרים שיעשו כן ויחשב על שמו. ע"כ מה נאה היה אלו ימצאו בכל פלך איזה עשירים מנדבין מנכסיהן לקבוע עשרה אברכים גדולי תורה שילמדו הסדר ההוא ויהיו בקיאים בכל הלכותיו [ויקדשו לזה מחצית עתותם ומחצית לשאר לימודים איש איש בחפצו ביו"ד או בחו"מ] ועשרה אלו ישתדלו משך חמש שנים ללמוד ההלכות אלו על בורין ולפלפל בהן ולאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא, כי כיון שהקב"ה חושב להלימודים אלו כאלו מקיימין אותן בפועל ממש צריך להשתדל ולידע כל דבר בבירור, וכמו שכתב השל"ה בספר 'יש נוחלין', ובזה העת יקבלו הפרס הקצוב להם ואחר ה' שנים ישבו אחרים במקומן. ובזה תהיה התועלת כפולה כי לבד מה שימצאו בישראל מופלגים היודעים בהלכות אלו הנוהגים בזמן המקדש [שיבנה במהרה בימינו] על בורין, ולא יהיו הלכות אלו כמת מצוה, עוד זאת שת"ח העוסקים בהלכות עבודה מעלה הקב"ה כאלו מקריבין אותן בפועל וכו"ל. וכל זה הוא לבד מצות החזקת התורה שהיא מצוה רבה עד מאד וכו"ל. ובזה תהיה הוראה שאנו מצפין ומחכין לגאולה העתידה ועל כן אנו מבינין עצמינו בידיעת הלכות אלו, ולא נהיה שוב כדובר שקרים כשאנו אומרין 'על כן נקוה לך ה' אלהינו לראות מהרה בתפארת עוזך' וכו'. וכן כשאנו אומרין 'כי מחכים אנחנו לך' וכו'.

וכאשר יראה ה' יתברך שאנו מצדנו עושים כל ההשתדלות מה שבידינו לעבודת בית אלהינו, בודאי ימהר ויחיש הגאולה ויבנה לנו את ביתו ויזכנו לראות כהנים בעבודתם וכו' במהרה בימינו אמן.

כתב העזרת כהנים (הקדמה) וז"ל: הנה הגם כי אמרו חז"ל הכל תלוי במזל אפילו ס"ת שבהיכל (עי' זוה"ק נשא קצ"ד.). ואולי זהו הדבר הסיבה למרבית וכו' אשר התרשלו מהגות ומלסלסל בתורת צורת הבית המבואר ביחזקאל ובמשנה דמסכת מדות. ומתת יגיעם בעומק שכלם להבין בכל אלה כפי כוחם. ואולי עוד נצמחה סיבה לזה מ"ש הרמב"ן ז"ל בשער הגמול שכל המקודש מחבירו חרב יותר מחבירו. כן נמי השממה הזאת הניאה לב גדולי חקרי ישראל מהגות

בתבנית בניינה, ונכלל בתואר שממה וחורבן. אכן עכ"ז אין אנו פטורים מדרוש וחקור בכל תוצאי תבנית הבית לכל מוצאיו ומובאיו. ובטח מובן לכל חכם לב, דודאי המסכת הזאת עומדת ומתחננת לפני כסא הכבוד, ושואלת ומבקשת תחנון על מזלה בערך חברותיה בשבתה בקרן זויות. ואין צה למכביר דורש ומבקש. וכבר אמרו ז"ל (ר"ה ל.) ציון הוא דורש אין לה מכלל דבעיא דרישה. וכעת נהפך הדבר אתמהא. לדעתי הצעירה נראה כי אין שיעור לחיוב דרוש בה, והפוך בה דכולה בה. יעיין קורא נעים בשער קריאת הבנין הבאתי שם בשם מדרש ויקרא רבה פ"ז, שאמר הקב"ה דהעסק בלימוד תבניתה הוא כאילו בונים אותה. ובמדרש תנחומא פ' צו ז"ל: אמר יחזקאל לפני הקב"ה רבש"ע עכשיו אנו נתונים בגולה, וכי יכולין הן לעשות הניח להם עד שיעלו מן הגולה ואחר כך אני הולך ואומר להם, אמר לו הקב"ה ליחזקאל בשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל. אמר לו הקב"ה גדול קרייתך בתורה כבניינה. ובשכר קרייתך שיתעסקו לקרות בה אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקין בבנין. ע"כ. ועי' עוד בשער קריאת הבנין הנ"ל מש"ש כשם רבינו בחיי ז"ל ביותר ביאור בזה. ועי' עוד שם מש"ש בשם בעל הון עשיר ז"ל בפתיחה למסכת זאת שכ' דכוונת רבי המסדר למסכת זאת היתה לזה, כדי לקיים בלימודה ונשלמה פרים שפתינו. הרי לך כמ"ש.

נשא נא לבבינו ונשים עצה ונחקורה. אולי כל המאורעות הקשות [ר"ל] הפוגעים בנו, מרעין בישין, פגעים בישין, וכיוצא, הן הן הדופקים כפטיש על דלתי שערי לבבינו בזה, ומקיצין ומעוררין אותנו משינת התרשלות הלזה. והן הנה חלף ניב שפתי הנביאים בזמן המוקדם זה שנים קדמוניות. וכאמרם ז"ל בספרים הקדושים דשליחות התוכחה אשר היתה בפי הנביאים בימי קדם עת הנבואה פרצה בישראל נמסרה כהיום בידי יסורים וחלאים רעים [ר"ל] (כמדומה הוא בזה"ק). ואעיד עדים על בירור ואמיתות דברינו בזה, בעליל אמיץ בדברי חווינו הקדושים.

הלא ראו נא איך כמו אלה עוררו גם כן נביאינו הקדושים את לב אבותינו בימי התחלת בנין בית שני. ואמרו להם בשם ה' בעת היותם דוממים ובטלים

ממלאכת הבנין בעצת השוטנים וצרי יהודה וירושלים. אשר בכח ואדרע וחיל בטילו המו. ויעוררו אותם הנביאים בשם ה' ואמרו להם, העת לכם אתם לשבת בבתיכם ספונים והבית הזה חרב, שימו לבבכם על דרכיכם, זרעתם הרבה והבא מעט, אכול ואין לשבעה וגו', יען מה נאום ה' צבאות יען ביתי אשר הוא חרב ואתם רצים איש לביתו, על כן עליכם כלאו שמים מטל והארץ כלאה יבולה, ואקרא חורב על הארץ וגו'. יעויין שם ברש"י ז"ל ויובן כי ודאי כל הפרטים האלו המבוארים בכתובים אלו המה מורים ומרמזים באצבע כל ענייני ביטולי העבודה והמצוה שבמקדש. ואם כי לא ביארם רש"י ז"ל בכלום, ודאי בכל פרט ופרט מורה כן באצבע, אך קיצר במובן וסמך על המבין. ואחר התעוררם לבנות המקדש אמר להם הנביא, ועתה שימו נא לבבכם מן היום הזה ומעלה מטרם שום אבן על אבן בהיכל ה', מהיותם בא אל ערימת עשרים והיתה עשרה וגו', מן היום הזה אברך. כאומר ראו נא החילוק וההפרש בין המוקדם ובין ההוה, ותראו כי בזכות בנותכם את הבית יהפכו היסורים והצער לברכה.

בא וראה כמה זכות של המקדש גדול, מימי בית ראשון נלמדנו. דהנה לערך י"ד שנה קודם הבנין הי' מספר כל ישראל [לבד משבט לוי ובנימין] עולה רק לאלף אלפים ותק"ע אלף. ועתה אחר עבור י"ד שנה היינו כשנשלם הבנין נתרבו מאד עד כי כהנים לבדם עלה מספרם יותר מכפי שהיו אז כל ישראל, היינו לאלף אלפים ותתמ"ח אלף. כל זה גרם זכות המקדש. וכמאמר הכתוב בימי בית שני שאמר מן העת ההוא אברך. ובאמת אז לא לבד בגופניות לבד נתברכו. אלא גם בנפשיות, כי נתגדלו אז גם במדרגות גבוהות להפוך כל מרע לטוב, כידוע. והגם שבתחלת ביאתם לארץ ישראל היו במדרגה קטנה, כי עיקר החרש והמסגר נשאר בבבל, אכן אח"כ איזה שנים אדרבה נהפך הדבר ורק מציון שאלו תורה. כל זה קדושת המקדש סבב. יעויין בספר פירקי היכלות מגורל מדרגתם.

הנה אמרו ז"ל (שוח"ט שמואל רבתי פ' ל"א בסופו) וז"ל: כל האוכלוסין שנפלו וכו' ע"י שלא תבעו מבנין בית המקדש ע"י ש. הרי דאפי' בימי דוד המלך ע"ה לא

התנקו מזה. הגם דמי לנו גדול מדוד אשר ידוע עליו מהכתוב מגודל הפלגת היגיעה וההשתדלות בבנין בית המקדש שהיה מתייגע ונודד שנתו עליו בעבור זה. אין לספר ואין לשער בזה, כי קצרה היריעה מחקוק עליו מכל אלה. אעפ"כ לא יצא דורו נקי מזה. וכבר נרמז בששת ימי בראשית דזה הוא עיקר בקשת ישראל וצפויים. וכאמרם ז"ל בב"ר פי"ג על מ"ש הכתוב 'וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ', וז"ל: כל תפילתן של ישראל אינה אלא בית המקדש. מרי יתבני בית מקדשא, מרי מתי יתבני ביה מקדשא. וכו'.

גם בחזקיה מלך יהודה בעת שנשען בחליו בזכות אבותיו, לא נשען כי אם בזכות זה. וכאמרם ז"ל (ברכות י): וז"ל: מאי קיר, אמר לפניו רבש"ע ומה שונמית וכו', אבי אבא שחיפה את ההיכל כולו בכסף וזהב על אחת כמה וכמה. ובאמת היה צריך אז לזכות גדול, היינו לחדש חולי שיתרפא, שעדיין לא היה כזה מימות עולם. ולכן חפש ובקר זכות גדול. עכ"פ אנו רואים דכל ההשענה היה בזכות בית המקדש. ולא בשארי זכיותיו הגדולים.

הנה הארכת בזה קצת להתוודע ולהגלות יקרת העוסק במצוה רבא הלזו. א"כ איככה ניטוש ח"ו דבר ההגיון הזה. ואיך נסלק נפשין מלסלסל ומלפלפל בתורת תבנית הבית מהגות בהאמור ביחזקאל ובמשנה דמדות. והנה ת"ל הרבה יגעת פה בספרי הנוכח לפניכם. וכו'.

וכפי שטוחות לפני השוכן בבית הקדוש, דכשם הספר כן יהיה ה' בעזרי לגמור בכי טוב עסק הספר והדפסתו על נכון בלי שום משגה ח"ו, ולחלקו בתוך עם בני ישראל אחינו יחיו, ברוב חן והדר במהרה, ואזכה יחד עם כל בני ישראל לקיבוץ הנבחר ירושלים עיר הקודש, ולראות המקדש על תלו בנויה במהרה, ולהקריב בו קרבנות כמצוה עלינו משמו יתברך אמן ואמן.

כתב מרן הגר"ה קניבסקי שליט"א (דרך חכמה בהקדמה) וז"ל: יתברך הבורא ויוצר הכל אשר נתן תורה לעמו ישראל וציונו תרי"ג מצות להשלים בזה את נפשותינו (עי' בהקדמת המשנ"ב ח"א), והנה דיני קדשים אין בידינו לקיים בעוה"ר

מיום שחרב בית המקדש, אמנם אמרו במנחות (ק): לעולם זאת על ישראל, ר' יוחנן אמר העוסקים בדיני עבודה מעלה עליהן הכתוב כאילו נבנה מקדש בימיהן. אמר ר' יצחק מאי דכתיב זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם, כל העוסק בתורת חטאת כאילו מקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו מקריב אשם. ובתנחומא (צו סי' י"ד): אמר לו הקב"ה ליחזקאל ובשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל, אמר לו הקב"ה גדול קרייתך בתורה כבניינה, לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה ובשכר קרייתך שיתעסקו לקרות בה אני מעלה עליהן כאילו הן עוסקין בבנין הבית כו'. ומי שעוסק בתורת עולה כאילו מעלה עולה ומקריבה לפני הקב"ה.

וכבר האריך החפץ חיים זצ"ל במאמר 'תורה אור' שהדפיס בריש ספר 'אסיפת זקנים' ע"ש, ומביא שם בשם 'באר שבע' שקדמונים אחזו שער שהלימוד והעסק במצות הבלתי נוהגת בזמן הזה יותר הכרחי ויותר נבחר מהלימוד בהמצות הנוהגות, כי אחר שלשלמותינו צריכין אנו לעיון ולמעשה בכל חלקי תורתנו הקדושה, ובזה החלק הבלתי נוהג אי אפשר בו המעשה, והעיון והעסק בו יספיק לנו לעיון ומעשה יחד, עכ"ל. ורש"י בבבא מציעא (קיד:) דלכך למדו גם סדר קדשים אף על פי שאין נוהג בזמן הזה משום דאמרינן תלמידי חכמים העוסקים בהלכות עבודה בכ"מ מעלה עליהן הכתוב כאילו מקריבין אותן בבית המקדש, ולכך סידרו עליהן גמרא [והרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות כתב שגם ירושלמי נמצא על קדשים וכנראה נאבד ממנו אחר כך]. ועניני קדשים הם עמוקים וחריפים, וכמו שכתוב בשבת (לא:) חכמת זה סדר קדשים. ובבבא מציעא (קט:) כי מטית לשחיטת קדשים תא ואקשי לי. פירש רש"י, למסכת זבחים שהיא עמוקה. וכו'.

והשי"ת יזכנו להשלים ולהדפיס על כל קדשים, ועוד ספרים, ויזכנו לראות בית הבחירה בבנינו ולהקריב תמידין כסדרן ומוספין כהלכתם, וכל הקרבנות, במהרה בימינו אמן.



ספר

חיי תמיד

מסכת תמיד

עבודת יום ביומו

בבית המקדש



משנה א

בשלושה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש. בבית אבטינס, בבית הניצוץ ובבית המוקד. בית אבטינס ובית הניצוץ היו עליות, והרובים שומרים שם. בית המוקד, כפה, ובית גדול היה, מקף רובדים של אבן, וזקני בית אב ישנים שם, ומפתחות העזרה בידם. ופרחי כהנה איש כסתו בארץ. לא היו ישנים בבגדי קדש, אלא פושטין ומקפלין ומניחים אותן תחת ראשיהן, ומתפשין בכסות עצמן. ארע קרי לאחד מהן, יוצא והולך לו במסכה החולקת תחת הבירה, והנרות דולקין מכאן ומכאן, עד שהוא מגיע לבית הטבילה. ומדורה היתה שם, ובית פסא של כבוד. וזה היה כבודו, מצאו נעול, יודע שיש שם אדם. פתוח, יודע שאין שם אדם. ירד וטבל, עלה ונסתפג ונתחמם כנגד המדורה. בא וישב לו אצל אחיו הכהנים עד שהשערים נפתחים, יוצא והולך לו:

בשלושה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש. מצוות עשה מן התורה שיהיה שמירה בבית המקדש, ואף על פי שאין שם פחד

מאויבים ומלסטים, אלא השמירה היא לכבוד וגדולה^א. אינו דומה ארמון שיש עליו שומרים, לארמון שאין בו שומרים^ב. הכהנים שומרים בשלשה מקומות, והלויים בעשרים ואחד מקומות. [א] סך הכל יש עשרים וארבע מקומות שמירה^ג.

בְּבֵית אַבְטִינָס, מקום השמירה הראשון של הכהנים הוא ב'בית אבטינס'. 'בית אבטינס' הוא לשכה על גבי שער המים בדרום העזרה^ה, אשר בלשכה זו כותשים ומכינים את סממני הקטורת^ו. ליד לשכה זו יש מקוה, על גבי השער^ז.

בְּבֵית הַנִּיצוּץ, מקום שמירה שני של הכהנים הוא ב'בית הניצוץ'. בצד צפון של העזרה סמוך למערב יש שער הנקרא 'שער הניצוץ', ויש לו כמין אכסדרה, דהיינו ששני כתלים בולטים

❧ באר ההיכל ❧

א. רמב"ם (הלכות בית הבחירה פרק ח'). רע"ב. תפארת ישראל.

ב. רמב"ם.

ג. רע"ב. רמב"ם.

ד. תפארת ישראל.

ה. תפארת ישראל. דרך חכמה למורנו הגר"ח קניבסקי שליט"א (הלכות בית הבחירה פרק ח' הלכה ה').

ו. תפארת ישראל. יומא א' ה', וברע"ב שם.

ז. תפארת ישראל. רמב"ם (מדות ה א). לבית אבטינס, יש שני פתחים, פתח אחד לעזרה ופתח אחד לחוץ, ולכן חציו קודש וחציו חול. בחלק הקודש מכינים את הקטורת שכל מעשיה צריכים להיות בקודש (כריתות ו. רמב"ם הלכות כלי המקדש ב ו), ובחלק החול שומרים הכהנים. המקוה שליד בית אבטינס פתוח רק לחול, ולכן הוא חול (ספר זכרון מנחם, נדפס דיהרנפורט תקל"ו, הובא דבריו בעזרת כהנים).

בענין איך נתקדש חלק הקודש שבבית אבטינס, והרי נגין ועליות לא נתקדשו. יתכן לבאר שיש מדרגות מהעזרה לבית אבטינס, ומסביב למדריות יש גג וכתלים, ולשכת בית אבטינס פתוח לגרם המדריות הזה שבעזרה, ועל ידי כן נעשה פתוח לקודש [וכעין זה תירץ השפת אמת בענין המקוה שעל גבי בית הפרוה, עיין במקומו]. ומצידו השני פתוח לחוץ ולכן חציו חול.

ממנו לחוץ לצד הר הבית^ה. ומעל אכסדרה זו בנוי לשכה, ושם שומרים הכהנים.

'בית הניצוץ' נקרא כך, משום שהרבה ניצוצי חמה מנצנצים שם, ויש שם הרבה אור, מפני שפתוח מצד אחד. ולכן נקרא 'בית הניצוץ'^ט.

ובבית המוקד. מקום שמירה שלישי של הכהנים הוא ב'בית המוקד'.

^{יב} ב'בית המוקד' יש מדורה בשביל שיתחממו הכהנים, ועל שם זה נקרא 'בית המוקד'^{יא}.

בנוסף לכהנים, גם הלויים שומרים בעשרים ואחד מקומות בבית המקדש^{יב}.

❧ באר ההיכל ❧

ה. רע"ב מדות א' ה'.

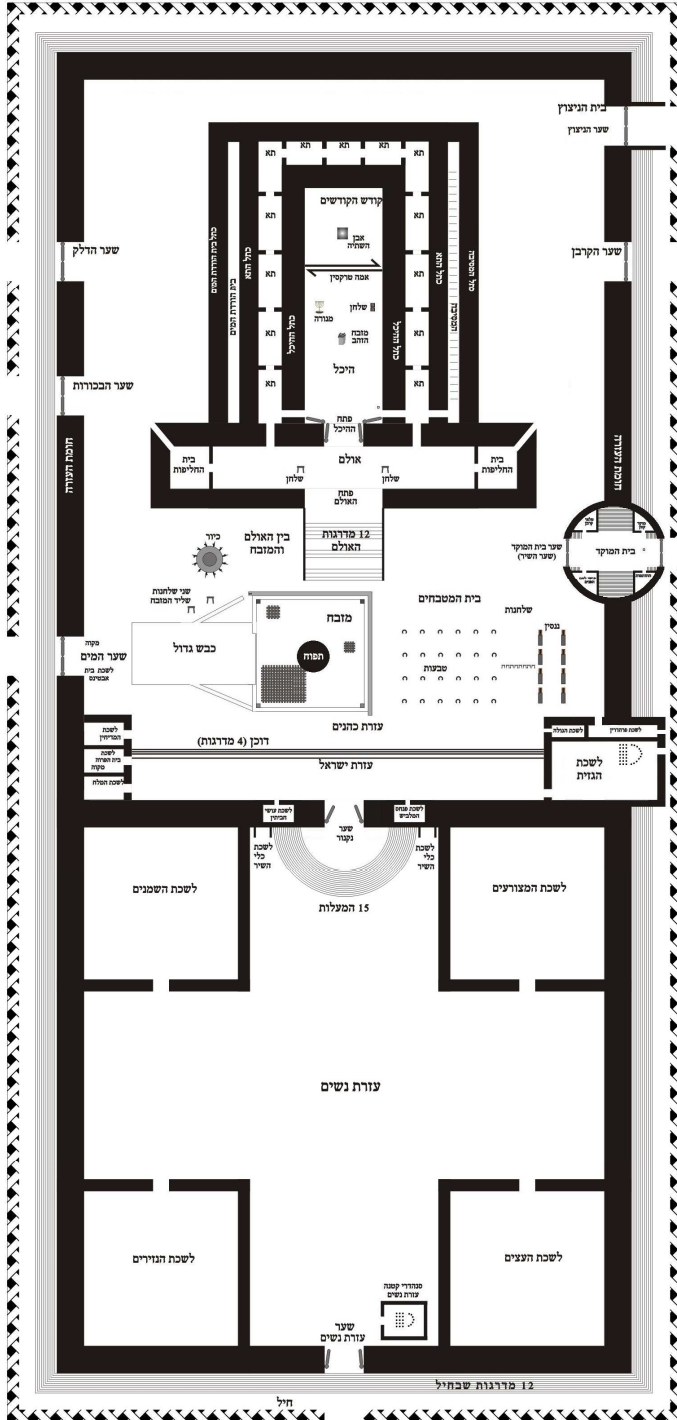
ט. רא"ש.

י. הערה: נתינת המספרים למקומות השמירה של הכהנים הוא רק להבנת הענין וע"פ סדר המשנה, ולא באנו לתת דרגת חשיבות למקום אחד יותר מהשני.

יא. תפארת ישראל.

יב. מדות א' א'.

מקומות שמירה של כהנים



מקרא:

שמיירת כהנים =

שמירת לויים =

בית אבטינס ובית הניצוץ היו עליות, בית אבטינס הוא עליה על גבי שער המים, ובית הניצוץ הוא עליה על גבי האכסדרה של שער הניצוץ.

והרובים שומרים שם, ב'בית אבטינס' וב'בית הניצוץ', שומרים כהנים ילדים לפני הבר מצווה^י, ומשום שעדיין לא הגיעו לגיל שיכולים לעבוד עבודה, אזי הם שומרים, מפני שהכהנים שיכולים לעבוד לא רוצים להיות שומרים. וכן מפני שהכהנים שיכולים לעבוד איננו מניחים להם לשמור^י.

בית המוקד, פּהָה, 'בית המוקד' בנוי בצורת כיפה^{טו}. ואינו עליה. והוא לשכה גדולה, ויש בו עוד ארבע לשכות קטנים בארבעה פינותיו^{טז}. ובנוי חציו בחול וחציו בקודש, ובחלק החול שבו יושנים הכהנים העושים את העבודה למחרת. וחוץ מאלו נמצאים שם גם כן כהנים הערים כל הלילה, והם שומרים שם בבית המוקד.

באר ההיכל

יג. המפרש בתמיד (כה:). תוספות יום טוב (תמיד א א). מלאכת שלמה (תמיד א א). ומסתבר שלא היו ילדים קטנים שאינם ראויים לכך כלל, אלא מסתמא בערך בני י"א או י"ב שנה. ויש אומרים שבשני מקומות אלו שמרו כהנים מעל גיל בר מצווה, אך עדיין לא הגיעו לעבודה כי הם צעירים פחותים מגיל עשרים.

יד. המפרש בנמרא תמיד. בספר 'חק נתן' איתא שהמפרש בתמיד הוא ר"י בר ברוך, מבעלי התוספות.

הקשה המשנה למלך, שהרי קטנים אינם בני מצוה, ואיך מוסרים המצוה לקטנים. ותירץ הדרך חכמה (הלכות בית הבחירה ה ה בביאור הלכה) וכן כתב המנחת חינוך (מצוה שפה) שיש לומר שהמצוה אינה על השומר, אלא על הבית דין או הכהנים מוטל שידאגו שיהיה שם שומר. וגם קטן יכול לשמור, כמו שכתוב ביורה דעה (קטו א) שקטן מגיל תשע ראוי לשמור, לגבי חלב שחלבו גוי.

וכן לגבי לקרות לאור הנר בשבת, מינה החזון איש קטן לשמור.

טו. כך משמע ברע"ב.

טז. מדות א' ו'.

ובית גדול הִיָּה, בית המוקד היה בית גדול ורחב".

מִקֵּף רוֹבְדִים שֶׁל אֶבֶן, בתוך בית המוקד, סמוך לכתלים, יש שורות אבנים יוצאים מהקיר. מעל השורה התחתונה, יש עוד שורה, יותר קצרה ממנה, וכן עוד שורות, כמו מדרגות".

באר ההיכל

יז. משום שיש לו גג נקרא 'בית', ומשום שיש בארבע פינותיו לשכות, נקרא 'גדול'. תפארת ישראל במדות א' ח'.

בענין שיעור גדול בית המוקד: נלע"ד שארכו ורחבו לערך שלשים על שלשים אמה.

הנה לבית המוקד יש פתח אחד לעזרה ופתח אחד לחיל. עפ"י התפארת ישראל מקום בית המוקד הוא מול בין האולם ולמזבח. ואינו מול המזבח, מכיוון שבמשנה (מידות ה ב) נמנה שיעור האמות שיש מול המזבח ולא כתוב שם בית המוקד. וכן אין בית המוקד מדי רחוק לצד מערב, רק היה סמוך למקום בית המטבחים ששם מצויין הכהנים תדיר, כדי שיוכלו למהר לשם להתחמם כשיתקררו, ולמהר לחזור לעבודתם. עכת"ד (לעיל משנה ה). נמצא מקום בית המוקד מול בין האולם ולמזבח. ויתכן שנמשך מעט גם בין ההיכל לכותל העזרה.

ומכל מקום לא נראה שהאריכו את בית המוקד כנגד ההיכל, דאינו יופי הבנין שיסתיר בית המוקד את ההיכל. על כן נראה ששיעור בית המוקד ברוחב, הוא כשיעור שיש בין חומת העזרה לאולם שהוא י"ז וחצי אמה ודאורך העזרה קל"ה אמה, ואורך ההיכל שבאמצע ק' אמה. נמצא י"ז וחצי אמה רווח מכל צד. ונוסף עליו שיעור עובי חומת העזרה שהוא חמש אמה (עיי' עזרת כהנים). ונוסף עליו שיעור עשר אמה של החיל. נמצא סה"כ ל"ב וחצי אמה. ועתה צריך למעט מעט כדי שישאר מקום בחיל להיכנס משם אל בית המוקד, כמו שכתוב במשנה שיש פתח מבית המוקד לחיל. וכן בעזרה לכאורה ג"כ אפשר למעט מעט כדי שלא יהיה ממש צמוד להיכל. נמצא סה"כ רוחב בית המוקד לערך שלשים אמה. ומסתמא גם האורך הוא כמו הרוחב. ובוה יבואר יפה מה שכתוב במשנה ז'בית גדול היה.

יח. רע"ב. תפארת ישראל.

וזה לשון הרע"ב במדות: מוקף רובדים של אבן. אצטבאות סביב של אבני גזית היו משוקעות בכותל ויוצאות מן הכותל לתוך בית המוקד לצד הקרקע, ועל גביהן אבנים אחרות קצרות מהן שיוצאות נמי מן הכותל, והיו כעין מעלות זו על זו.

וזה לשון התפארת ישראל במדות: רובדין של אבן. רצה לומר בתוך הבית המוקד היה סמוך לכותלים סביב בנין אבנים יוצאת כמין אצטבא ומדרגה סביב, ועל גבה היה שוב שורה אחרת קצרה משורה שתחתיה, וכן היה שורה על גבי שורה עד הרובד העליון כעין מדריגות, וברובד העליון היו ישנים וקני הבית אב שישמש למהר, ובאצטבאות האמצעים היו ישנים שאר הכהנים, רק למטה מהאצטבאות על רצפת בית המוקד היו ישנים הכהנים הרכים עדיין בשנים, וכדמסיק לקמן.

וְזִקְנֵי בֵּית אָב יוֹשְׁנִים שָׁם, הַכֹּהֲנִים שִׁיעְשׂוּ אֶת הָעֲבוּדָה לְמַחֵר
בבית המקדש, יושנים שם על אותם מדרגות^ט.

אך, על המדרגות עצמם יושנים רק הזקנים, ואילו הכהנים
הצעירים יושנים על רצפת בית המוקד^י.

בֵּית אָב: כל הכהנים מתחלקים לעשרים וארבעה משמרות.
ועובדים בבית המקדש לפי הסדר, כל משמר שבוע, ויוצא שכל
משמר עובדים בבית המקדש פעם בחצי שנה. חוץ מברגלים,
שבהם עובדים כל המשמרות יחד.

כהני המשמר עצמו, מתחלקים לימות השבוע. והם הנקראים
'בית אב'. ובכל יום עובדים בבית המקדש כהני הבית אב
השייכים לאותו יום^{יא}.

וּמִפְתָּחוֹת הָעֲזָרָה בְּיָדָם, דהיינו ברשותן. שאין אדם רשאי לקחת
את המפתחות מתחת הטבלא [המפתחות מונחות בלילה בתוך בור
בבית המוקד והבור מכוסה בטבלא^{יב}] אלא ברשות הזקני בית אב^{יג}.

וּפְרָחֵי כְהֵנָה אִישׁ כִּסְתּוֹ בְּאֶרֶץ. הכהנים הצעירים יושנים על
הארץ.

אִישׁ כִּסְתּוֹ בְּאֶרֶץ. כל אחד הכסות שלו על הארץ, כי אסור לישון
על מיטות בבית המקדש, כי אין זה דרך ארץ להביא מיטות
לבית המקדש^{יד}, לכן הכהנים יושנים על כרים וכסתות שלהם

❧ באר ההיכל ❧

יט. רע"ב.

כ. להלן בסמוך.

כא. רע"ב.

כב. מדות א' מ'.

כג. תפארת ישראל.

כד. נמרא תמיד כו:

בלבד בלא מיטות. ואומרת המשנה שהכהנים הצעירים יושנים על כסותם על הארץ, ולא על הרובדים, כי על הרובדים יושנים הזקני בית אבי^י.

פְּרָחֵי קְהָלָה: כהנים צעירים שהתחיל שער זקנם לפרוח^י.
 על המדרגה העליונה יושנים זקני בית אב, ועל המדרגות האמצעיות יושנים שאר הכהנים. ואילו הכהנים הצעירים שהתחיל זקנם לפרוח יושנים על הרצפה^י. השינה היא בחלק החול של בית המוקד.
 לא כל הכהנים יושנים, אלא חלקם ערים ושומרים, בכדי לקיים את המצוה של שמירה בבית המקדש^י.

🌀 באר ההיכל 🌀

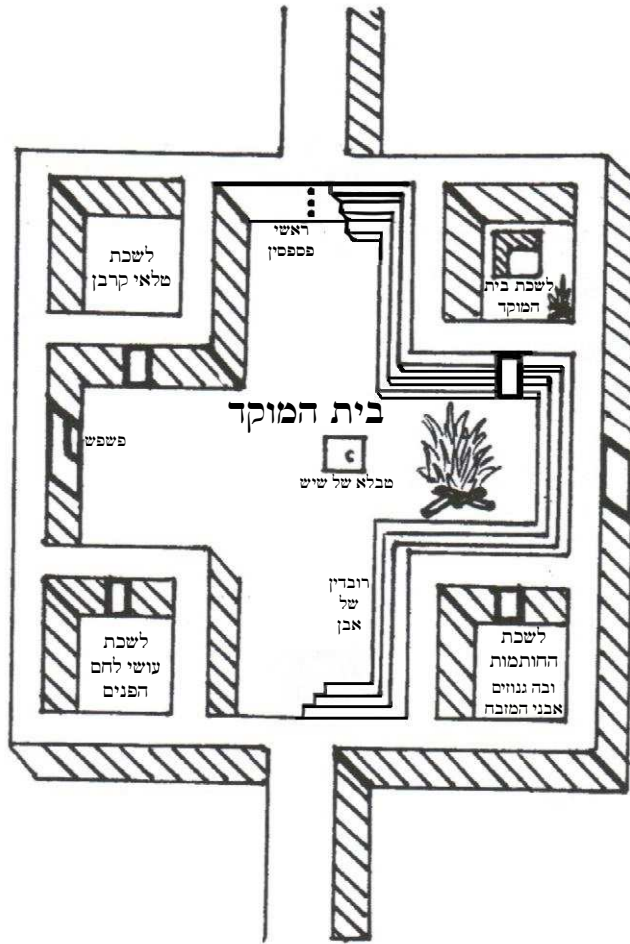
כה. רר"ש במדות.

כו. רע"ב.

כז. תפארת ישראל.

כח. תפארת ישראל.

❦ בית המוקד ❦



לא היו יושנים בְּבִגְדֵי קֹדֶשׁ, הַכֹּהֲנִים אִינָם יוֹשְׁנִים כְּשֶׁהֵם לְבוּשִׁים
 בְּבִגְדֵי כְהוֹנָה, אֶלָּא פּוֹשְׁטִין וּמְקַפְּלִין אֶת הַבְּגָדִי כְהוֹנָה, וּמְנִיחִים
 אוֹתָן תַּחַת רְאֵשֵׁיהֶן, וּמְנִיחִים אֶת הַבְּגָדִי כְהוֹנָה כְּנֶגֶד רֵאשֶׁם, וְלֹא
 תַּחַת רֵאשֶׁם מִמֶּשׁ, מְכִוּוֹן שֵׁישׁ בְּאַבְנֵט כְּלָאִים וְאִסּוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ
 בָּהֶם אִלָּא בְּשַׁעַת הָעֲבוּדָה^כ. וּמִתְּפָסִין בְּכִסּוֹת עֲצָמָן, וּבְלִילָה
 לּוֹבְשִׁים בְּגָדֵי חוּלָל.

אַרְעָ קָרִי לְאַחַד מֵהֶן, אִם אִירַע ח"ו טוֹמְאָת קָרִי לְאַחַד מֵהַכֹּהֲנִים
 הַיוֹשְׁנִים בְּבֵית הַמּוֹקֵד, יוֹצֵא וְהוֹלֵךְ לוֹ בְּמִסְבָּה הַהוֹלְכֵת תַּחַת
 הַבִּירָה, יוֹצֵא הַכֶּהֵן הַזֶּה, וְהוֹלֵךְ בְּמִסִּיבָה, שֶׁהִיא מֵחִילָה^ל,
 הַהוֹלְכֵת תַּחַת בֵּית הַמּוֹקֵד. וְכֹל בֵּית הַמּוֹקֵד נִקְרָא בְּשֵׁם
 'בִּירַה'^ב, שֶׁהוּא מִלְשׁוֹן בֵּית גְּדוּלָּה וְאַרְמוֹן^ג. וְהַנְּרוֹת דּוֹלְקִין מִפָּאָן
 וּמִפָּאָן, וַיֵּשׁ נְרוֹת דּוֹלְקִים מִשְׁנֵי הַצַּדִּדִּים שֶׁל הַמִּסִּיבָה^ד, בְּשֶׁבִיל
 לְהַאִיר אֶת הַדֶּרֶךְ. וּמִמֶּשֶׁךְ וְהוֹלֵךְ בְּמִסִּיבָה עַד שֶׁהוּא מוֹגִיעַ לְבֵית
 הַטְּבִילָה, עַד שֶׁהוּא מוֹגִיעַ לְמִקְוֵה, שֵׁישׁ שֶׁם תַּחַת בֵּית הַמּוֹקֵד.

❧ באר ההיכל ❧

כט. גמרא. רע"ב.

ל. רע"ב.

לא. רע"ב.

לב. רע"ב. ריש לקיש ביומא ב.

כל בית המקדש נקרא 'בירה' כדכתיב (דברי הימים א' כט יט) 'ולבנות הבירה אשר הכינותי'
 (רע"ב. ריש לקיש ביומא ב.).

ויש אומרים מקום היה בהר הבית ושמו בירה (רבי יוחנן ביומא ב.). והולך במסיבה ההולכת תחת
 המקום הזה שבהר הבית.

לג. רש"י דברי הימים א' כ"ט א'.

לד. מצודת ציון דניאל ח' ב/, מצודת ציון דברי הימים א' כ"ט א'.

לה. רע"ב.

וּמְדוֹנָה הֵיְתָה שָׁם, לִיד הַמְּקוּה יֵשׁ מְדוֹרָה כְּדִי שִׁיתַחֲמֵם בַּה הַכְּהֵן
 לְאַחַר שְׁטַבְלָיו. וּבֵית פֶּסֶא שֶׁל כְּבוֹד, וּכְן יֵשׁ שָׁם בֵּית הַכֶּסֶא שֶׁל
 כְּבוֹד. ¹⁰¹ וְזֶה הָיָה כְּבוֹדוֹ, מְצָאוֹ נְעוּל, יוֹדַע שְׁיֵשׁ שָׁם אָדָם. פְּתוּחָ, יוֹדַע
 שְׁאִין שָׁם אָדָם. וּכְבוֹדוֹ הוּא שֶׁאֵם מְצָא שְׁבִית הַכֶּסֶא נְעוּל, זֶה
 סִימָן שִׁישׁ שָׁם אָדָם. וְאֵם מְצָא אוֹתוֹ פְּתוּחָ זֶה סִימָן שֶׁאִין שָׁם
 אָדָם.¹⁰²

יֵרֵד וְטָבַל בַּמְּקוּה שֶׁם¹⁰³, עָלָהּ, וְנִסְתַּפַּג קִינָח אֶת הַמִּים שֶׁעַל
 בְּשָׂרוֹ¹⁰⁴, וְנִתְחַמֵּם פְּנֵגֵד הַמְּדוֹנָה שֶׁלִיד הַמְּקוּה¹⁰⁵.

❧ באר ההיכל ❧

לו. המפרש. רע"ב.

לז. רע"ב.

לח. כתב תפארת ישראל: דאף על גב דאכתי לילה הוא, והרי כל חייבי טבילות טבילתן ביום,
 חוץ מגדה ויולדת שטבילתן בלילה (כפסחים ד"צ ע"ב), היינו בטמאים שצריכין ספירה, כגון
 טמא מת, וזב, ומצורע שכולן צריכים ספירת ז' ימים לטהרתן, וכמו כן זבה קטנה שצריכה על כל
 פנים ספירת יום נגד יום, (עי' ביבקש דעת סי' ע"ב) דבהגך אמרינן מקצת יום אחרון של טהרתן
 הוה ל' ככולו, ורשאה מה"ט לטבול ביום אחרון של ספירת טהרתה, ואין צריך להמתין עד
 הערב, ולהכי סד"א דמה"ט תהיה נמי רשאה לטבול בלילה שקודם יום האחרון לספירת
 טהרתה, דהרי בכל דוכתא היום הולך אחר הלילה שלפניו, להכי קתני טבילתן ביום, רצה לומר
 משהאיר יום אחרון של ספירת טהרתה, ולא בליל שלפניו, והיינו טעמא מדכתיב וספרה לה
 שבעת ימים, ולא לילות, לאשמעינן דמקצת ספירה שבלילה לא מחשב ליום שלם, אבל מקצת
 ספירה של יום ממש, מחשב כיום שלם, ואין צריך להמתין למטבול עד הערב, מה שאין כן גדה
 ויולדת לא אמרינן גבה ספירתה מקצת יום ככולו ותהיה רשאה לטבול משהאיר יום ז' שלה,
 דמדכתיב ז' ימים תהיה בנדתה, כל ז' היא טמאה, וכשטובלת קודם ששלמו, הרי זו כטובל
 ושרץ בידו ויולדת אתקש לנדה (כפסחים ד"צ ע"ב), הלכך טובלות בליל ח' או אחר כך אפילו
 ביום מדאורייתא, אבל כל הטמא טומאת מגע נבילה או שרץ, או טמא קרי כי הכא וכדומה,
 שאין צריך ספירת ימים לטהרתן, מיד כשפורשין מהטומאה רשאין לטבול.

לט. בתפארת ישראל: ונראה לי דלא דמי להא דתנינן בהן גדול (יומא פ"ג מ"ד) עלה ונסתפג
 דהתם קמ"ל הכי כדי שלא ילחלח בגדי כהונה כשילבשן קודם שיסתפג, אבל הכא ששובש בגדי
 חול, קמ"ל שיסתפג, מדהוא טבול יום ומים שעליו כשעולה מהטבילה הם שלישי לטומאה
 כרמב"ם (פ"י מאהט"ו ה"ג) ושמא יטפמף מהמים על דבר קודש כשיחזור אצל אחיו הכהנים לבית
 המוקד, להכי מסתפג.

מ. כדלעיל ז'מדורה היתה שם.

בא חוזר ועולה לבית המוקד^{מא}, וישב לו אצל אחיו הכהנים עד שהשערים נפתחים, ויושב בבית המוקד עם אחיו הכהנים, עד ששערי העזרה נפתחים^{מב}, ואז יוצא והולך לו כי הוא טבול יום ואסור לו להיות בעזרה^{מג}.

משנה ב

מי שהוא רוצה לתרם את המזבה, משכים וטובל עד שלא יבא הממנה. וכי באיזו שעה הממנה בא. לא כל העתים

באר ההיכל

מא. רע"ב. תפארת ישראל.

מב. המפרש. תפארת ישראל.

מג. בתפארת ישראל: יוצא והולך לו. מדהוא טבול יום עד שתשקע החמה, והרי טבול יום אסור בעזרה, ואף על גב שגם אחר טבילתו יושב בבית המוקד, ואפילו בהחצי שהיה בנוי בחול, עכ"פ מחנה לוייה היה, והרי טבול יום אסור במחנה לוייה (כיבמות ד"ז), יש לומר דמחנה לוייה רק מדרבנן אסור לטבול יום, דיהושפט גזר כן, וכיון דנטמא בפנים והשערים סגורים, הקילו גביה ויעיין תוס' יבמות שם, ולתוס' חולין (ד"ב ב' ד"ה שמא יגע), וכ"כ לר"ב (כלים פ"א מ"ח), דוקא בעזרת נשים, שמורגל לכניסה ויציאה החמירו שלא יכנס שם טבול יום, אבל בשאר דוכתי רשאי כל טבול יום לכנס עד סמוך למחנה שכינה, א"כ ע"כ צ"ל, להכי כשהשער נפתח יוצא והולך, דמאחר שאסור עכ"פ לעבוד, יצא שלא יחשירוהו שמתעצל מלעבוד (כפסחים דפ"ב א'). במפרש זו"ל: יוצא והולך לו. דהואיל ולא יעשה עבודה מה יעשה לשם, אי נמי אנב חביבותא איקרי ועביד עבודה, דומיא דהך דאמרינן בפ"ב דיומא (דף כד:): במה מפיסין רב ששת אומר בבגדי קדש דאי אמרת בבגדי חול אנב חביבותא מיקרי ועביד עבודה. יוצא והולך לו. לביתו למלאכתו דמה יעשה הואיל ולא יעבוד, ולקמן נמי אומר שבשעת השתחואה בשעת הקטורת היה ראש המעמד מעמיד את הטמאים בשער המזרח (ופליגי בה שער הניצוץ אותו הבנין היה בנוי הבנין) ופליגי בה אמוראי בפסחים (דף פב:): חד אומר כדי (לפוש) [צ"ל: לבייש (שיטה מקובצת)] שכניסת כל העם דרך שם שנכנסים לשם להשתחוות כדלקמן ויודעים שמפני המומאה הם חדלים ליכנס שם ואלו הטמאים יזהרו לבלתי לטמאות עוד וחד אמר משום השד שלא יחשודם שמפני מלאכתם הם חדלים ליכנס שם לעבוד עבודה ומעמידים אותם שם כדי שיראו אותם בני אדם ויודעים שמחמת טומאה הם חדלים ולא יאמרו מחמת מלאכה הוא דאם היו שבים לביתם יאמרו העולם מפני ביטול מלאכתם הם שבים.

שׁוֹת, פְּעָמִים שְׁהוּא בָּא מִקְרִיאת הַגִּבֵּר, אוֹ סְמוּךְ לֹ
 מִלְּפָנָיו אוֹ מִלְּאַחֲרָיו. הַמְּמֹנֶה בָּא וְדוֹפֵק עֲלֵיהֶם, וְהֵם פִּתְחוּ
 לוֹ. אָמַר לָהֶן, מִי שְׁטָבֵל יָבֵא וַיִּפִּים. הַפִּיסוּ, זָכָה מִי שְׁזָכָה:

171 מִי שְׁהוּא רוֹצֵה לְתַרֵּם אֶת הַמְּזַבְּחַת, כֵּהֵן שְׂרוּצָה לְקִיִּים אֶת מִצְוֹת
 'תְּרוּמַת הַדְּשָׁן'¹⁷¹, מִשְׁכִּים וְטוֹבֵל עַד שְׁלֹא יָבֵא הַמְּמֹנֶה, מִשְׁכִּים
 מוֹקֵדִים וְטוֹבֵל לְפָנָיו שִׁבּוּא הַמְּמוֹנֶה, כִּי אֲסוּר לְהִיכַנֵּם לְעִזְרָה
 אֲפִילוֹ טָהוֹר עַד שִׁיטְבוּלָמָּה.

הַמְּמֹנֶה: הוּא הַמְּמוֹנֶה עַל הַפִּיּוּסוֹת, וְהוּא הַסְּגָנִי¹⁷², וְנִקְרָא 'מִתְתִּיא
 בֶּן שְׂמוּאֵל'¹⁷³.

שׁוֹאֵל הַתְּנָא: וְכִי בְּאִיזוֹ שְׁעָה הַמְּמֹנֶה בָּא, בְּאִיזָה שְׁעָה הַמְּמוֹנֶה בָּא
 לְבֵית הַמוֹקֵד, וְכךָ יָדַע הַכֵּהֵן מִתִּי צָרִיךְ לְהִשְׁכִּים וּלְטְבוּלָמָּה.

וְעוֹנֶה הַתְּנָא, אֲנִכִּי אֲפָרֵשׁ לָךְ מִתִּי הַמְּמוֹנֶה בְּאִיזוֹ: לֹא כָּל הַעֲתִים
 שְׁוֹת, לֹא כָּל הַזְּמָנִים שְׁוִים, פְּעָמִים שְׁהוּא בָּא מִקְרִיאת הַגִּבֵּר,
 לְפַעְמִים הַמְּמוֹנֶה בָּא מִקְרִיאת הַגִּבֵּר, אוֹ סְמוּךְ לֹ מִלְּפָנָיו אוֹ
 מִלְּאַחֲרָיו, אוֹ סְמוּךְ לְקְרִיאת הַגִּבֵּר, לְפָנָיו כֵּן אוֹ אַחֲרֵי כֵּן. וּמִפְּנֵי

באר ההיכל

מד. רע"ב. תפארת ישראל.

מה. המפרש. תפארת ישראל.

מו. תפארת ישראל ביומא ג' א'. ומקורו בסנהדרין י"ט. וסוטה מ"ב. וז"ל הרמב"ם (הלכות כלי
 המקדש ד טז): ממנין כהן אחד יהיה לכהן גדול כמו המשנה למלך, והוא הנקרא סגן. והוא
 הנקרא ממונה. ויהיה עומד לימין כהן גדול תמיד וזה כבוד הוא לו וכל הכהנים מתחת יד הסגן.
 ע"כ. אבל לא בכל מקום שכתוב 'ממונה' הכוונה לסגן.

מו. שקלים ה' א'.

מה. תפארת ישראל.

מט. המפרש.

שאינן זמן קבוע, לכן כהן שרוצה לעשות את 'תרומת הדשן' צריך להשכים ולטבול כמה שיותר מוקדם.

קריאת הנָּקֵר: שני פירושים מהו 'קריאת הגבר': א. קריאת התרנגול. ב. כהן^{נב} הנקרא 'גביני כרוז'^{נב} מכריז בכל יום לפני שער בית המוקד הסגור^{נג} 'עמדו כהנים לעבודתכם, ולוים לדוכנכם, וישראל למעמדכם'. ושומעים את קולו היטב למרחק שלש פרסאות^{נד}, ובקול יותר חלש שומעים עד יריחו^{נה}. וזה היה סמוך לעלות השחר^{נו}.

הַמְּמֹנָה בָּא לְבֵית הַמוֹקֵד וְדוֹפֵק עֲלֵיהֶם מִבְּחוּץ בַּקְלוֹת וּבִרְפוּיָן,
וְהֵם פָּתְחוּ לוֹ אֶת דַּלַּת בֵּית הַמוֹקֵד הַחִיצוֹנִי^{נז}.

אָמַר לָהֶן הַמְּמוֹנָה: מִי שְׁטָבֵל יָבֵא וַיִּפִּיס, מִי שְׁטָבֵל כִּבֵּר יָבוֹא לְהַטִּיל גּוֹרֵל מִי יִתְרוֹם אֶת הַמִּזְבֵּחַ.

^{וה} ועושים את הפים הזה בחצי הקודש של בית המוקד^{נז}, כי צריך לעשות את הפים בקודש בעזרה, כדכתיב 'בבית אלהים נהלך ברגש'.

❧ באר ההיכל ❧

נ. תפארת ישראל.

נא. רע"ב תמיד ג' ח'.

נב. פירש רש"י: גביני המכריז (יומא כ:).

נג. תפארת ישראל תמיד ג' ח'.

נד. יומא כ:

נה. עפ"י תפארת ישראל תמיד ג' ח'.

נו. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

נז. רמב"ם. תפארת ישראל.

נח. עפ"י תפארת ישראל.

נט. המפרש. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

ס. תהילים נ"ה ט"ו.

את שאר הפייסות עושים בחצי הקודש של לשכת הגזית, ורק פים זה הראשון עושים בחצי הקודש של בית המוקד^{סא}. בפים עומדים הכהנים בעיגול^{סב}.

הפייסו, עשו את הפים, זכה מי שזכה, ומי שזכה זכה.

משנה ג

באר ההיכל

סא. המפרש. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

וז"ל המפרש: ואף על גב דשאר פייסות היו בלשכת הגזית כדמפרש ביומא (דף כה.) התם היינו מעמא מפני שאותם כהנים שהיו בעזרה היו קרובים ללשכת הגזית כיון דלשכת הגזית מקרבתו להתם הוי מפייסי אבל הכא כיון דהווי בבית המוקד שעדיין לא ירדו לעזרה ואיכא נמי בבית המוקד מקום מקודש הווי מפייסי התם ובעזרה א"א לפייסי דאין נכון לעמוד בעזרה בלא מצנפת כדאמר לקמן הממונה בא ונוטל מצנפת של א' ויודעין כולם שממנו פייס מתחיל א"נ משום דהוי קיימי בכליאר מסובב אי אפשר דהווי אהוריהם לבית ולקמן לאחר שפייס את סדר תרומת הדשן והגיע זמן עבודת יום שחיטה קתני וירדו להם ללשכת הגזית ומעמא כאשר פירשתי שאותו מקום קרוב להם יותר להפייס. ע"כ.

וז"ל התפארת ישראל: יבוא ויפייס. יבוא להטיל גורל, מי יתרום המזבח, ואמר יבוא ויפייס, מדהוי ישנים בחצי בית המוקד הבנוי בחול, לפיכך אמר שיבואו לחצי האחר הבנוי בקודש, דצריכיבם להטיל גורל במקום הקודש (כיומא דכ"ה א'), והא דלא הטילו גם גורל זה בלשכת הגזית כשאר הגורלות, ה"ט, דבשאר הגורלות היו הכהנים עוסקים סביב למזבח במזרח העזרה, וקרובים לגזית שגם כן במזרח העזרה, מה שאין כן הכא היו הכל כנוסים בבית המוקד שבמערב עזרה, וטריחא מלתא ללכת לגזית. עוד נראה לי, דבשאר פייסות היה צריך שיהיה זקן מהסנהדרין יושב אצל הפייס (כיומא דכ"ה א'), כדי לשפוט על כל דבר שיארע בהפייס, להכי פייסו בגזית, מה שאין כן בתרומת הדשן, פייסו בלילה, ועדיין לא היו הסנהדרין בגזית, שלא ישבו שם רק מעת שסמוך להקרבת תמיד השחר עד שהקריבו תמיד הערבים (כסנהדרין דפ"ח ב'), ונסנהדרי קמנה ישבו מאחר תפלת השחר עד תחלת שעה ו' ביום (כשבת ד"י) ועי' רמב"ם פ"ג מסנהדרין, מיהו לרמב"ם (פ"ו מתמידין) גם פייס זה היה בגזית. ע"כ.

סב. יומא כ"ה. ז"ל המאירי (יומא כה.) בענין סדר עשיית הפייסות: כשהיו הכהנים של בית אב מתכנסים לפייס, היו מתקבצים בחציה של קדש שהיה בצד מזרחה של לשכה, ועומדין שם כמין כולו, והוא תכשיט עגול, ור"ל שהיו עומדים בהיקף עיגול, וזקן מזקני הסנהדרין יושב בחציה של חול לצד מערבה של לשכה, ואותו זקן מחשב בעצמו סך השבון אחד, אלא שהוא אינו יודע מהיכן יתחיל המנין, והממונה בא ונוטל מצנפת מראשו של אחד מהם ומחזירה, והכל מכירין שממנו מתחיל החשבון, ואח"כ הזקן מודיעם המנין, והממונה מקיף ומונה האצבעות, ואותו שכלה בו המנין זכה.

נָטַל אֶת הַמִּפְתָּח וּפָתַח אֶת הַפֶּשֶׁשׁ, וְנִכְנַס מִבֵּית הַמוֹקֵד לְעֹזְרָה, וְנִכְנַסוּ אַחֲרָיו וְשֵׁתַי אֲבוֹקוֹת שֶׁל אֹר בְּיָדָם. וְנִחְלְקוּ לְשֵׁתַי כְּתוֹת, אֵלּוּ הוֹלְכִים בְּאַכְסֻדְרָא דְּרֹד הַמְּזֹרְחָ, וְאֵלּוּ הוֹלְכִים בְּאַכְסֻדְרָא דְּרֹד הַמַּעְרָב. הָיָה בּוֹדֵקִין וְהוֹלְכִין עַד שְׁמוֹנֵי עֵין לְמָקוֹם בֵּית עוֹשֵׂי חֲבָתִים. הִגִּיעוּ אֵלּוּ וְאֵלּוּ, אָמְרוּ שָׁלוֹם, הִכַּל שָׁלוֹם. הָעֲמִידוֹ עוֹשֵׂי חֲבָתִים לַעֲשׂוֹת חֲבָתִים:

לבית המוקד יש שני שערים גדולים, שער אחד פתוח לחוץ אל החיל, ושער אחד פתוח אל העזרה. בשער הגדול שפתוח לעזרה, יש בתוכו שער קטן והוא הנקרא 'פּשפש'.

נָטַל אֶת הַמִּפְתָּח, לָקַח אֶת הַמִּפְתָּח^{טז}, וּפָתַח אֶת הַפֶּשֶׁשׁ, וּפָתַח אֶת הַפֶּתַח הַקָּטָן שֵׁשׁ בְּתוֹךְ הַשַּׁעַר הַגָּדוֹל^{טז}, וְנִכְנַס דֶּרֶךְ הַפֶּתַח

באר ההיכל

סג. מתוך מדות פרק א' משנה ז'.

סד. כתב המפרש וז"ל: נטל את המפתח. מתחת הטבלא של שיש. ולא היה פותח שערי עזרה עד שיעלה עמוד השחר, אלא נוטל את המפתח ופותח את הפשפש פתח קטן שהיה בשער. הך סתמא ר' יהודה דמדות דאמר פתח קטן היה לו שבו נכנסין לבלוש את העזרה. ע"כ.

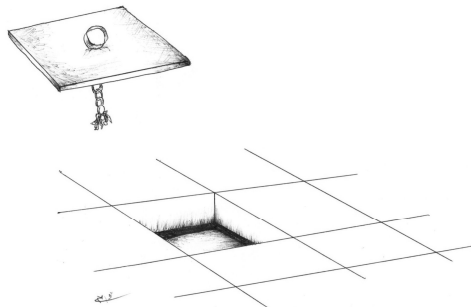
והיינו שלקח את המפתח מתחת הטבלא של שיש ששם היו המפתחות, ככתוב במדות (א ט): ומקום היה שם אמה על אמה, ומבלא של שיש ומבעת היתה קבועה בה, ושלשלת שהמפתחות היו תלויות בה. הגיע זמן הנעילה, הנביה את הטבלא במבעת ונטל את המפתחות מן השלשלת, ונעל הכהן מבפנים, וכן לוי ישן לו מבחוץ. גמר מלנעול, החזיר את המפתחות לשלשלת ואת הטבלא למקומה, נתן כסותו עליה, ישן לו.

והרי ציור:

הקטן מביית המוקד לעזרה^ס. ונכנסו אחריו, ונכנסו אחריו כל שאר הכהנים שכבר טבלו ולבשו בגדי כהונה^ס, ושתי אבוקות של אור בידם כדי להאיר^ס. אך בשבת, היו עומדים מערב שבת נרות דלוקות סביב^ס.

בעזרה יש 'אכסדרא'. ועשוי כך: סמוך לכתלי העזרה מבפנים, קצת מרוחק מהכותל יש עמודי אבן, ומהעמודים עד כתלי העזרה יש קירוי מאבן על גביהם^ע. בשאר העזרה אין תקרה. מעל מקום המזבח אין תקרה^ע.

באר ההיכל



סח. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

סו. את השער הגדול פותחים רק יותר מאוחר, יחד עם שאר שערי העזרה (תפארת ישראל).
סז. תפארת ישראל.

סח. מכיוון שזה עדיין מוקדם מאוד בבוקר, לפני שעלה השמש. וכמו שכתוב לעיל (משנה ב): וכי באיזו שעה המקנה בא. לא כל העתים שוות, פעמים שהוא בא מקריאת הנגב, או סמוך לו מלפניו או מלאחריו. ע"כ.

סט. רמב"ם הלכות בית הבחירה ח' י"ב. תפארת ישראל.
וז"ל הרמב"ם (שם): כסדר הזה עושין בכל לילה ולילה, חוץ מלילי שבת שאין בידם אור אלא בודקין בנרות הדלוקין שם מערב שבת. ע"כ.

ע. בגמרא כאן. רע"ב.

עא. רע"ב.

וְנַחֲלָקוּ לְשֵׁתֵי כֶּתוֹת, הַכֹּהֲנִים שֶׁנִּכְנְסוּ לְעִזְרָה הַתַּחֲלָקוּ לְשֵׁתֵי קְבוּצוֹת. אֵלּוּ הוֹלְכִים בְּאַכְסֵדְרָא דְרֵךְ הַמְּזֻרָה, קְבוּצָה אַחַת הוֹלְכִים בְּאַכְסֵדְרָא לְכַוּוֹן מְזֻרָה, וְאֵלּוּ הוֹלְכִים בְּאַכְסֵדְרָא דְרֵךְ הַמְּעָרָב, וְקְבוּצָה אַחַת הוֹלְכִים בְּאַכְסֵדְרָא לְכַוּוֹן מְעָרָב.

הָיוּ בּוֹדְקִין וְהוֹלְכִין, הָיוּ הוֹלְכִים וְבוֹדְקִים אִם כָּל הַכֵּלִים בְּמִקּוֹמָם, עַד שֶׁמְגִיעִין לְמִקּוֹם בֵּית עוֹשֵׂי חֲבָתִים, עַד שֶׁמְגִיעִים שְׁנֵי הַקְּבוּצוֹת לְבֵית עוֹשֵׂי חֲבָתֵינוּ שֶׁזֶה לְשֹׁכֵה מִדְּרוֹם לְשַׁעַר נִקְנֹרֵעַ.^{עב}

הִגִּיעוּ אֵלָיו וְאֵלָיו, כֹּאשֶׁר הִגִּיעוּ שְׁנֵי הַקְּבוּצוֹת לְבֵית עוֹשֵׂי חֲבָתֵינוּ. אָמְרוּ, כָּל כֶּת שֶׁאֵלֶּה לְכַת הַשְּׁנִיָּה: שְׁלוֹם, כְּלוּמַר, הֲאִם לֹא חָסַר כָּלוֹם מִכֵּלֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְעוֹנִים הַכֶּת הָאַחֶרֶת: הַכֵּל שְׁלוֹם, הַכֵּל שְׁלוֹם כִּרְאוּי וְעוֹמֵד עַל מְקוֹמוֹ.^{עג}

אַחַר כֵּן: הֶעֱמִידוּ עוֹשֵׂי חֲבָתִים, הֶעֱמִידוּ אֶת אֵלּוּ שְׁעוֹשִׂים אֶת הַחֲבָתֵינוּ, לַעֲשׂוֹת חֲבָתִים, לְהַכִּין אֶת הַחֲבָתֵינוּ, דֵּהִינּוּ לַחֲמֹם מֵיִם רוֹתְחִים לְכַצֵּק שֶׁל הַחֲבָתֵינוּ.^{עד}

✧ באר ההיכל ✧

עב. תפארת ישראל.

עג. תפארת ישראל.

עד. בנמרא כאן. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

סדר עשיית מנחת חביתין ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ג): א. מצות עשה לעשות כל מנחה כמצותה האמורה בתורה.

ב. וכיצד עשיית חביתין כהן גדול. מביא עשרון שלם ומקדישו וחוצהו בחצי עשרון שבמקדש שאע"פ שהיא קריבה חציין אינה מתקדשת לחציין. ומביא עמה שלשת לוגין שמן שנאמר (ויקרא ו יד) 'בשמן תעשה' להוסיף לה שמן כנסכי הכבש. וכולל הסולת בשמן וחולמה ברותחין. ולש מכל חצי עשרון שש חלות. נמצאו שתיים עשרה חלות.

ג. ואחת אחת היו נעשות וכיצד עושה מחלק השלשה לוגין ברביעית שבמקדש. רביעית לכל חלה. ואופה החלה מעט ואחר כך קולה אותה על המחבת בשאר רביעית השמן שלה. ואינו מבשלה הרבה שנאמר (ויקרא ו יד) 'תופיני' בין בשל ונא.

ד. ואחר כך חולק כל חלה וחלה לשנים באומד. כדי שיקריב החצי בבקר והחצי בערב ולוקח החציים וכופל כל אחד מהן לשנים ופותת עד שתמצא כל פתיתה כפולה לשנים. ומקריב החציין

בית עושי תְּבִיתִין: לשכה זו היא בצד דרום של שער ניקנור, שזה משמאל הנכנס בשער ניקנור^ע. וזו בלשכה זו לשים ואופים את

באר ההיכל

עם חצי קומץ לבונה בבוקר והחצי הנשאר עם חצי קומץ לבונה בערב. ואם היתה מנחת חינוך אינו הוצה אלא מקריבה כולה כאחת עם קומץ לבונה ושתייהן כליל לאשים. ע"כ.

ובהלכות תמידין ומוספין (ג יח-כב) וז"ל: יח. חביתי כהן גדול מצות עשה להקריבן בכל יום מחצה בבקר עם תמיד של שחר ומחצה בין הערבים עם תמיד של בין הערבים. ולישתן ואפייתן דוחין את השבת ואת הטומאה ככל קרבן שקבוע לו זמן שנאמר (ויקרא ו יד) 'תופיני' שתהא נאה ולא תאפה מבערב. ועוד אם תאפה מבערב תפסל בלינה שהמרחת מכלי הקדש היא כמו שביארנו.

יט. טחינת סולתן והרקדן בחוץ ואינן דוחין את השבת.

כ. כהן שהקריב מחצה בשחרית ומת או נטמא או נולד לו מום ומינו כהן אחר תחתיו לא יביא חצי עשרון מביתו ולא חצי עשרון של ראשון. אלא מביא עשרון שלם והוצהו ומקריב מחצה ומחצה אבד.

כא. נמצאו שני חצאים קריבין ושני חצאין אובדין ואלו שני החצאין האובדים מניחין אותן עד שתעובר צורתן ויוצאין לבית השריפה. וכן אם אבד או נטמא החצי של בין הערבים. והיכן שורפין אותן בעזרה.

כב. מת כהן גדול בשחרית אחר שהקריב חצי העשרון ולא מינו כהן אחר מביאין היורשין עשרון שלם עבור כפרתו ועושין אותו חביתין ושלימה היתה קריבה. מת כהן גדול קודם שיקריבו בבקר ולא מינו כהן אחר מקריבין אותו עשרון שלם בבקר ועשרון שלם בין הערבים ואין כופלין שמנה ולבונתה אף על פי שנכפלה הסלת. אלא מפרישין להם שלשה לוגי שמן וקומץ לבונה. לוג ומחצה שמן וחצי קומץ לבונה לעשרון של בקר ולוג ומחצה שמן וחצי קומץ לבונה לעשרון של בין הערבים. ע"כ.

סדר עשיית החביתין מהיעב"ץ, בסידורו (באמצע סדר עבודת תמיד השחר) וז"ל: מנחת חביתין היא מנחת כהן גדול שמקריב אותה כל יום, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב. וזה מעשה החביתין, לוקח עשרון סולת וחוצהו במידת חצי עשרון שבמקדש, ולוקח שלשה לוגין שמן, שהם י"ב רביעיות ל"ב חלות, רביעית לכל חלה, ובולל הסולת עם השמן ומשאיר ממנו מעט. אחר כך חולט את הסולת ברותחין ולש מכל חצי עשרון שש חלות, ואחת אחת היו נעשות. ואופה החלה מעט, אחר כך קולה את כל הי"ב במחבת, בשאר השמן הנשאר מן הרביעית. ואינו מבשל אותה הרבה, שנאמר, 'תופיני' אפוי נא. ומקריב חצי קומץ לבונה עם מחציתה בבוקר, וחצי קומץ עם מחציתה בין הערבים. וכל השני חצאין כליל לאשים. ע"כ.

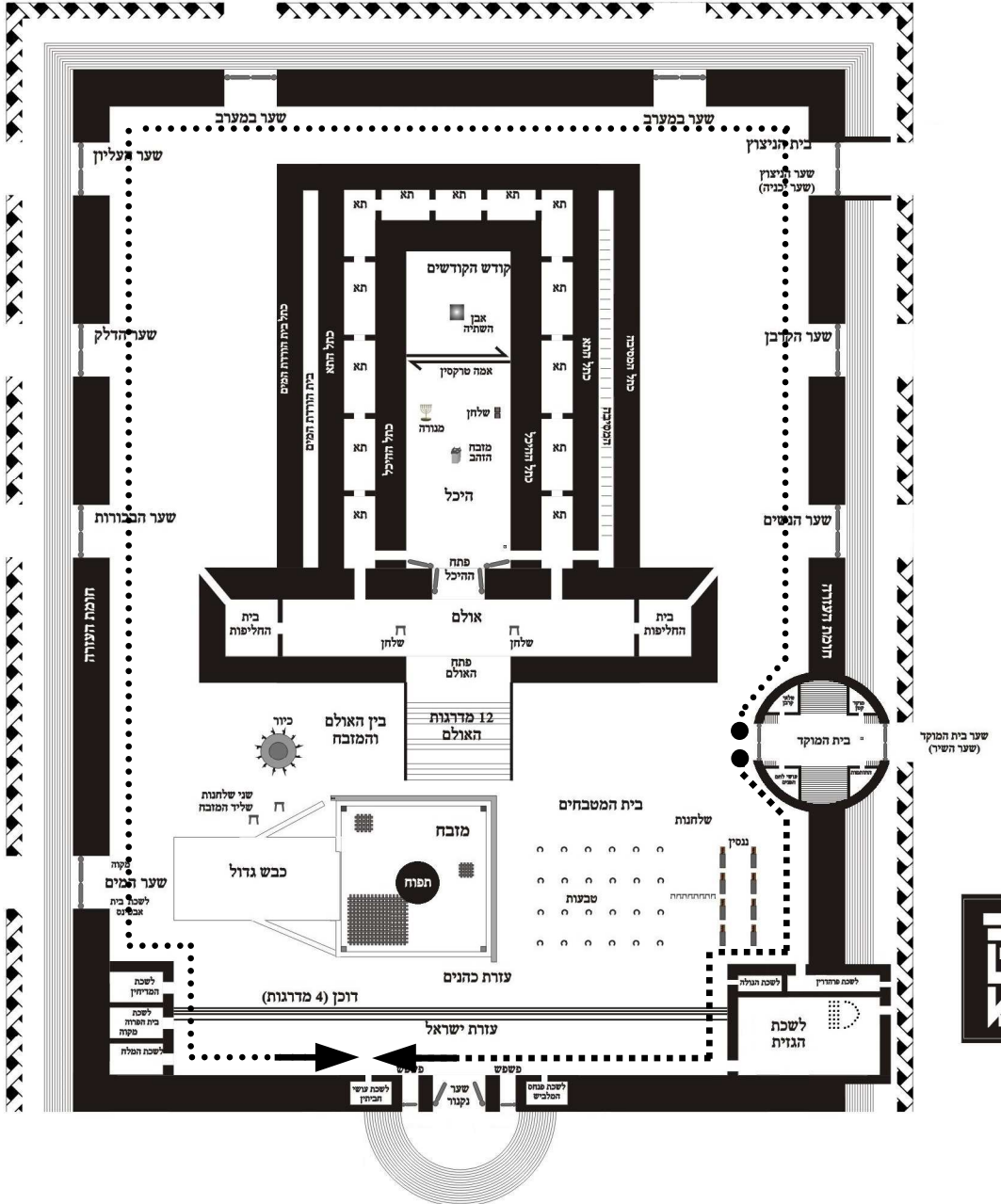
הערה מהיעב"ץ: לדעת הר"מ ז"ל היה חולק כל חלה לשתיים, ושתיים לארבע. ולדעת הר"א ז"ל לא היה חולק כלל (עיין בחיזוק בדק הבית), אלא שש מקריב בבוקר ושש בין הערבים. ע"כ.

עה. תיו"ט בסימני הציוור. עזרת כהנים. תפארת ישראל.

ה'חביתין' שהיא המנחה של הכהן גדול שמקריבים בכל יום, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב".

מסלול הליכת שתי הכתות

מערב



דלת

דלת

מזרח

משנה ד

מי שזכה לתרם את המזבחה, הוא יתרם את המזבחה, והם
 אומרים לו, הזהר שפא תגע בפלי, עד שתקדש ידיך
 ורגלך מן הפיור, והרי המחטה נתונה במקצוע בין הכבש
 למזבחה, במערבו של כבש. אין אדם נכנס עמו, ולא נר
 בידו, אלא מהלך לאור המערכה. לא היו רואין אותו ולא
 שומעין את קולו, עד ששומעין קול העץ שעשה בן קטין
 מוכני לפיור, והן אומרים הגיע עת. קדש ידיו ורגליו מן
 הפיור, נטל מחתת הכסף ועלה לראש המזבחה, ופנה את
 הגחלים הילך והילך, חתה מן המאכלות הפנימיות, וירד.
 הגיע לרצפה, הפך פניו לצפון, הלך למזרחו של כבש
 פעשר אמות. צבר את הגחלים על גבי הרצפה רחוק מן
 הכבש שלשה טפחים, מקום שנותנין מראות העוף ודשון
 מזבחה הפנימי והמנורה:

מי שזכה בפים לתרם את המזבחה, לקיים את מצוות תרומת הדשן
 מהמזבחה. הוא יתרם את המזבחה, הוא יקיים את זה"י.

✧ באר ההיכל ✧

עז. לתרומת הדשן לובש בגדי כהונה מיוחדים, שהם פחותים מבגדי כהונה שעושים בהם את
 שאר העבודות. ז"ל הרמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ב י-ב): י. הרמת הדשן מעל המזבחה בכל
 יום מצות עשה שנאמר (ויקרא ו ג) 'והרים את הדשן'. והיא עבודה מעבודות כהונה. ובגדי כהונה
 שתורם בהן הדשן יהיו פחותין מן הבגדים שמשמש בהם בשאר עבודות שנאמר (ויקרא ו ד)
 'ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והרים את הדשן'. אינו אומר אחרים שיהיו בגדי חול אלא
 שיהיו פחותין מן הראשונים. לפי שאינו דרך ארץ שימוג כוס לרבו בבגדים שבישל בהם קדרה
 לרבו.

וכיצד הוא סדר קיום מצוה זו^{יא}. הם אחיו הכהנים אומרים לו: הִזְהַר שְׁמָא תִּגַע בְּפָלִי, עַד שֶׁתִּקְדַּשׁ יְדֶיךָ וְרַגְלֶיךָ מִן הַפִּיּוֹר. הכהנים אומרים לו: היזהר שלא תיגע במחתה, לפני קידוש ידים ורגלים מן הכיור. מפני שאסור ליקרב אל המזבח ולא לשום עבודה לפני קידוש ידים ורגלים^{יב}.

^{יג} ואף על פי שהכהן יודע את זה, צריך להזהירו מפני שהוא הולך יחידי ושמא ישכח ויגע. ומתוך שמוזהרים אותו הוא יזהר^{יד}. ואומרים לו גם^{טו}: וְהָרִי הַמִּחְתָּה נְתוּנָה בְּמִקְצוֹעַ בֵּין הַכֶּבֶשׂ לְמִזְבֵּחַ, בְּמַעְרְבוֹ שֶׁל כֶּבֶשׂ, הַמִּחְתָּה נִמְצָאת בְּזוּיַת שְׁבִין כּוֹתֵל מֵעֵרֵב שֶׁל כֶּבֶשׂ לְבִין כּוֹתֵל דְּרוּמֵי שֶׁל מִזְבֵּחַ, שֵׁם מוֹנַחַת הַמִּחְתָּה בְּאַלְכֶסוֹן^{טז}.

❧ באר ההיכל ❧

יא. אימתי תורמין הדשן בכל יום. משיעלה עמוד השחר. וברגלים מתחלת שליש אמצעי של לילה. וביום הכפורים מחצות הלילה.

יב. כיצד תורמין. מי שזכה לתרום טובל ולובש בגדי הרמה. ומקדש ידיו ורגליו ואומרים לו הִזְהַר שְׁמָא תִּגַע בְּכָלִי עַד שֶׁתִּקְדַּשׁ יְדֶיךָ וְרַגְלֶיךָ. ואחר כך לוקח המחתה ושל כסף היתה. והיא היתה נתונה במקצוע בין כבש למזבח במערבו של כבש. ונוטל את המחתה ועולה לראש המזבח ומפנה את הגחלים אילך ואילך והותה מן הגחלים שנתאכלו בלב האש ויורד למטה לארץ. והופך פניו לצפון ומהלך בארץ למזרח הכבש כמו עשר אמות כלפי הצפון. וצובר את הגחלים שחתה על גבי הרצפה רחוק מן הכבש שלשה טפחים. במקום שנותנים מוראת העוף ודשון המזבח הפנימי והמנורה. והתיה זו שחותה במחתה ומוריד לרצפה אצל המזבח היא המצוה של כל יום.

עח. המפרש.

עט. רע"ב.

פ. המפרש. תפארת ישראל.

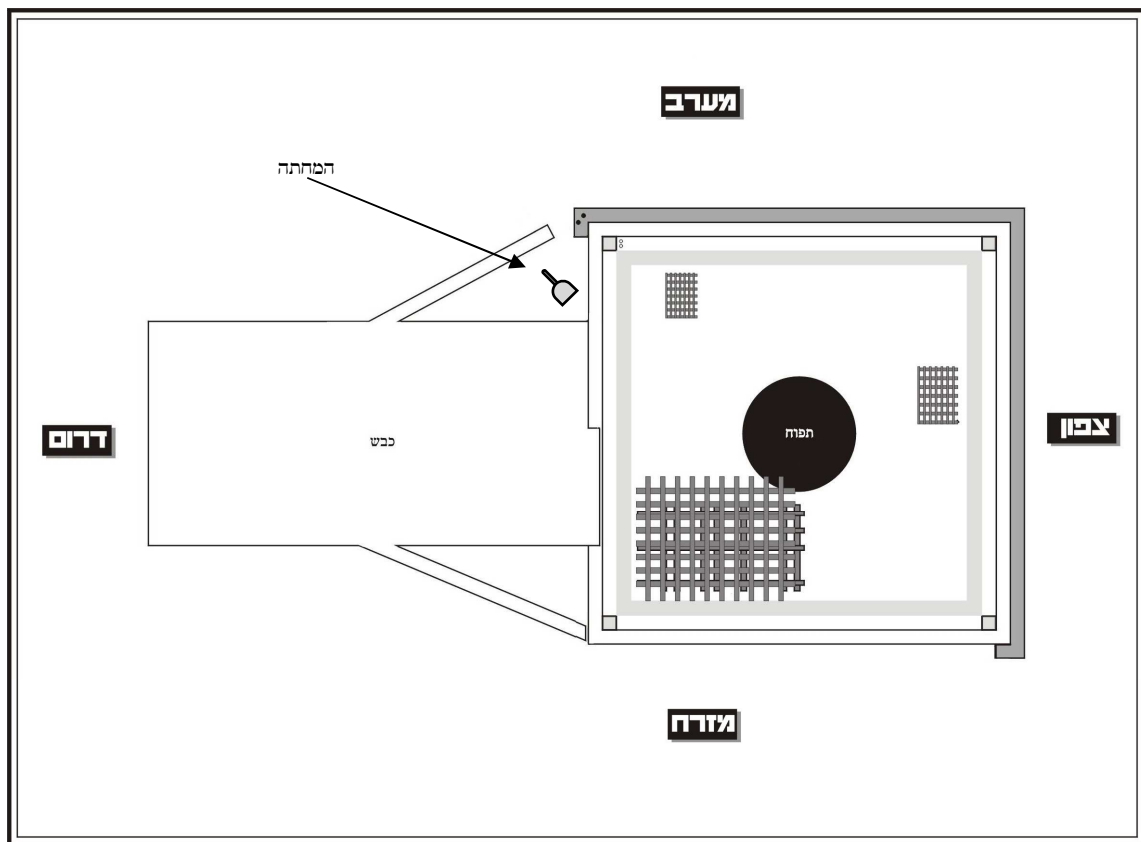
פא. המפרש. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

פב. המפרש. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

אומרים לו את מקום המחטה, כי יתכן שעדיין לא עשה עבודה
מעולם, ולכן אינו יודע היכן מקום המחטה^{פג}.



✂ מקום המחטה ✂



אִין אָדָם נִכְנָס עִמּוֹ, אַף אַחַד לֹא נִכְנָס אִיתּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁאִסּוּר לְהִיכַנְס
 בֵּין הָאוֹלָם וּלְמִזְבֵּחַ שֶׁלֹּא לְצוּרֶךָ עֲבוּדָה^{טז}, וְלֹא גַר בְּיָדוֹ, וְאִינוּ
 מִחֻזֵּק גַּר בִּידוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוֹלֵךְ יַחֲדֵיכֶם^{יז}, אֶלָּא מִהַלֵּךְ לְאוֹר הַמַּעֲרָכָה,
 אֵלּא יֵשׁ לוֹ אוֹר מִהַמַּעֲרָכָה שֶׁעַל הַמִּזְבֵּחַ.

לֹא הָיוּ רוֹאִין אוֹתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהֵם עוֹמְדִים בְּצַד מִזְרַח הָעֶזְרָה
 וְהַמִּזְבֵּחַ, וְהַתּוֹרֵם מִקֹּדֶשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו מִהַכִּיּוֹר שֶׁבַמַּעֲרַב הַכֶּבֶשׂ,
 נִמְצָא שֶׁגּוֹבֵה הַכֶּבֶשׂ מִפְּסִיק בִּינֵיהֶם וְאִינֶם רוֹאִים אוֹתוֹ^{יח}, וְלֹא
 שׁוֹמְעִין אֶת קוֹלוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוֹלֵךְ בְּצַנִּיעוֹת כִּי עֲדִיין לֹא קִידֵשׁ יָדָיו
 וְרַגְלָיו^{יט}, עַד שֶׁשׁוֹמְעִין קוֹל הָעֵץ שֶׁעָשָׂה בֶן קַטִּין מוֹכְנֵי לְכִיּוֹר, עַד
 שֶׁשׁוֹמְעִין אֶת קוֹל הַגִּלְגַּל מֵעֵץ הַנִּקְרָא 'מוֹכְנֵי', שֶׁמַּעֲלָה בַּגִּלְגַּל
 אֶת הַכִּיּוֹר מִהַבּוֹר.

מוֹכְנֵי: כֹּל מַיִם שֶׁנִּמְצָאִים בְּכָלִי שֶׁרֶת בְּלֵילָה, הַמַּיִם נִפְסָלִים.
 בְּאִמְצַע יָמֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי, הָיָה כַּהֵן גָּדוֹל שֶׁשְּׁמוֹ 'בֶּן קַטִּין',
 וְהוּא עָשָׂה 'מוֹכְנֵי' עֲבוּר הַכִּיּוֹר, שֶׁהוּא גִלְגַּל מֵעֵץ, שֶׁעַל יָדוֹ
 מִשְׁקָעִים אֶת הַכִּיּוֹר בְּכָל לַיְלָה לְבוֹר מַיִם הַנִּקְרָא 'בוֹר הַגָּדוֹל'^כ,
 שֶׁנִּמְצָא שֵׁם לַיָּד מִקוֹם הַכִּיּוֹר^{כא}. וּבִזְהָ הַמַּיִם מִחֻבְרִים לְקַרְקַע
 וְאִינֶם נִפְסָלִים בְּלֵינָה^{כב}.

✧ באר ההיכל ✧

פד. המפרש. תפארת ישראל.

פה. המפרש.

פז. המפרש. תפארת ישראל.

פח. תפארת ישראל.

פח. רבינו אליעזר בר נתן הראב"ן בסימן כ"ה. רבינו יהונתן עירובין ל"ה. תוספות יום טוב עירובין י"ד.

פט. תוספות יום טוב בסימני הציור. וכן משמע בתפארת ישראל בסימני הציור.

צ. יומא ל"ז. וברש"י. זבחים כ'. וברש"י. המפרש כאן. תפארת ישראל כאן.

כשמעלים את הכיור מהבור על ידי המוכני, שומעים את קול המוכני עד יריחו^{צא}.

והן אומרים 'הגיע עת', וכששאר הכהנים שומעין את קול המוכני, הם אומרים 'הגיע עת', דהיינו שהגיע הזמן להכין עצמינו לעבודה, כי מיד אחר שהוא יתרום את הדשן, יקדשו הם את ידיהם ורגליהם, ויסלקו את הדשן מהמזבח לתפוח^{צב}.

קִדְּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו מִן הַכִּיֹּר, הֵכֵן שִׁיתְרוּם אֶת הַמִּזְבֵּחַ, מִקְדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו מִן הַכִּיֹּר.

יח לפני העבודה חייב כל כהן לקדש ידיו ורגליו מן הכיור^{צב}.

✧ באר ההיכל ✧

אך לשיטת הרמב"ם ה'מוכני' הוא כלי שנמצא מעל הכיור ואו שהוא כלי עגול כגלגל סביבות הכיור (דרך חכמה הלכות בית הבחירה ד יח), והכלי הזה הוא חול ואינו כלי שרת, ובו נמצאים המים. ומפני שהכלי הזה אינו קדוש, המים שנמצאים בו אינם נפסלים בלינה. וכשרוצה כהן לקדש ידיו ורגליו מן הכיור, הוא פותח את הפתח שבין הכלי שמעל הכיור הנקרא 'מוכני' אל הכיור עצמו, ונכנס מים לכיור כפי הצורך ראשון ראשון, ואז הוא מקדש ידיו ורגליו מהכיור במים שנכנסו לשם (פירוש המשניות להרמב"ם תמיד א ד. פירוש המשניות להרמב"ם יומא ג יא. רמב"ם הלכות בית הבחירה ג יח).

ולפי מה שכתב הרמב"ם (הלכות ביאת המקדש ה יג) וז"ל: כמה מים צריכין להיות בכיור, אין פחות מכדי לקדש ממנו ד' כהנים. ע"כ. צריך לומר שבכל פעם מכניסים לכיור מים כדי שיעור שיהיה שם מים עבור ד' כהנים. ואז מקדשים. אבל אין מכניסים יותר מזה, כדי שלא יפסל בלינה.

והנה שיטת הרמב"ם זו נתבארה בג' מקומות (פירוש המשניות להרמב"ם תמיד א ד. פירוש המשניות להרמב"ם יומא ג יא. רמב"ם הלכות בית הבחירה ג יח). אבל במקום אחד (הלכות ביאת המקדש ה יד) כתב הרמב"ם כפי שיטת רש"י, שכדי שלא יפסלו המים בלינה משקעין את הכיור בתוך מי מקוה או מעין, ובבוקר מעלים אותו. ולכאורה יוקשה מהי שיטת הרמב"ם. ומתריץ בדרך חכמה (הלכות בית הבחירה ד יח) ששיטת הרמב"ם היא ששניהם נכונים, ואם לא השתמשו במוכני למעלה צריך להשתמש במוכני למטה. ועי"ש.

צא. תמיד ג' ח'.

צב. תפארת ישראל.

צג. שמות ל' י"ט-כ"א.

אופן קידוש ידים ורגליים: מניח שני ידיו על שני רגליו, בבת אחת, מעומד, ומתכופף ומקדש^ד.

^{טו} מקום הכיור הוא בין האולם והמזבח, ואינו עומד ממש בין האולם והמזבח, אלא הוא משוך לצד דרום כנגד המקום שבין האולם והמזבח^ה.

הכיור צורתו כמו סיר גדול^ו, ויש לו בסיס שעליו יושב הכיור, וצורתו כמו סיר הפוך^ז, והוא 'כנו'^ח. הכיור וכנו עשויים מנחושת^ט.

באר ההיכל

צד. זבחים י"ט: רמב"ם הלכות ביאת המקדש ה' ט"ז.

צה. תפארת ישראל. כתוב (שמות ל יח): וְעָשִׂיתָ כִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְכִנּוֹ נְחֹשֶׁת לְרִחְצָה וְנָתַתָּ אֹתוֹ בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתָּ שָׁמָּה מַיִם. וכתב רש"י וז"ל: ובין המזבח. מזבח העולה, שכתוב בו שהוא לפני פתח משכן אהל מועד, והיה הכיור משוך קמעה, ועומד כנגד אויר שבין המזבח והמשכן ואינו מפסיק כלל בנתיים, משום שנאמר ואת מזבח העולה שם פתח משכן אהל מועד (שמות מ כט), כלומר מזבח לפני אהל מועד, ואין כיור לפני אהל מועד, הא כיצד, משוך קמעה כלפי הדרום, כך שנויה בזבחים (נט). ע"כ.

צו. רש"י שמות ל' י"ח.

צז. פירוש שני בתוס' זבחים כ"ב. וז"ל התוס': משמע שיש לו תוך, ועשוי כמין תיבה פרוצה למעלה והכיור יושב עליו. ורבינו פירש כעין יורה כפויה על פיה ונפתחו שוליה. ע"כ.

צח. אין שום קערה וכדומה תחת הכיור, אלא המים שותתין על הריצפה. 'כנו' הוא בסיס ומושב עבור הכיור, וצורתו נתבאר, ואינו קערה וכדומה כלל. המים ששותתין על הריצפה לאחר הקידוש ידים ורגלים, יתכן שנשפכים לבור הגדול שלידו, ויתכן שנשפכים לאמת המים העוברת בעזרה.

בפשטות אין לכיור מבסה (כ"ק מרן אדמו"ר מראחמיסטריווקא שליט"א).

פסק הרמב"ם (הלכות ביאת המקדש ה טו) שקידוש ידים ורגלים הוא כמו עבודה ולכן צריך לעשותו מעומד, ובכל עבודה צריך לעמוד דוקא על הריצפה בלי שום חציצה (הלכות ביאת המקדש ה יז).

צט. שמות ל' י"ח. וכן כתוב (שמות לח ח): וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֶת כִּנּוֹ נְחֹשֶׁת בְּמִרְאֵת הַצְּבָאָה. וברש"י: בנות ישראל היו בידן מראות וכו', ואף אותן לא עכבו מלהביא לנדבת המשכן, והיה מואס משה בהן וכו', אמר לו הקב"ה קבל, כי אלו חביבין עלי מן הכל, שעל ידיהם העמידו הנשים צבאות רבות במצרים וכו'. עי"ש.

בתחילה היו לכיור שני דדים ליציקת המים, אחד למעלה, ואחד למטה. בבוקר כשהכיור מלא מקדשים ידים ורגלים מהדד העליון, ולפנות ערב כשיש כבר פחות מים בכיור, מקדשים ידים ורגלים מהדד התחתון^ק.

הכהן גדול ששמו 'בן קמיץ', עשה שתים עשרה דדים סביבות הכיור^{קא}.

❧ באר ההיכל ❧

ק. יומא ל"ז. לפי ביאור מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בבתי"ק.
קא. כדי ששנים עשר הכהנים העוסקים בקרבן תמיד של שחר יקדשו ידיהם ורגליהם בבת אחת (יומא לז.). וראה להלן תמיד פרק ג' משנה א'.

❖ הכיור וכונו, והמוכני ❖



נָטַל הַכֹּהֵן שְׂקִידֵי יָדָיו וְרַגְלָיו, אֶת מִחְתֵּת הַכֶּסֶף שְׂמוֹנְחַת בְּמִקּוֹם שְׁנַתְבָּאָר לְעֵיל, וְעָלָה הַכֹּהֵן לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, וּבְמַעֲרֵכָה הַגְּדוּלָה פָּנָה אֶת הַגְּחָלִים הַיָּלֵךְ וְהִילָךְ, וּפִינָה לְצַדָּדִים אֶת הַגְּחָלִים שֶׁנֶּעֱשׂוּ מִהַעֲצִים^{קב}, וְאַחַר כֵּךְ חָתָה מִן הַמֵּאֲפָלוֹת הַפְּנִימִיּוֹת, חוֹתָה מִלֹּא הַמְּחַתָּה מִהַגְּחָלִים הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁנִּתְהוּוּ מֵאַבְרֵי הָעוֹלָה שֶׁנִּתְעַכְלוּ וְנֶעֱשׂוּ גַחְלִים^{קג}, וְלוֹקַח דּוּקָא מִהַגְּחָלִים שְׂבָאֲמַצֵּעַ הָאִשׁ שֶׁנִּתְאַכְלוּ הֵיטֵב וְנֶעֱשׂוּ גַחְלִים דְּקִים, שֶׁהֵן דִּשְׁוֹן^{קד}, כְּמוֹ שְׂכַתּוּב^{קה}: 'וְהָרִים אֶת הַדִּשְׁוֹן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאִשׁ אֶת הָעוֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ^{קו}. וְיָרַד בְּכַבֵּשׁ מִהַמְּזִבְחָה. בְּדֶרֶךְ שֶׁבָה עָלָה לְמִזְבְּחָה, כֵּךְ יוֹרֵד^{קז}.

הִגִּיעַ לְרִצְפָּה, לְמִקּוֹם שֶׁכֻּלָּה הַכַּבֵּשׁ^{קח}, הִפִּיךְ פָּנָיו לְצַפּוֹן, וְאִינוּ מִמְּשִׁיךְ לְצַד מִזְרַח לְצַד הַיְצִיָּאָה מִהַעֲזָרָה, אֲלֵא הוֹפֵךְ פָּנָיו לְצַפּוֹן הַעֲזָרָה^{קט}, הִלָּךְ לְמִזְרָחוֹ שֶׁל כָּבֵשׁ כְּעֵשֶׂר אַמּוֹת, וְהוֹלֵךְ בְּצַד מִזְרַח שֶׁל הַכַּבֵּשׁ כְּעֵשֶׂר אַמּוֹת. וְזֶה רַחוּק מִהַמְּזִבְחָה עֶשְׂרִים אַמּוֹת^ק.

צָבַר אֶת הַגְּחָלִים עַל גְּבִי הַרִצְפָּה, מִנִּיחַ וְצוֹבֵר אֶת הַגְּחָלִים עַל גְּבִי הַרִיצְפָּה בְּאוֹתוֹ מִקּוֹם, כְּמוֹ שְׂכַתּוּב^{קי} 'וְשָׂמוּ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ, שְׂלֹא

❧ באר ההיכל ❧

קב. תפארת ישראל.

קג. תפארת ישראל, עפ"י ירושלמי יומא פרק ב' הלכה א'.

קד. המפרש. וכן ברע"ב וז"ל: המאוכלות הפנימיות. הגחלים שבאמצע האש שנתאכלו היטב והן קרובים להיות דשן.

קה. ויקרא ו' ג'.

קו. המפרש. תוספות יום טוב.

קז. המפרש.

קח. המפרש.

קט. המפרש.

ק. המפרש. תפארת ישראל. ועיי"ש.

קי. ויקרא ו' ג'.

יפזר^{ק"ג}. רחוק מן הכבש שלשה טפחים, ומניח מעט רחוק מן הכבש, שלשה טפחים, כדי שלא ישחיר הכבש^{ק"ד}, מקום שנותנין מראות העוף ודישון מזבח הפנימי והמנורה, מניח את תרומת הדשן באותו מקום שנותנים את מוראות העוף^{ק"ה}, ואת הדשן ממזבח הפנימי ואת הדשן מהמנורה^{ק"ו}. והם נבלעין במקומם^{ק"ז}.

✧ באר ההיכל ✧

קיב. המפרש.

קיג. תפארת ישראל.

קיד. כמו שכתוב בקרבן עולת העוף (ויקרא א טז): והסיר את מראתו בנצתה והשליך אתה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן.

וברש"י וז"ל: מוראתו. מקום הרעי, וזה הזפק; בנוצתה. עם בני מעיה, ונוצה לשון דבר המאוס, כמו 'כי נצו גם נעו', וזהו שתרנגם אונקלוס 'באוכליה', וזה מדרשו של אבא יוסי בן חנן, שאמר, נוטל את הקורקבן עמה. ורבותינו ז"ל אמרו, קודר סביב הזפק בסכין כעין ארובה ונוטלו עם הנוצה שעל העור. בעולת בהמה שאינה אוכלת אלא באבוס בעליה, נאמר 'והקרב והכרעים ירחץ במים והקטיר', בעוף שנוזן מן הגזל, נאמר 'והשליך את המעים שאכלו מן הגזל: אצל המזבח קדמה. במזרחו של כבש: אל מקום הדשן. מקום שנותנין שם תרומת הדשן ככל בוקר, ודישון מזבח הפנימי, והמנורה, וכולם נבלעים שם במקומן.

קטו. כמו שכתוב להלן (תמיד ג ט): מי שזכה בדישון מזבח הפנימי, נכנס ונטל הטני והניחו לפניו, והיה חופן ונותן לתוכו, ובאחרונה כבד את השאר לתוכו והניחו ויצא. מי שזכה בדישון המנורה, נכנס ומצא שני גרות מזרחיים דולקים, מדישן את השאר ומניח את אלו דולקין במקומן. מצאן שכבו, מדישן ומדליקן מן הדולקים, ואחר כך מדישן את השאר. ואבן היתה לפני המנורה ובה שלש מעלות, שעליה הבהן עומד ומטיב את הגרות. והניח את הכזו על מעלה שניה ויצא.

וכן (תמיד ו א): החלו עולים במעלות האולם. מי שזכו בדישון מזבח הפנימי והמנורה היו מקדימין לפניהם. מי שזכה בדישון מזבח הפנימי נכנס, ונטל את הטני והשתחוה ויצא. מי שזכה בדישון המנורה, נכנס ומצא שני גרות מזרחיים דולקין, מדישן את המזרחי, ומניח את הפערבי דולק, שממנו היה מדליק את המנורה בין הערבים. מצאו שכבה, מדישנו ומדליקו ממזבח העולה. נטל את הכזו ממעלה שניה, והשתחוה ויצא.

וברע"ב וז"ל: החלו אותם שזכו בכף של קמורת ובמחתה של גחלים להיות עולים במעלות האולם, ששתים עשרה מעלות היו לאולם. ולפניהם היו מקדימים ללכת מי שזכה בדישון מזבח הפנימי כדי להוציא את הטני שהניח שם, מאחר שצריך לתת דשן אצל המזבח קדמה כמו דשן המנורה, היה ממתין עד לאחר זריקת התמיד שהיה הזוכה בדישון המנורה עושה הטבת שתי גרות וגומר השלמת דשון המנורה, ואז היו שניהן מוציאים זה הטני וזה הכזו ושופכים הדשן במקום אחד אצל המזבח קדמה.

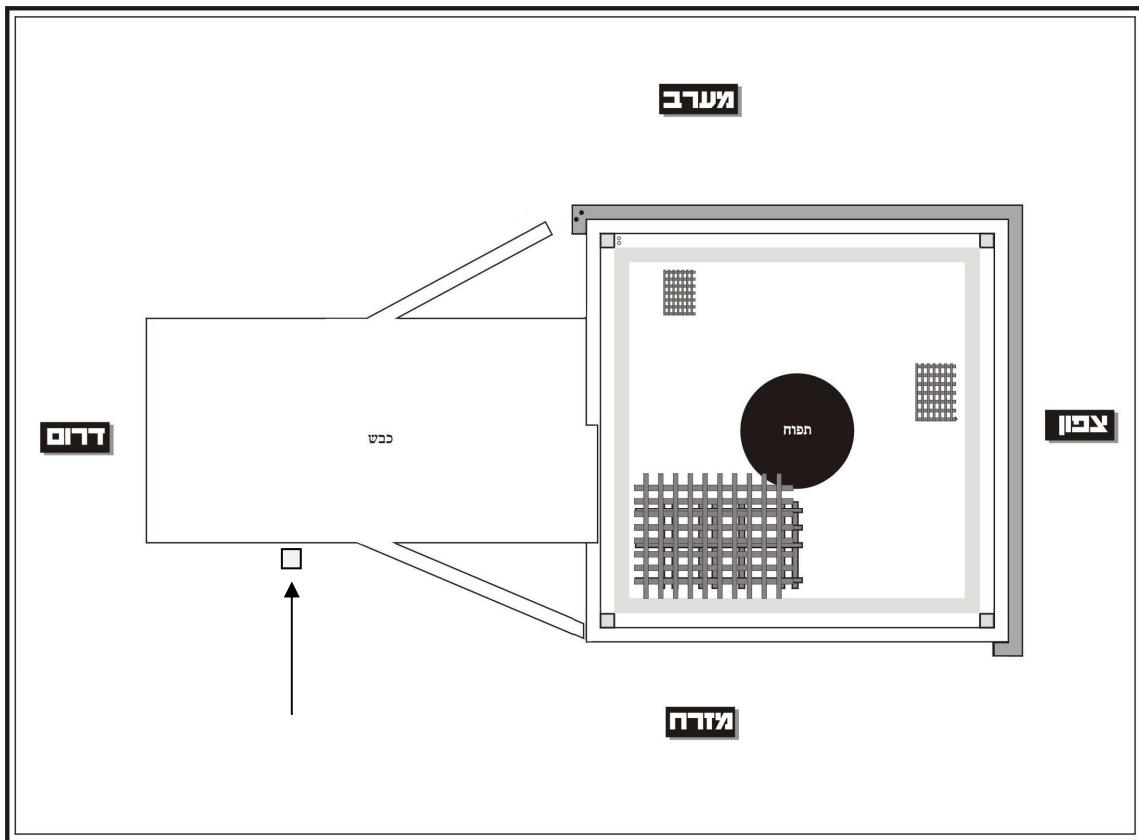
קטז. אבל לגבי תרומת הדשן יש ספק אם נבלע במקומו או לא (תפארת ישראל). ועיין תוס' ובהים ס"ד. ובמפרש כאן.

אחר כך מחזיר את המחתה למקומה בזווית שבכותל מערב של הכבש, כמו שנתבאר לעילק"י.

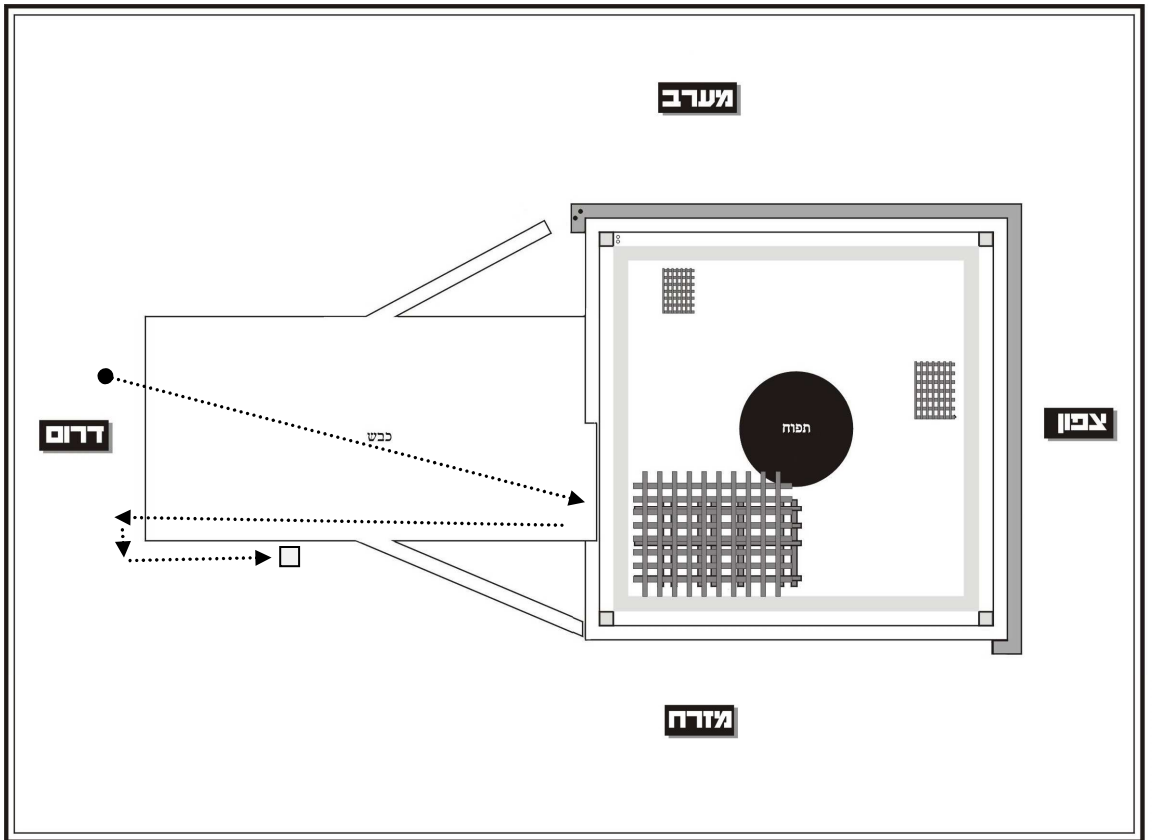
באר ההיכל

אמנם מלשון רש"י עולה שגם תרומת הדשן נבלע במקומו, וז"ל רש"י (ויקרא א מז): אל מקום הדשן. מקום שנותנין שם תרומת הדשן בכל בוקר, ודישון מזבח הפנימי, והמנורה, וכולם נבלעים שם במקומו.
ק"ו. תפארת ישראל.

✧ המקום שנותנים את הדשן ✧

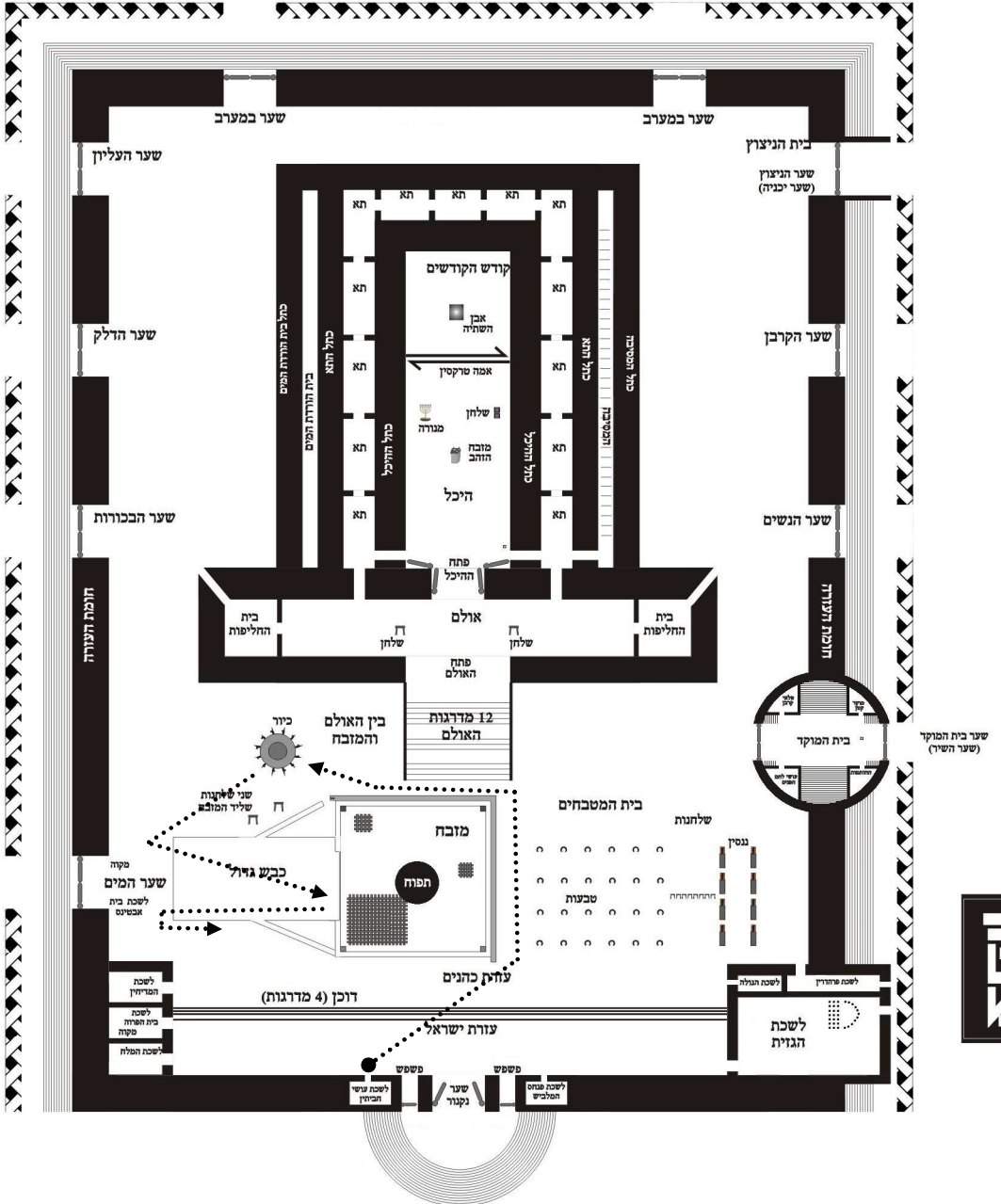


✧ הדרך שהולך הכהן במצוות תרומת הדשן ✧



הדרך שהולך לכיור ואח"כ תרומת הדשן

מערב



דרום

צפון

מזרח

❖ כסא קדשו ❖

א. כתב הרמ"א בספרו תורת העולה (ח"א פי"א) וז"ל: בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש בבית אבטינס בבית הניצוץ בבית המוקד והלויים בעשרים ואחד מקומות, שהוא בין הכל ארבע ועשרים מקומות, נגד ארבע ועשרים ספרי הקודש אשר התורה נחלקת עליהן, שעליהם העולם עומד, כמו שנאמר (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקת שמים וארץ לא שמתי. ולהיות כי כללן שלשה שהם תורה נביאים כתובים, והאחרים הם הפרט, לכן היו הכהנים שומרים בג' מקומות, והלויים שהוא מלשון 'ונלוו עליך' רצה לומר שנתספו על הכהנים, באחד ועשרים מקומות, שהוא בין הכל ארבע ועשרים. וידוע שהתורה שומרת העולם לבל יפסד, וכן היו אלו השומרים המקדש, ולפי שהכהנים והלויים היו עוסקי תורה כמו שנאמר (דברים לג) יורו משפטיך ליעקב, ונאמר וקמת ועלית אל המקום וגו', ונאמר (שם יח) ובאת אל הכהנים ואל הלויים ואל השופט אשר יהיה וגו', על כן היה הרמז בכהנים לויים. ועוד נוסף כי כבר כתבתי שהכהנים היו דוגמת צבא מעלה והלויים הם דוגמת השמים והם שומרים בעולם על כן היה שמירות המקדש גם כן על ידן.

ב. אפשר לבאר שהטעם שנקרא 'בית המוקד' הוא מלשון יקד יקוד אש, שיוקדים באש להבת שלהבת אל ה' יתברך. וכמו שכתוב (שיר השירים ח ו) פִּי עֲזָה כַּמֹּנֹת אֶהְבֶּה קֶשֶׁה כְּשֹׂאֹל קִנְיָה רְשָׁפֶיהָ רְשָׁפֶיהָ אֵשׁ שְׁלֵהֲבֹתֶיהָ. והרי בית המוקד הוא המקום שיושנים הכהנים, והענין הוא, שאפילו בשעת השינה ג"כ יוקדים באש להבה אל ה' יתברך. בספר ליקוטי תורה לבעל התניא (במדבר) איתא וז"ל: יתעורר ויקוד יקד אש בלבו להתלהב ולהתלהט להיות הלב גשמי ממש נמש ותשתפך נפשו בכלות הנפש ממש לדבקה בו ית'. ע"כ. ובפרשת פנחס וז"ל: 'לחמי לאשי', פי' 'לאשי' לאש שלי, ששורפים ובוערים אלי, דהיינו השרפים שהם בחי' יקוד יקוד אש בוערה בלבם תמיד בתשוקה גדולה ונפלאה ובאהבה עזה כרשפי אש להבטל ולהכלל באור א"ס ב"ה.

ובדומה לזה כתב רבינו הרמ"א בספר תורת העולה (ח"א י"א) וז"ל: הרמז על התורה, בא השמירה בבית המוקד בארץ כאשר התורה נתנה על הר סיני שהוא בארץ לעיני כל בוער באש עד לב השמים והוא בית המוקד.

ג. במשנה: מִצָּאוּ נְעוּל, יוֹדֵעַ שֵׁישׁ שֶׁם אָדָם. פְּתוּחַ, יוֹדֵעַ שְׁאִין שֶׁם אָדָם. על דרך הדרש אפשר לבאר, שמדובר על אם אדם שומר את עצמו כראוי, ונועל את עצמו מפני השפעות זרות מהרחוב וכדומה. על זה אמרה המשנה, 'מצאו נעול' אם מוצאים אדם נעול, ששומר את עצמו, ונועל על עצמו מפני פגעי הזמן והרחוב, הרי 'יודע יש שם אדם', הרי הוא אדם

❖ כסא קדשו ❖

כראוי. 'אתם קרויים אדם', ומלשון 'אדמה לעליון'. אבל אם ח"ו 'מצאו פתוח' שהוא פתוח לפגעי הזמן והרחוב, ומתנהג בפתיחות, ואינו שומר על עצמו מהשפעות זרות, הרי 'יודע שאין שם אדם', אזי יודעים שאין שם אדם, ואין הוא בכלל אדם.

ד. מצוות תרומת הדשן (ויקרא ו): (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) צוּ אֶת אֹהֲרֵן וְאֶת בְּנָיֹו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הָעֵלֶה הוּא הָעֵלֶה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלֵּילָה עַד הַבֶּקֶר וְאִשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוֹקֵד בּוֹ: (ג) וְלִבְשׁ הַכֹּהֵן מְדוּ בַד וּמִכְנָסֵי בַד יִלְבַּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהָרִים אֶת הַדָּשֵׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֵלֶה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוּ אֶצְלַת הַמִּזְבֵּחַ: (ד) וּפִשֵׁט אֶת בְּגָדָיו וְלִבְשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא אֶת הַדָּשֵׁן אֶל מַחוּץ לְמַחֲנֶה אֶל מְקוֹם טְהוֹר: (ה) וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוֹקֵד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעַר עֲלֶיהָ הַכֹּהֵן עֲצִים בַּבֶּקֶר וְעֵרֶךְ עֲלֶיהָ הָעֵלֶה וְהִקְטִיר עֲלֶיהָ חֲלָבֵי הַשֶּׁלֵמִים: (ו) אֵשׁ תָּמִיד תּוֹקֵד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה:

רש"י: (ב) צו את אהרן. אין צו אלא לשון זרוז מיד ולדורות. אמר ר' שמעון ביותר צריך הכתוב לזרוז במקום שיש בו חסרון כיס: זאת תורת העלה וגו'. הרי הענין הזה בא ללמד על הקטר חלבים ואיברים שיהא כשר כל הלילה, וללמד על הפסולין איזה אם עלה ירד, ואיזה אם עלה לא ירד, שכל תורה לרבות הוא בא, לומר תורה אחת לכל העולים, ואפלו פסולין, שאם עלו לא ירדו: הוא העלה. למעט את הרובע ואת הנרבע וכיוצא בהן, שלא היה פסולין בקדש, שנפסלו קודם שבאו לעזרה: (ג) מדו בד. היא הכתנת. ומה תלמוד לומר מדו, שתהא כמדתו: על בשרו. שלא יהא דבר חוצץ בנתים: והרים את הדשן. היה חותה מלא מוחתה מן המאכלות הפנימיות ונותנן במזרחו של כבש: הדשן אשר תאכל האש את העלה. ועשאתה דשן, מאותו דשן ירים תרומה ושמו אצל המזבח: על המזבח. מצא אברים שעדין לא נתעכלו, מחזירין על המזבח, לאחר שחתה גחלים אלך ואלך ונטל מן הפנימיות, שנאמר את העלה על המזבח: (ד) ופשט את בגדיו. אין זו חובה אלא דרך ארץ, שלא ילכלך בהוצאת הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד. בגדים שבשל בהן קדרה לרבו אל ימוג בהן כוס לרבו, לכך ולבש בגדים אחרים פחותין מהן: והוציא את הדשן. הצבור בתפוח, כשהוא רבה ואין מקום למערכה, מוציאו משם. ואין זה חובה בכל יום, אבל התרומה חובה בכל יום: (ה) והאש על המזבח תוקד בו. רבה כאן יקידות הרבה על מוקדה, ואש המזבח תוקד בו, והאש על המזבח תוקד בו, אש תמיד תוקד על המזבח, כלן נדרשו במסכת יומא (מג:): שנחלקו רבותינו במנין המערכות שהיו שם: וערך עליה העלה. עולת תמיד היא תקדים: חלבי השלמים. אם יביאו שם שלמים. ורבותינו למדו מכאן עליה, על עולת הבקר השלם כל הקרבנות כלם. מכאן שלא יהא דבר מאוחר לתמיד של בין הערבים: (ו) אש תמיד. אש שנאמר בה תמיד, היא שמדליקין בה את הנרות, שנאמר בה (שמות כז כ) להעלות נר

❖ כסא קדשו ❖

תמיד, אף היא מעל המזבח החיצון תוקד: לא תכבה. המכבה אש על המזבח עובר בשני לאוין.

ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ב): י. הרמת הדשן מעל המזבח בכל יום מצות עשה שנאמר (ויקרא ו ג) 'והרים את הדשן'. והיא עבודה מעבודות כהונה. ובגדי כהונה שתורם בהן הדשן יהיו פחותין מן הבגדים שמשמש בהם בשאר עבודות שנאמר (ויקרא ו ד) 'ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והרים את הדשן'. אינו אומר אחרים שיהיו בגדי חול אלא שיהיו פחותין מן הראשונים. לפי שאינו דרך ארץ שימוזג כוס לרבו בבגדים שבישל בהם קדרה לרבו.

יא. אימתי תורמין הדשן בכל יום. משיעלה עמוד השחר. וברגלים מתחלת שלישי אמצעי של לילה. וביום הכפורים מחצות הלילה.

יב. כיצד תורמין. מי שזכה לתרום טובל ולובש בגדי הרמה. ומקדש ידיו ורגליו ואומרים לו הזהר שמא תגע בכלי עד שתקדש ירך ורגלך. ואחר כך לוקח המחטה ושל כסף היתה. והיא היתה נתונה במקצוע בין כבש למזבח במערבו של כבש. ונוטל את המחטה ועולה לראש המזבח ומפנה את הגחלים אילך ואילך וחיתה מן הגחלים שנתאכלו בלב האש ויורד למטה לארץ. והופך פניו לצפון ומהלך בארץ למזרח הכבש כמו עשר אמות כלפי הצפון. וצובר את הגחלים שחתה על גבי הרצפה רחוק מן הכבש שלשה טפחים. במקום שנותנים מוראת העוף ודשון המזבח הפנימי והמנורה. וחתיה זו שחתה במחתה ומוריד לרצפה אצל המזבח היא המצוה של כל יום.

ה. סדר הפיס ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ד א-ט) וז"ל: א. כל העבודות האלו שעושין בכל יום בפייס היו עושין אותן. וכיצד היו עושין. כל כהני בתי אבות של יום נכנסין ללשכת הגזית אחר שיעלה עמוד השחר ומלובשין הן בבגדי כהונה. והממונה שעל הפייסות עמהן והן עומדין בהקפה והממונה נוטל מצנפת מעל ראשו של אחד מהן ומחזירה והוא האיש שמתחילין למנות ממנו ומפייסין כמו שיתבאר.

ב. ויוצאין לעבודה אנשים שעובדין בו. ושאר הכהנים מוסרין אותן לחזנין ומפשיטין אותן את בגדי הקדש ולא היו מגיחין עליהן אלא המכנסים בלבד עד שלובשין בגדי חול וחוזרין ופושטין את המכנסיים של קדש ומחזירים החזנים את הכלים לחלונות.

❖ כסא קדשו ❖

ג. כיצד מפיסין עומדין בהיקף ומסכימין על מניין שמונים מאה או אלף או כל מניין שיסכימו עליו. והממונה אומר להם הצביעו והן מוציאין אצבעותיהן אחת או שתיים. ואם הוציא שלש מונין לו שלש. ואין מוציאין גודל במקדש מפני הרמאים שהגודל קצר ונוח להוציאו ולכפותו. והמוציא גודל אין מונין אותו לו. ומתחיל הממונה למנות מן האיש הידוע שהסיר מצנפתו תחילה. ומונה על אצבעותיהן וחוזר חלילה עד שישלים המניין שהסכימו עליו והאיש ששלם המניין אצל אצבעו הוא שיצא בפיים ראשון לעבודה.

ד. ולמה מונה המניין שהסכימו עליו על האצבעות שהוציאו ולא היה מונה על האנשים עצמן לפי שאסור למנות ישראל אלא על ידי דבר אחר שנאמר (שמואל א טו-ד) 'ויפקדם בטלאים'.

ה. ארבעה פייסות היו מפיסין בכל יום בשחרית. הפיים הראשון מי תורם את המזבח. הפיסו זוכה מי שזכה לתרום. והוא מסדר את המערכה. והוא מעלה שני גזרי עצים למזבח. והוא מכניס מחתה מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב להקטיר עליה קטורת.

ו. הפיים השני זוכין בו שלשה עשר על סדר עמידתן. כיצד הממונה אומר להם הצביעו ומונה כדרך שביארנו. וזה שיצא בפיים ראשון הוא שוחט תמיד של שחר. והשני שעומד בצדו הוא מקבל את דם התמיד והוא זורקו. והשלישי הסמוך לשני מדשן המזבח הפנימי שהוא מזבח הקטורת. והרביעי שבצדו מדשן את המנורה ומטיב את הנרות. והחמישי מעלה ראש התמיד ורגלו לכבש. והששי מעלה שתי הידים. והשביעי מעלה העוקץ והרגל. והשמיני מעלה החזה והגרה. והתשיעי מעלה שתי הדפנות. והעשירי מעלה הקרבים. והאחד עשר מעלה סולת הנסכים. והשנים עשר מעלה החביתין. והשלשה עשר מעלה היין של נסכים.

ז. הפיים השלישי אומר להן הממונה לכל אנשי בית אב של אותו היום מי שלא הקטיר קטורת מימיו יבא ויפס. ויתקבצו אצל הממונה ויפסו ומי שיצא בפיים זה ראשון הוא שיזכה להקטיר קטורת.

ח. הפיים הרביעי מתקבצין כולן ומפיסין לידע מי מעלה איברים מן הכבש למזבח. הפיסו זוכה מי שזכה. תמיד של בין הערבים אין מפיסין לו פיים אחר. אלא כל כהן שזכה בעבודה מן העבודות שחרית יזכה בין הערבים. חוץ מן הקטורת שהן מפיסין לה פיים אחר בין הערבים ויבוא כל מי שלא הקטיר קטורת מעולם מאנשי אותו בית אב ויפסו עליה. ואם כבר הקטירו כולן מימיהן מפיסין להן כולן בשחרית בפיים שלישי וזה שזכה בה שחרית מקטירה בין הערבים.

❖ כסא קדשו ❖

ט. בשבת שיש שם תמידין ומוספין ושני בויכי לבונה כיצד הם עובדין. מפסיין בשחר אנשי אותו בית אב של משמר היוצא ומקריבין תמיד של שחר ושני כבשי עולה של מוספין. וכל שזכה בעבודה מעבודת התמיד של שחר הוא זוכה בה בשני כבשי מוסף. והמשמר האחר שנכנס בשבת מפסיין פייסות אחרות לתמיד של בין הערבים. ואלו ואלו חולקין בלחם הפנים.

ו. פרשת מנחת חביתין (ויקרא ו יב-טז): וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: זֶה קָרְבַּן אֶהְרֹן וּבְנָיו אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לַיהוָה בְּיוֹם הַמִּשַׁח אֹתוֹ עֲשִׂירֵת הָאִפֶּה סֵלֹת מִנְחָה תְּמִיד מִחֲצִיתָהּ בַּבֶּקֶר וּמִחֲצִיתָהּ בְּעֶרְבֹ: עַל מַחֲבַת בְּשֶׁמֶן תַּעֲשֶׂה מִרְבֶּכֶת תְּבִיאָנָה תְּפִינִי מִנְחַת פְּתִים תִּקְרִיב רֵיחַ נִיחַח לַיהוָה: וְהִכְהֵן הַמָּשִׁיחַ תַּחְתָּיו מִבְּנָיו יַעֲשֶׂה אֹתָהּ חֶק עוֹלָם לַיהוָה כְּלִיל תִּקְטָר: וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כְּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל:

ברש"י: זה קרבן אהרן ובניו. אף ההדיוטות מקריבין עשירית האיפה ביום שהן מתחנכין לעבודה, אבל כהן גדול בכל יום, שנאמר מנחה תמיד וגו', והכהן המשיח תחתיו מבניו חקת עולם וגו' (מנחות נא:): מרבכת. חלוטה ברותחין כל צרכה (ת"כ פרק ד, ה.): תפיני. אפוייה אפיות הרבה, שאחר חליטתה אופה בתנור, וחוזר ומטגנה במחבת: מנחת פתים. מלמד שטעונה פתיתה. (בר"י ולא פתיתה ממש בציצין ופרורין, לפי שאינה נקמצת, אלא כופלה לשנים): המשיח תחתיו מבניו. המשיח מבניו תחתיו: כליל תקטר. אין נקמצת להיות שיריה נאכלין, אלא כולה כליל, וכן כל מנחת כהן של נדבה כליל תהיה: כליל. כולה שוה לגבוה:

ז. יש לציין לזה את המעשה מהרה"ק מברדיטשוב זיע"א שהיה ממתין בלילה הראשון של חג הסוכות כל הלילה, עד שיגיע הבוקר, ויוכל לקיים מצוות נטילת לולב.

והאתרוג היה מונח בתוך ארון, עם כסוי מזכוכית. ומיד כאשר הגיע הבוקר, בגודל תשוקה רבה והתלהבות נטל את האתרוג, ומבלי משים נשבר הזכוכית, ולא שם לב לכך.

וכן במוצאי חג הסוכות היה ער כל הלילה כדי לקיים מצוות תפילין, שנבצר ממנו לקיים זה תשעה ימים.

וכע"ז כאן בכהן, שחששו שמא מרוב תשוקה לקיים מצוות תרומת הדשן, ישכח שצריך לקדש ידיו ורגליו, וירויח מיד ברוב להבת שלהבת אש קודש לקיים מצוות תרומת הדשן.

❖ כסא קדשו ❖

על כן הוצרכו להזהירו ולהזכירו שיתאפק מעט ולא יגע במחתה לפני קידוש ידיים ורגלים, ורק אחר כך יוכל לקיים גם את מצוות תרומת הדשן ברוב תשוקה והתלהבות ושמחה.

ח. הלכות קידוש ידיים ורגלים, ברמב"ם (הלכות ביאת המקדש פרק ה): א. מצות עשה לקדש כהן העובד ידיו ורגליו ואח"כ יעבוד שנאמר (שמות ל יט) 'ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם' וכהן שעבד ולא קידש ידיו ורגליו שחרית חייב מיתה בידי שמים שנאמר (שמות ל כ) 'ורחצו מים ולא ימותו' ועבודתו פסולה בין כ"ג בין כהן הדיוט.

ב. ומניין שעבודתו פסולה שנאמר (שמות כח מג) 'חוקת עולם לו ולזרעו' ובבגדי כהונה הוא אומר (שמות כח מג) 'חוקת עולם' מה מחוסר בגדים מחלל עבודה כמו שביארנו. אף מי שלא רחץ ידיו ורגליו מחלל עבודה.

ג. אין הכהן צריך לקדש בין כל עבודה ועבודה. אלא פעם אחת מקדש בבקר ועובד והולך כל היום כולו וכל הלילה. והוא שלא יצא מן המקדש ולא יישן ולא יטיל מים ולא יסיח דעתו. ואם עשה אחד מארבעתן צריך לחזור ולקדש.

ד. יצא מן המקדש וחזר ועבד ולא קידש אם לא הסיח דעתו עבודתו כשירה. וזה הכלל היה במקדש אין אדם נכנס לעזרה לעבודה אע"פ שהוא טהור עד שהוא טובל.

ה. וכל המסיך את רגליו טעון טבילה. וכל המטיל מים טעון קידוש ידיים ורגלים. יצא חוץ לחומת העזרה אם לשהות בחוץ יצא [כשחזור טעון טבילה ואם לחזור מיד יצא] כשחזור טעון קידוש ידיים ורגלים בלבד. ואם לא טבל ולא קידש ועבד הואיל ולא הסיח דעתו ולא הסיך רגליו ולא הטיל מים עבודתו כשירה. הוציא ידיו חוץ לחומת העזרה אינו צריך לחזור ולקדש.

ו. נטמאו ידיו מטבילין והן טהורות. ואינו צריך לחזור ולקדש. נטמא גופו באכילת אוכלין טמאין או שתיית משקין טמאין וטבל אף ע"פ שאינו צריך הערב שמש חוזר ומקדש אחר טבילה. שכל טובל מקדש ידיו ורגליו ואח"כ עובד. ואם לא קידש הואיל ולא הסיח דעתו לא חילל.

ז. כהן גדול שלא טבל ולא קידש ידיו ורגליו בין בגדים לבגדים ובין עבודה לעבודה ביוה"כ ועבד עבודתו כשירה. הואיל ואותן הטבילות והקידושין אינן שוים באהרן ובניו ונאמר (שמות ל יט) 'ורחצו אהרן ובניו ממנו' דבר השוה בכל הכהנים מעכב שהוא קידוש ראשון.

❖ כסא קדשו ❖

ח. קידש ידיו היום צריך לחזור ולקדש למחר אע"פ שלא ישן כל הלילה. שהידים נפסלות בלינה. קידש בלילה והקטיר החלבים כל הלילה צריך לחזור ולקדש ביום לעבודת היום.

ט. קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן אף ע"פ שהוא מקדש קודם שתעלה השמש אינו צריך לחזור ולקדש אחר שהאיר היום שהרי בתחלת עבודה קידש.

י. מצוה לקדש ממי הכיור ואם קידש מאחד מכלי השרת ה"ז כשר. אבל כלי החול אינם מקדשין. קידש בכלי שרת בחוץ או בכלי חול בפנים ועבד עבודתו פסולה. ואין מקדשין בתוך הכיור או בתוך כלי השרת אלא מהן שנאמר (שמות ל יט) 'ורחצו אהרן ובניו ממנו' ולא בתוכו. ואם קידש בתוכו ועבד לא חילל.

יא. הטביל ידיו ורגליו במי מקוה אפילו במעיין אין זה קידוש כלל עד שירחץ בכלי. ובכל כלי הקדש מקדשין בין שיש בהן רביעית בין שאין בהן רביעית.

יב. כל המימות כשרים לקידוש בין מים חיים בין מי מקוה. ובלבד שלא ישתנה מראיהן. אלא יהיו כמים הכשרים לטבילה. טיט הנרוק שהפרה שוחה ושותה ממנו משלים למי כיור. זה הכלל כל המשלים למי מקוה משלים למי כיור.

יג. כמה מים צריכין להיות בכיור אין פחות מכדי לקדש ממנו ד' כהנים שנאמר (שמות ל יט) 'אהרן ובניו' והיו אלעזר ואיתמר. ופינחס עמהם הרי ארבעה.

יד. מי כיור נפסלין בלינה במו שביארנו. וכיצד היו עושין משקעים אותו במי מקוה או במעיין ולמחר מעלין אותו או ממלאין אותו בכל יום בבקר.

טו. הים שעשה שלמה כמקוה היה. מפני שאמה של מים היתה עוברת בתוכו מעין עיטם. לפיכך לא היו מימיו נפסלין בלינה כמי הכיור וממנו היו ממלאין הכיור.

טז. כיצד מצות קידוש מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית ושוחה ומקדש. וכל החוצץ בטבילה חוצץ בקידוש ידים. ואינו מקדש כשהוא יושב מפני שהוא כעבודה. ואין עבודה אלא מעומד שנאמר (דברים יח ה) 'לעמוד לשרת'.

יז. וכל העובד והוא יושב חילל ועבודתו פסולה ואינו לוקה. מפני שאזרהה שלו מכלל עשה היא. וכן כל העוסק בעבודה מעבודת המקדש צריך שיהיה עומד על הרצפה. ואם היה דבר חוצץ בינו ובין הקרקע כגון שעמד על גבי כלים או בהמה או על רגלי חבירו פסל. וכן אם היה דבר חוצץ בין ידו ובין הכלי שעובד בו פסל.

❖ כסא קדשו ❖

יח. ואין עבודה אלא בימין. ואם עבד בשמאל פסולה ואינו לוקה. רגלו אחת על הכלי ורגלו אחת על הרצפה [רגלו אחת על האבן ורגלו אחת על הרצפה] רואין כל שאילו ינטל הכלי או האבן יכול לעמוד על רגלו אחת עבודתו כשירה. ואם לאו עבודתו פסולה. קבל בימין ושמאל מסייעתו עבודתו כשירה. שהמסייע אין משגיחין עליו.

יט. נתגדדה אבן מאבני העזרה לא. יעמוד עליה בשעת עבודה עד שתחובר בארץ. ואם עבד עבודתו כשרה הואיל ובמקומה עומדת.

ט. פרשת הכיור (שמות ל יז-כא): וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: וְעָשִׂיתָ כִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְכִנּוֹ נְחֹשֶׁת לְרַחֲצָהּ וְנִתְּנָה אִתּוֹ בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנִתְּנָה שָׁמָּה מִיָּם: וְרָחֲצוּ אֶהָרָן וּבָנָיו מִמֶּנּוּ אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם: כְּבָאֵם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְרָחֲצוּ מִיָּם וְלֹא יָמְתוּ אוֹ בְּגָשְׁתֶּם אֶל הַמִּזְבֵּחַ לְשֵׁרֵת לְהַקְטִיר אֲשֶׁה לַיהוָה: וְרָחֲצוּ יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם וְלֹא יָמְתוּ וְהִיָּתָה לָהֶם חֶק עוֹלָם לֹא וּלְזָרְעוֹ לְדֹרֹתָם:

רש"י: כיור. כמין דוד גדולה ולה דדים המריקים בפייהם מים: וכנו. כתרגומו ובסיסיה, מושב מתקן לכיור: לרחצה. מוסב על הכיור: ובין המזבח. מזבח העולה שכתוב בו, שהוא לפני פתח משכן אהל מועד, והיה הכיור משוך קמעא ועומד כנגד אויר שבין המזבח והמשכן, ואינו מפסיק כלל בנתים, משום שנאמר (שמות מ כט) ואת מזבח העולה שם פתח משכן אהל מועד, כלומר מזבח לפני אהל מועד ואין כיור לפני אהל מועד, הא כיצד, משוך קמעא כלפי הדרום, כך שנויה בזבחים (נט): את ידיהם ואת רגליהם. בבת אחת היה מקדש ידיו ורגליו, וכך שנינו בזבחים (יט): כיצד קדוש ידיים ורגלים, מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית, וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית, ומקדש: בבאם אל אהל מועד. להקטיר קטרת שחרית ובין הערבים, או להזות מדם פר כהן המשיח ושעירי עבודה זרה: ולא ימותו. הא אם לא ירחצו ימותו, שבתורה נאמרו כללות, ומכלל לאו אתה שומע הן: אל המזבח. החיצון, שאין כאן ביאת אהל מועד אלא בחצר: ולא ימותו. לחייב מיתה על המשמש במזבח ואינו רחוק ידיים ורגלים, שממיתה הראשונה לא שמענו אלא על הנכנס להיכל.

ברקאנאטי (תצוה) וז"ל: ועשית כיור נחשת וגו' ורחצו אהרן ובניו ממנו וגו'. הכיור רומז אל השכינה כמה דאת אמר כל הנחלים הולכים אל הים (קהלת א ז) וכתוב יקוו המים מתחת השמים ועל כן ירחצו בו בבואם להקריב כמה דאת אמר בזאת יבא אהרן אל הקדש. וטעם הרחיצה לפי הפשט כי כל הקרב לשלחן מלכים לשרת וליגע בפת בג המלך וביין משתיו

❖ כסא קדשו ❖

(דניאל א ח) רוחץ ידיו בעבור היותם עסקניות והוסיף לרחוץ גם הרגלים בעבור היות הכהנים משרתים יחפים ויש ברגליהם זוהמא וכיעור. ועל דרך הסוד בעבור היות ראש האדם וסופו הידים והרגלים כי הידים למעלה מהכל בהגביהן למעלה והרגלים למטה והגוף בנתים רמז לעשר ספירות שיהיה כל גופו כלול בנתים כדאמרינן בספר יצירה כרת לו ברית בין עשר אצבעות ידיו ועשר אצבעות רגליו והם ה' כנגד ה' ורצה השם יתברך שיהיה מספר ההויות בתחלתו וסופו לרמוז שהם סבת מציאותו ובהם קיומו. וטעם היותה במים בעבור כי בלילה זמן ממשלת מדת הדין על כן רוח רעה שורה על הידים. ובבא היום שהוא הרחמים מעבירין אותן במים וברכה וטובה באה לעולם כי הוא רומז לנשיאות כפים. ומכאן תקנו נטילת ידים דלתפלה וכמו שקדוש ידיו ורגליו תחלה לעבודת היום כך על נטילת קודם לכל ברכות של שחרית.

איתא בפירוש הר"י דמן עכו לספר יצירה וז"ל: וכשהיה הכהן מקדיש ידיו ורגליו מן הכיור היה מכוין כנגד ו"ה לקושרו עם י"ה, וכשהיה נושא את כפיו היה קושר י"ה עם אהי"ה, נמצא שהיה קושר הכל ביחד. ע"כ.

איתא בספר מגיד מישרים (כי תשא) מה שאמר המגיד לבית יוסף וז"ל: ובתר הכי קאמר ועשית כיור נחושת וכנו נחושת דרמיו לכנסת ישראל. ונתת שמה מים דתמשיך מים מחסד ובתר הכי פקיד אקטורת לקשרא כולהו ספירין כדקא יאות, ובתר הכי פקיד אשמן המשחה לאמשכא משח רבות קודשא מלעילא, ובתר הכי ראה קראתי בשם בצלאל וכו' דעד לא ייתי עובדא דעגלא יהא מזומן מאן דיתקן ויעביד משכנא, ואתה שלום. ע"כ.

כתב בספר קהלת יעקב (ערך כיור) וז"ל: כיור וכנו פירוש בתיקונים (הקדמה יג): כי הן נצח הוד, ופירוש בפרדס כי הכיור הוא נצח וכנו הוא הוד, שהוא כן ובסיס לנצח, והוקשה דלמה הן שהן נחושת שהוא בחינת דין, הלא כיור הוא נצח שהוא ענף החסד והיה בו מים שהוא חסד, ותחרץ שהרמז אליהם בהיותם נוטים אל הדין והמים שהיו בהן היו מי גשמים שהן בחינת דין, ועל כן נפסלין בלינה שבלילה היה שולט בהם הדין החזק עכ"ל, ולי נראה שהמים היה חסד גמור שהיה מן המעיין, ומה שהיה הכיור נחושת הוד סוד ההמוגה שכתב הרב ז"ל שהחסד הוא בכלי הגבורה, ועל כן היה הכלי נחושת, וכן כיור גימטריא זה החסד בכלי הדין וי"ד אותיות וב' כוללים, והנה ידוע דשורש השפעות מימי החסד באין לעולם על ידי היסוד שהוא המריק שפע וברכה ומימי החסד לעולם, ועל כן נכון לכנות עניין הכיור המריק מימי החסד לבחינת יסוד, וצריך לומר דמה שכתב הרב שהוא בחינת נצח היינו נצח דיסוד, וכן כיור עם ד' אותיות גימטריא נצח דיסוד וח' אותיות, על כן היה רוחצין ממנו ידיהם ורגליהם שכן מיסוד עולין החסדים בדרך אור חוזר על ידי הנוקבא כנודע.

❖ כסא קדשו ❖

ב' ובמגיד פרשת תשא ביאור כי הכיור הוא רומז לכנסת ישראל וצוה שיתן בו מים שימשיך אליהם החסדים, אלו תורף דבריו ולפי זה צריך לומר דכנו של הכיור הן הי"ב בקר אשר תחתיה והן ד' חיות הנושאות הכסא ארגמן, ע' ע' לו.

ג' כיור מספר ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן וד' כוללים, ועל כן היה בו מים גימטריא ט' יודין דע"ב ס"ג מ"ה. ע"כ.

הרמ"א ביאר רמזי פרטי הכיור בספרו תורת העולה (חלק א פרק יד) וז"ל: בענין הכיור טעם כלי המקדש שהיו במשכן כבר נתבארו בספרי מפרשי התורה הראשונים ז"ל ומכל מקום לא אמנע מלכתוב הנראה לי אף כי מזה יתבאר טעם מצב מקומן במקדש. ואתחיל בכיור ואומר.

אמרו ז"ל (מידות פ"ג מ"ו ור"מ בהל' בה"ב פ"א ה"ו) ובצד המזבח היה הכיור וכנו לקדש ממנו כהנים ידיהם ורגליהם לעבודה והיה מונח בין האולם והמזבח משוך לדרום. וכתב הרמב"ם ז"ל (בהל' בה"ב פ"ג הי"ח) הכיור היו לו שנים עשר דדים כדי שיהיו כל הכהנים העוסקים בתמיד מקדשים בו כאחד ומוכני עשו לו כדי שלא יהא המים שבו נפסלים בלינה כו'. לפי הכוונה שהמשכנו והענין שנתבאר (בפ"ד) נראה כי הויות הכיור וכנו היה מורה על קבלת השפע שמקבלים השכלים הנבדלים מהבורא יתעלה. ואף על פי שכבר נתבאר שהיה נרמז השתלשלותם בעניני המקדש כמו שנתבאר פרק רביעי. מכל מקום לא היה ענין קבלת השפעתן מבואר יפה. אלא בענין הכיור שהיה מורה על קבלתן מלמעלה ושיש מלאכים שמקבלים מהשם יתברך שמו בשוה ולא מקבלין דין מדין וכמו שיתבאר. וידוע כי הנביאים עליהם השלום דמו השפעת השם יתברך שמו לבאר מים כמו שנאמר (ירמיה ב יג) אותי עזבו מקור מים חיים ונאמר (תהלים לו י) כי עמך מקור חיים. וכבר כתב הרב המורה חלק שני פרק שנים עשר טעם בזה. על כן היה הכיור מלא מים רומז על המקור העליון שמלא להשפיע על התחתונים. ולהיות כי הכהנים עובדי עבודת השם יתברך היה במקדש דוגמת מלאכי אלהים כמו שיתבאר (ח"ב פמ"א) על כן היו רוחצין ידיהן ורגליהן מן הכיור. רצה לומר היו מורים על מה שמקבלין השפע משם ועל ידי זה נקרא רחיצת הכהנים קדוש ידים ורגלים כי היה רומז אל מקום קדוש. ועל ידי שהם מקבלין שפע מלמעלה משפיעים למטה על כן היו רוחצין ידיהן הרומז על קבלת השפעה שהיא מלמעלה כמו שנאמר (חבקוק ג י) רום ידיהו נשא וכבר כתבו המקובלים כי ענין נטילת ידים הוא מורה על ענין קבלת השפע שלמעלה ונאמר (יחזקאל א ח) וידי אדם תחת כנפיהם שמורה על קבלת השפע ורחיצת הרגלים מורה על הדברים שהוא סבתם כמו שכתב הרב המורה חלק ראשון פרק שלשה וארבעים מענין שתוף שם רגל ולזה היו המים פסולים בלינה כמו שנאמר (איכה ג כג)

❖ כסא קדשו ❖

חדשים לבקרים רבה אמונתך כי קבלת ההשפעה כל יום ויום ולולי זאת יתבטל מציאתם כי הוא יתעלה הפועל והצורה ובכל יום ויום אינן יכולין להתקיים לולי קבלת השפעתו ולא כדרך שאר פועל שלא יעדר הפעולה אחר שנפעל אף בהעדר הפועל ולזאת הסבה קראו הפילוסופים השם יתברך צורת העולם כמו שהאריך המורה חלק ראשון פרק ס"ט.

ודע כי שנים עשר מלאכים סובבים הכסא והם דוגמת השבטים ונקראים ארבע מחנות שכינה ועל כן היו שנים עשר דדים בכיור כדי שיהא שנים עשר כהנים העוסקים בתמיד שהם דוגמת מלאכי מעלה כמו שיתבאר לקמן (ח"ב פמ"ו) אם ירצה השם רוחצין בו ידיהם בבת אחת דוגמא מחנה שלמעלה המקבלים השפעת השם יתברך בלי אמצעי וקבלת השפעתם כאחת ולא בזה אחר זה וכו'. מיכאל מימין ממלל וגבריאל משמאל מהלל ונגדם בא הוראת דדי הכיור. וכו'.

והיה עשיית הכיור מאספקלריאות המאירות כמו שנאמר (שמות לח ה) ויעש את הכיור נחושת וכנו נחושת כמראות הצובאות אשר צבאו פתח אהל מועד. והוא רמז נפלא לכל מה שאמרנו כי השם יתברך הוא אספקלריא המאירה אשר כל הארץ האירה מכבודו והיא נקראת הדום רגליו כמו שנאמר (ישעיה סו א) השמים כסאי והארץ הדום רגלי והוא הנרמז בכיור עם כנו ולכן היה הכל נחושת ממורט כדמות מראה כמו שנאמר (שמות לח ה) במראות הצובאות כי קבלת השפע נקרא מראה כמו שנאמר (במדבר יב ו) במראה אליו אתודע וכו'.

ובהיות כי הנביאים ראו המלאכים בדמות נחושת קלל כמו שאמר דניאל (דניאל י ו) וזרעותיו ומרגלותיו כעין נחושת קלל וגו' ולכן הכיור היה נעשה ממראות הצובאות מטעם שאמרנו.

אמנם יותר נאות שנאמר לפי דברינו שהכיור נעשה ממראות הצובאות מטעם שהיה בדמות מלאכי עליון כמו שבארנו שנגדם באו הדגלים סביב לאהל מועד כמו שכתבו המפרשים פרשת במדבר סיני והם המראות הצובאות רצה לומר צבא שהיו חוגין סביב לאהל מועד כמו שכתבנו שהם היו כדמות דגלים שלמעלה ומטעם זה שהיה הכיור מורה על ההשפעה השכלית לכן היה בין המזבח והאולם שהם הדברים הרומזים על ענינים שכליים כמבואר לעיל.

אמנם היה משוך לדרום לסכת שהוא צד החכמה כמו שאמרו הרוצה להחכים ידרים ואף כי מן הדרום התחלת השפעה למחנה מלאכים השנים עשר כמו שנתבאר לעיל. וכמו שאמרו רבותינו ז"ל מיכאל מימין והוא הצד הראש כמו שכתב [א]בן עזרא (במדבר א יט) בסדר הדגלים וכ"ש שהוא יותר מבואר לדעת המקובלים שכתבו כי מיכאל נאחז במדת חסד שהוא

❖ כסא קדשו ❖

הדרום שבמרכבה ומשם התחלת השפע למלאכים אבל משם ולמעלה אין שר נאחו והמשכיל יבין.

ומצאתי לספר צרור המור (פ' תשא) שכתב ענין נאות לזה וז"ל לפי שאדם צריך רחיצה וטהרה כמו שנאמר (ישעיה א טז) רחצו הזכו צוה לעשות כיוור וצוה לתת שם מים כי כל הרוצה להתדבק בשם יתברך ולכנוס למחנה שכינה צריך להסיר תחילה ממנו דעות זרות שהם מטמאות הגוף והנפש ולכן צוה ירחצו מים ולא ימותו. וכל זאת ההכנה הצריכה לרוצה לכנס לעולם העליון וזהו בגשתם אל המזבח כאמרם ז"ל (חגיגה י"ב ע"ב תוס' מנחות ק"י ד"ה מיכאל) מיכאל הכהן גדול מעלה נשמתן של צדיקים על מזבח של מעלה וכבר הראת לדעת מהו מזבח של מעלה כמו שכתבתי לעיל דוגמתו בתחתונים ולפי שזו הרחיצה צריכה להיות במי תורה הנקראת מים חיים לכן היה בכיור מים חיים עכ"ל. הרי הדברים מכוונים ביחד.

והנה שלמה עשה עשרה כיורות מ' בת יכיל הכיור האחד (מלכים א' ז' ל"ח) להיות כי השכלים המשפיעים החכמה הם עשרה ועל ידן ניתן התורה והחכמה לארבעים יום ועל כן הכיורות מ' בת יכיל להיות כי משה קבל למטה מעשרה התורה וכמו שאמרו (עי' סוכה ה' ע"א) מעולם לא עלה משה למעלה מעשרה. ולקמן אם ירצה השם יתבאר ענין הקדוש שהיה הכהן מקדש ידיו ורגליו ממי הכיור ודי עתה במה שנתבאר. ע"כ.

עוד כתב הרמ"א בספרו תורת העולה (חלק ב פרק מו) וז"ל: היו הכהנים מצווין בקדוש ידים ורגלים ממי הכיור קודם עבודתן, והוא להורות על הכוונה כי הידים הם מקבלים מלמעלה השפע ממי הבאר, שכבר נתבאר פ' י"ג ח"א שהוא מורה על ההשפעה המקבלים מלמעלה, וידוע מה שנאמר במרכבה (יחזקאל א ח) וידי אדם מתחת כנפיהם, וכתב הרב המורה פ"ב ח"ג שידי אדם הם על צורות שיעשה בהן כל מלאכת מחשבת, וכמו שביאר שם, וכל זה צריך רחיצת ידים מלמעלה ממי הכיור המזוכר, ואחר כך היו יורדים המים משם על רגליהם, ולכן היו מניחים ידיהם על רגליהם שהוא מורה על השפעתן למטה, וכבר כתב הרב המורה פ' כ"ח ח"א כי שתוף שם רגל הוא מורה על הסבה כמו שנאמר (זכריה יד ד) ועמדו רגליו על הר הזיתים שרצה לומר סבותיו, והיו מי הכיור נפסלין בלינה להיות כי חדשים לבקרים רבה אמונתו, והיו המים בכיור שירחצו ממנו ארבע כהנים, נגד ארבע מחנות שכינה המקבלים ראשונה מן המלכות, ולא היו מקדשים מיושב אלא מעומד כי אין ישיבה למעלה, ונאמר (מלכים א' כב יט) וכל צבא השמים עומדים ממעל לו. ע"כ דברי רבינו הרמ"א.

❖ כסא קדשו ❖

איתא בנועם אלימלך (כי תשא) וז"ל: ועשית כיור נחושת כו' נראה לפרש דהנה צוה השם יתברך ליקח בבגדי כהונה ג' דברים זהב כסף נחושת י"ל שתורה הקדושה רמזה לאדם הרוצה לכנוס אל הקדושה ועבודתו יתברך צריך הכנעה מתחלתה עד תכלית הכנעה כמאמר התנא מאד מאד הוי שפל רוח ולזה רמז אותיות זהב שכל אות הוא מספר מועט מאות שלפניו לרמזו להאדם הרוצה לכנוס אל הקדושה שהיא מדריגה חשובה שהוא רמז זהב דבר חשוב צריך לשבר גבהותו וגדלותו אשר טמן בקרבו עד תכלית הכנעה צריך למעט עצמו * כסף רמז לאהבה ותשוקה בעבודת הבורא יתברך כמו נכסף נכספתי כו' ואותיות כסף עולה במספרו כל אות מרובה מאות הקודם רמז שצריך להתגבר ולעלות למעלה מעלה בכל פעם עד תכלית יכולתו ואפשרו בעבודתו יתברך עד אין תכלית * ונחושת לשון נחש לשון נופל על הלשון רוצה לומר הגשמיות דהיינו אכילה ושתיה ועניני גשמיות עולם הזה הבא מצד הנחש צריך להכניס הכל אל הקדושה שיאכל וישהה בקדושה ובטהרה ובמחשבות טהורות הכל למען עבודתו יתברך ובוזה הוא גורם השפעות לישראל ולעולם.

וזהו ועשית כיור דהכיור הוא דבר המשפיע ומריק מים מהדדים שבתוכו וצוה השם יתברך שיעשה כיור שיגרום השפעות על ידי נחושת היינו על ידי הגשמית שינהג עצמו בהם בקדושה ובטהרה * וכנו נחושת כנו הוא לשון מושב ויסוד דהיינו שיעשה יסוד גמור להשפעות להשפיע לישראל על ידי הגשמיות * ולכן מתחילה לא רצה משה רבינו עליו השלום לקבל מראות הצובאות שיעשה מהם הכיור עד שצוה השם יתברך לקבל מהם כי מחמת שתאווה הזאת הוא דבר עלול לקבל טומאה ובעוונותינו הרבים רוב בני אדם נכשלים בעון הזה הנראה ונדמה להם שאין זה חטא כלל ואינם יודעים עד היכן הדברים מגיעים שפוגמים בחטא זה על פי הרוב חטא של הרהורים ותאויות האלו באים מהאשה המהרהרת חלילה בהרהורים לא טובים ולכן צוה השם יתברך שיקבל מהם כי השם יתברך יודע מחשבות שכוונת הנשים היה בהסתכלותם בהמראות למען יבוטל מהם ההרהורים מאנשים אחרים לכן צוה השם יתברך שיקבל מהם ואף שהוא גשמיות עב מכל הגשמיות גם זאת הצורך להכניס אל הקדושה.

וזהו ואתה קח לך בשמים פירוש שתעלה ריח נחוח במעשיך דהיינו אפילו מדבר הגשמי ביותר מכל הגשמיות תעלה ממנו ריח נחוח * וזהו ראש מור לשון מר רוצה לומר אפילו דבר שהוא תכלית וראש לכל המרירות תעלה ממנו ריח נחוח * דרור פירוש תראה שיהיה דרור דהיינו חירות ממלאך המות דהיינו מסטרא אחרא ומשעבוד מלכיות כל זה תגרום בכל דברי גשמיות * וזה שאמרו חז"ל בן קטין עשה מוכני לכיור כדי שלא יהיו מימיו נפסלין בלינה והיו משקעין אותו בבור ששם אין נפסלין בלינה רמז שלא יאמר האדם אם כן הוא שאסור לאדם ליהנות מעולם הזה ומתאוותו כי אם הכל למען שמו והוא דבר קשה מאד הבלתי אפשרי לעמוד בו אם כן אפריש עצמי מכל עניני עולם הזה הגשמי ולא אוכל ולא

❖ כסא קדשו ❖

אשתה כלל ואהיה פרוש מאד אל יאמר כן אלא צריך האדם להתאמץ במעט מעט לשבר כח התאוות ולסבב הדבר בסיבוב אחר סיבוב עד שיגיע לתכלית יסוד הקדושה ושורשה בכל דבר גשמיות גם כן * וזה רמז שעשה מוכני לכיור לשוקעו בבור רמז שצריך האדם לגלגל ולשקע הגשמיות עד אשר יושקע ויטבע בטבע בשורש הקדושה שלא יהיה נפסלין בלינה רמז לעולם הזה הנקרא לילה ואינה אלא כמו לינה אדם ביקר בל ילין * וזהו ותעבור המנחה על פניו והוא בלילה ההוא במחנה רוצה לומר אף שכל המנחה ששלח יעקב היו דברים גשמיים אף על פי כן הוא לן בלילה ההוא רוצה לומר בעולם הזה הנקרא לילה לן בה במחנה דהיינו בהקדושה מחנות קדושה * וזהו ומשה יקח את האהל. דאהל רמז להקדושה והשכינה הנקרא אהל ומשה רבינו עליו השלום היה מתאמץ בקדושתו להעלות הקדושה והשכינה * וזהו יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה רוצה לומר אף דבר שהוא מחוץ למחנה דהיינו דברים גשמיים שהם דבר חיצונית מחוץ להקדושה היה משה נוטה ומביאו להקדושה * וזה נטה לו פירוש לו מוסב אל מילת אוהל. הרחק מן המחנה פירוש הדבר החיצוני שבתוך הגשמיות היה מרחיק מהקדושה * והקדושה והרוחניות שבו היה מעלה אל הקדושה. והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה פירוש מובן ממילא שכל מבקש ה' היה יוצא להתאמץ בדרך הזה * והאיך עשה ואמר הכתוב והיה בצאת משה אל האהל כו' דהנה העיקר לאדם ללמוד מהצדיק את מעשיו אשר עושה יראה וישגיח על מעשיו הקדושים ובזאת יעיר לבו בקרבנו גם כן בקדושה להתחיל בעבודתו יתברך. וזהו והביטו אחרי משה. ונצבו איש פתח אהלו רוצה לומר שהתחילו לעמוד על פתח וההתחלה של קדושה הזאת לעשות כיוצא בו עד בואו האוהלה מוסב על ונצבו איש פתח רוצה לומר שהתחיל כל איש להתאמץ ולהתחיל בקדושה עד שזכה לבוא אל האוהל ממש * ונחזור לביאור הכתוב ועשית כיור נחושת. ונתת בין אוהל מועד ובין המזבח פירוש על ידי שתקדש עצמך בדברי גשמיות תפעול שני דברים הן שתעלה הקדושה להשכינה כנ"ל גם שיהא לך מזבח כפרה על עוונותך ע"ד שאמרו חז"ל בזמן שבית המקדש קיים היו קרבנות מכפרים ועכשיו שולחנו של אדם מכפר וזהו בין אוהל מועד ובין המזבח רוצה לומר הן זאת והן זאת תפעול ועוד תפעול ונתת שמה מים רמז שתגרום השפעות רחמים וחסדים לעולם וישראל והשם ברחמיו יחזק ויאמץ לבבנו ללכת בכל דרכיו הקדושים אמן כן יהי רצון. ע"כ.

בבאר מים חיים (בראשית א א) וז"ל: גם יאמר הכתוב בראשית ברא אלהים וגו'. על פי מה שאמרו חז"ל (יומא נד:) ושתייה היתה נקראת תנא שממנה הושתת העולם, תנן כמאן דאמר מציון נברא העולם דתניא רבי אליעזר אומר עולם מאמצעיתו נברא וכו' עד אלו ואלו מציון נבראו שנאמר (תהלים נ) מציון מכלל יופי אלהים הופיע, ממנו מוכלל יופיו של

❖ כסא קדשו ❖

עולם. והנה נקודה אמצעית הלוו שממנה הושתת העולם שהוא מקום אשר תחת כנפי הכרובים בקודש הקדשים הוא הוא אשר אמר עליה יעקב אבינו ע"ה (בראשית כח יז) מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים. כי כל החיות של כל העולם הזה וכל הברכות והשפעות הטוב והמיטיב לכל, הכל יורד בתחילה לשם ומשם מתחלק לכל יושבי הארץ כי שם נקרא לב הארץ בסוד הכתוב (ישעיה מ ב) דברו על לב ירושלים, וכאשר באדם כל הכח מן המאכלים בא תחילה אל הלב שהוא מלך בכל האברים שבגוף, והלב לוקח לעצמו הוך והנקי ואחר כך שולח מאתו כח לכל האברים דרך מעבר הורידין כנודע מספרי החכמה, כן כל השפעות החיות היורד משמים לארץ יורד תחילה אל נקודה אמצעית הלוו הנקראת לב הארץ ומשם יתחלק השפע לכל האברים, ועל כן נקרא שער השמים כי שם הוא שער הראשון לקבלת ההשפעה הבאה משמים. ושם נקרא נשקי ארעא ורקיע אהדדי, כי תחילה עולים דרך שם כל התפילות ותחנונים ושבחי ה' יתברך ויחודי שמוותיו יתברך מתתא לעילא בבחינת העלאת המיין נוקבין ועל ידי זה מתעורר כנגדו לעילא לעילא להיות יורד כל שפע טוב וברכה ורחמים וחיים ממקור מחיה החיים לנוה אפריון למכון בית אלהינו. ושם מקדש ה' כוננו ידיך שהוא ככן ובסיס ליו"ד שבמקור העליון אשר משם נמשך כל אלה, ועל כן בעת הבריאה שהיה העלאת המיין נוקבין מניה וביה כידוע משם עלה ולשם ירד ונעשה אבן שתיה וממנה הושתת העולם להיות נפרץ ימה וקדמה ולכל צדדיו.

והנה אמרו חז"ל (ובחים יט): תנו רבנן איזהו קידוש ידים ורגלים מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית, ידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית ומקדש, כי את ידיהם ואת רגליהם לומר שעם ידיהם יהיה רגליהם ועם רגליהם יהיה ידיהם. וזה אמר הכתוב בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ כלומר ראשית הבריאה היתה במקום שמחובר הארץ לשמים ושמים לארץ הוא מקום אבן שתיה אשר שם נשקי ארעא ורקיע אהדדי כנאמר. ועיקר הבריאה היתה לזה שתמיד יהיה עם השמים הארץ שתעלה מיין נוקבין מן הארץ לשמים על ידי תפילות ובקשות ומעשים טובים, ועם הארץ יהיה תמיד השמים להוריד שפע וברכה וחיים עד העולם והכל על ידי נקודה אמצעית הלוו ששם נשקי ארעא ורקיע. ואף זה שאומר מן הצדדין נברא יודה לזה שהשקפה הראשונה עת אשר משמים אל ארץ הביט היה העיקר אל מקום זה הנקרא שער השמים, ואך שלום שלום לרחוק ולקרוב, ואמרו חז"ל (ברכות לד): לרחוק ברישא והדר לקרוב אבל ודאי הקרוב קרוב וסוף מעשה תחילת המחשבה לזו הנקודה האמצעית, אשר גם לזה נכון לקרוא אותה ראשית הבריאה. ע"כ. ולהלן חז"ל: את השמים ואת הארץ מורה חיבור השמים לארץ, וארץ לשמים, כבחינת קידוש ידים ורגלים מן הכיור שהיה בבת אחת ממש מפני שנאמר את ידיהם ואת רגליהם. ע"כ.

❖ כסא קדשו ❖

ובבאר מים חיים פרשת כי תשא (ל יח-כ) וז"ל: (יח) ועשית כיוור וגו' וכנו נחשת לרחצה וגו'. להבין אומרו כאן לרחצה שהוא לכאורה מיותר, כי הלא מפרש להלן כל עניניו ונתת שמה מים ורחצו אהרן וכו'. והנראה כי הנה נודע להבאים בסוד ה' בקבלת מרן הרב האר"י ז"ל (בסוד גטילת ידים שחרית) בכוונת גטילת ידים שהוא להפריד הקליפות והחיצונים הנאחזים בעשר אצבעות הידים בהקצוות לפי ששם מתגלים ה' גבורות מנצפ"ך בכל יד ויד, ובמקום הגבורות שם נאחזים הקליפות, והם מסתלקים ומתפרדים על ידי המים הנשפכים. כי מים הוא בסוד החסד ומימי החסד הם הדוחין ומגרשים הקליפות לבל יינקו משם. והנה באצבעות הרגלים בהקצוות גם שם הרגיעה שידה להיות בהם אחיזת הקליפות בסוד אותיות הכפולות אשר במנצפ"ך. ואולם לאשר כי שם המה דינים קשים למאוד בסוד עקביים עקבי דמשיחא ששם חוצפא יסגי והחיצונים יש להם שליטה גדולה מאוד באופן שאינן נגרשים משם בכל ימות החול כי אם בערב שבת קודש שאז נתוסף אור גדול בכל העולמות בסוד תוספת שבת, ויורד האי שלהבותא דאשא להפריד הקליפות מהעולמות טרם בא שבת קדשנו, ואז הם נרחצים גם למטה על ידי חמי חמין לרמוז על האי שלהבותא דאשא, ואז ברשפי אש שלהבת י"ה מה שהאדם רוחץ על כל פנים פניו ידיו ורגליו בערב שבת קודש מגרש מעליו כל בחינת אחיזת הקליפות שנתאחזו בששת ימי החול. ועל כן השוה הכתוב חיוב הרחיצה הוה לחיוב סעודת שבת כמו שאיתא ברמב"ם ז"ל (בפרק ל מהלכות שבת הלכה א-ז) וזה לשונו, ד' דברים נאמרו בשבת ב' מן התורה וב' מדברי הנביאים. שבתורה, זכור ושמור. ומהנביאים, כבוד ועונג. איזהו כבוד זה שמצוה על אדם לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת מפני כבוד שבת וכו'. איזהו עונג זה שצריך לתקן תבשיל שמן וכו' ומשקה וכו'. הרי שהרחיצה והסעודה הושוו בפסוק אחד. כי חיוב גדול הוא ותיקון רב בעולמות עליונים ותיקון לנפשו ורוחו ונשמתו לטהרם ולרחצם מכל בחינת אחיזת החיצונים הכל כנודע לחכמים יודעי העתים. והנה נודע אשר עיקר בחינת אחיזת החיצונים בנפש האדם לא נמשך אלא מהאי זוהמת הנחש שהטיל בחוה ויצאו בניה אחר כך מזוהמים בזוהמה ההוא. ועד היום הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב (בראשית ג טו), שבכל בחינת הקצוות ועקביים הן בידיים הן ברגלים שם מקומו להתדבק ולהתאחו שם. ונחש הוא היצר הרע הוא השטן חושבן נחש עם הכולל, עד היום הנושך עקבי סוס וגו' (בראשית מט יז), כי אין מקומו אלא בעקביים ששם חוצפא יסגי.

ועל הענין הזה היה רומז הכיור כי הכ' רומז על עשרים הקצוות שבידיים ורגלים שנאחזין שם החיצונים והוא עבור ששם מתגלה בחינת הגבורה ובמקום הגבורה שם אחיזתן כאמור. ולזה סמך הכ' אל רי"ו מספר גבורה וזה כיו"ר עשרים אצבעות הנאחזים בגבורה, ונחש הוא השטן תשופנו שם בעקבו, וזוה צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו כפירוש רש"י ז"ל שם בפסוק (בראשית ג טו) ואתה תשופנו עקב, ואף משם תמיתנו וכו'. ועל כן היה של נחשת

❖ כסא קדשו ❖

לרמו על זה ששם הוא אחיזת הנחש. ות' היא תמות כמאמר חז"ל (שבת נה.). כי החיצונים כל מגמתם להרע, ולהיטיב לא ידעו. ובמקום אחיזתן ממיתין תיכף כאשר יוכלו. [או אפשר נחשת נחש תשופנו, והבן] אך ה' לא יעזבנו בידו, וצונו לגרשו משם על ידי מים הנאמנים מימי החסד, ועל ידי הכלי הנקרא אנטל או נטלא שעם הכולל הוא חושבן הוי"ה ואדנ"י כמו שאיתא בכוונות, שבזה הוא מרחיץ ומטהר את אברים הללו מגילולי עבודה זרה הם הקליפות שסביב רשעים יתהלכון.

והנה נראה בזה נכון שעל כן היה הכיור נעשה ממראות הצובאות של נחושת שאמרו חז"ל [נתחומא ומובא ברש"י ויקהל פסוק (לח ח) במראות הצובאות] שהיו מראות שרואות בהן בנות ישראל כשהן מתקשטות, והנשים הביאו אותם לנדבת המשכן והיה משה רבינו מואס בהן מפני שעשוין ליצר הרע. אמר לו הקב"ה קבל אותם כי אלו חביבים עלי שעל ידיהם העמידו הנשים צבאות רבות במצרים כשהיו בעליהן יגיעים בעבודת פרך היו הולכות ומוליכות להם מאכל ומשתה וכו' ונוטלת המראה ורואה עצמה עם בעלה במראה וכו' ומתוך כך הביאו בעליהן לידי תאוה ונזקקות להם ומתעברות ויולדות שם וכו' עד כאן. ולכאורה מפני מה דוקא לכיור הוקדשו אלו המראות ולא לשאר כלים שהיו של נחושת. וחז"ל אמרו שם לפי שהוא עשוי לעשות שלום בין איש לאשתו על ידי המים המרים וכו'.

ועוד לאלוה מילין על פי הנזכר. כי נודע אשר אותו הדור שהיה במצרים כולם היו גלגולי נשמות מניצוצי קרי שיצא מאדם הראשון באותן ק"ל שנים שפירש מאשתו, והמשיך אותן הנשמות שהם באים מצד הטוב להאי קליפה תקיפה דאיקרי רע וכו'. ונתגלגלו בשלושה דורות וקבלו עונשם. שהם בדור המבול ודור אנוש ודור הפלגה. ואחר כך נבחנו שנתגלגלו בדור ההוא שירדו לגלות מצרים. הכל כמו שאיתא בדברי הרב ז"ל (בפרי עץ חיים שער חג המצות עיין שם). ושם במצרים כבר היו בסוד התיקון במה ששמרו בריתן מלהתערב בעם אלהי נכר. ונאמר עליהם בקבלה (שיר השירים ד יב) גן נעול אחותי כלה גל נעול וגו', ואמרו חז"ל (ויקרא רבה לב ד) גן נעול אלו הבעולות גל נעול אלו הבתולות וכו'. ודבר זה להפליא הוא, כי הלא היו בשעבוד תחת המצרים ולא קבלו עדיין התורה והיו עובדי עבודה זרה כמאמר חז"ל (שמות רבה טז ב) ולא נמצא אחת מהנה שיטמאו בטומאת העריות והעיד עליהן הכתוב בשמו יתברך שהיו כולם בני אבותיהם שלא שלטו בהם המצרים כמאמר חז"ל (שיר השירים ד' רבה פסוק י"ב גן נעול) ועל כרחך זה היה תיקון לזוהמת הנחש שנדבק באדם הראשון והוציא זרעו לבטלה והמשיך אלו הנשמות.

ועתה כשנפרדו מעריות שהוא הרע הזה בעצמו שהיה בהחטא, נתקנו לעלות ממצרים ברכוש גדול וביד חזקה. ועל כן כיור הנחושת המורה על אחיזת זוהמת הנחש, והוא בא לטהר האצבעות מזוהמא ההוא, טוב ויפה הוא להיות נעשה ממראות הללו המורים על בחינה זו

❖ כסא קדשו ❖

במה שהכניעו ישראל זוהמתם. שעל ידי המראות היו נזקקין לבעליהן ולא היו מתאווין לטומאת בני אל נכר. והנה מלת וכנו עם מספר אותיותיו במילוי עולה לחושבן צ"א שהוא צירוף הוי"ה ואדנ"י בחינת הכלי אנטל הנזכר, המועיל להרחיץ ולטהר את קצוי האצבעות על ידי מימי החסד. ולזה יאמר הכתוב ועשית כיור נחושת שהכיור יהיה נחשת לרמוז על הנזכר אחיות זוהמת הנחש בעשרים הקצוות הנאחזים בגבורה, ועל כן יהיה וכנו נחשת לרצצה ש"וכנו" שהוא הכלי המוכן לנטילה יחוד שמותיו הוי"ה ואדנ"י ברוך הוא, יהיה נחשת לרצצה כלומר לרצצה מהאי נחשת אחיות זוהמת הנחש באברים הללו. ועל כן ונתת שמה מים בכדי להגעילו ולגרשו על ידי המים מים הנאמנים המוכנים להעביר כל טומאה בסוד החסד אשר עליהם שמגרש כל בחינת אחיות הקליפות. ולזה אמר:

(יט) ורחצו אהרן וגו' את ידיהם ואת רגליהם. כי במקדש היו יכולים לטהר גם אצבעות רגליהם מהנחש הכרוך על העקב, אף על פי ששם האחיזה קשה מהדינים קשים השולטים שם, לא כן במקדש כי על כל פנים היו נכנעים שם הקליפות מרבות הקדושה ואור אלהים המאיר במשכן ה' והיו יכולין לגרשם שם גם מאצבעות הרגלים. ועל כן היה הכיור מרמוז לכל העשרים אצבעות להראות כי הוא המטהר לכל אחיותם הן בידים והן ברגלים. ועל כן אמר הכתוב את ידיהם ואת רגליהם ואמרו חז"ל בזה (זבחים יט.) כי בבת אחת היה מקדש ידיו ורגליו וכו' מניח ידו הימנית על רגלו הימנית וכו' ומקדש. כי על כל פנים היה קשה להרחיץ הרגלים לבד, מתוקף הגבורה הנאחזו שם, והיה מקדשן בבת אחת עם הידים ומניח הידים עליהם להכניעם ולהיות נטפלים עם קדושת הידים ועל ידי זה היו נטהרים בכך הכיור ובמים אשר שמה (המורים על ט' יודי"ן שבשמות הכוללים כל העולמות שהם ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן העולים מים כנודע מכוונות) וזאת במקדש ולא במקום אחר. ועל כן:

(כ) בבואם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימותו וגו'. כי תדע שורש כל המיתות הנאמר בעוברי עבירה אינם על צד הנקמה לומר לפי שמרדת בי אנקם ממך, כי לא זה הוא דרכי אלהינו יתברך שמו וחימה אין לפניו לעשות דבר בחימה לנקום, וכל היסורים והעונשים הבאים על האדם אינם כי אם בחסד האמת מצור העולמים ברוך הוא. או למרק עוונותיו על ידי היסורים הן בעולם הזה והן בעולם הבא בכדי לזכך ולטהר נשמתו מאחיות הקליפות הנאחזים בה על ידי העוונות שתוכל לשוב לחיק אביה כבראשונה לראות באור פני מלך חיים ברוך הוא ליהנות מזיו שכינתו יתברך, וכמאמר חז"ל (ספרי מובא בילקוט רמז תתל"ז) יהא אדם שמח ביסורין מבטובה שאילו אדם בטובה כל ימיו אין נמחל לו עוון שבידו ובמה נמחל לו ביסורין ועיין שם עוד הפלגת טובת היסורין שאין ערוך אליהם ששמו של הקב"ה חל על מי שיסורין באין עליו וכו' וכדומה. או שבאין היסורין בכדי להזכיר את האדם שישוב בתשובה לפני בוראו כמאמר חז"ל (סנהדרין קא.) נענה ר' עקיבא ואמר חביבין יסורין

❖ כסא קדשו ❖

וכו' עד מכל הטורח שטרח בו וכו' לא החזירוהו למוטב אלא היסורין. או לשאר דרכי טובות שביארנום במקום אחר.

ואמנם זה אינו כי אם שעבור כן ברא הקב"ה את בחינת היסורין בכדי שיהיה לאדם טובות אמיתיות האלה, אבל בכל זאת אין הקב"ה שולח על האדם היסורין כי אין הקב"ה מיוחד שמו על הרעה לעולם כמאמר חז"ל (בראשית רבה ג ו), רק הרע בעצמו שעשה האדם הוא מיסרו ומענישו כמאמר הכתוב (ירמיה ב יט) תיסרך רעתך וגו'. והוא לפי שבעונות מגביר האדם על נפשו אחיזת הקליפות, והם מוכנים לזה להכות ולפצוע להרוג ולענוש כי זה חפצם ותאותם ברע ולא בטוב. וגם בחינת המיתה זה הוא כאשר האדם מגביר על נפשו אחיזת הקליפות שיעור שיוכלו להמית אותו הם ממיתין אותו תיכף כי צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו רק ה' לא יעזובנו בידו בכח מצוות ומעשים טובים. אבל אם מגביר עליו אחיזתם בעוונות והקב"ה כביכול סר מעליו כי אין אדם העליון כביכול דר עם נחש בכפיפה, הם עושים לו מה שירצו כי השטן הוא היצר הרע עולה ומסטיין יורד וממית.

ולזה בא הצווי במצוה זו בכואם אל אוהל מועד ירחצו מים ולא ימותו. כי הנכנס אל אהל מועד שהוא מקור הקדושה בלתי קידוש ידים ורגלים הרי הוא ח"ו מכניס אחיזת הקליפות הנאחזים בקצוות הידים ורגלים אל הקודש פנימה, ומשם עושה פגם למעלה בשורש נשמתו אשר בקדושה עליונה באהל מועד אשר בשמים להעלות עליה מחושך החיצונים והקליפות, והם מוכנים להמית. ועל כן ירחצו מים שלא להשריש שורש הקליפות בנשמתו אשר בקדושה ולא ימותו. ועל כן גם בנטילת ידים בשחרית מבואר בספרי חכמי אמת שההולך ד' אמות בלי נטילת ידים חייב מיתה כמו שאיתא (בתולעת יעקב ומובא במגן אברהם בסימן ד), כי ארבע אמות של אדם הוא מקומו. ואך היוצא מחוץ לארבע אמותיו הרי הוא מכניס הקליפה למקום טהור ותיכף מגיע הפגם למעלה שיאחזו החיצונים בהקדושה בשורש נשמתו בתחילה וחייב מיתה ח"ו. לכך ירחצו מים וה' עליהם יחיו כדבר האמור. ע"כ.

כתוב בספר 'אור התורה' להרה"ק רבי שלום תאומים זיע"א, בן אחיו של ה'פרי מגדים', תלמיד הרה"ק הרב רבי ברוך ממעזיבוז זיע"א ואחיו הרה"ק הדגל מחנה אפרים מסדילקאב זיע"א, ומבאר על ענין הכיור (פרשת כי תשא), מה טעם כתוב בנחשת 'זעשו' ולא 'זעשית' כמו בזהב. וכן מה טעם כתוב הכיור בפרשת כי תשא, ולא יחד עם שאר כלי המשכן. ומבאר וז"ל: שהיה בו [בכיור] דבר חדש מה שלא היה בשאר כלי המשכן, היינו שהיו בו שני מלאכות, אחת נוגע לבצלאל, שיעשה הוא 'כיור נחושת וכנו נחושת' סתמא במלאכת אומן מופלא. אמנם מה שיהי נוגע 'לרחצה', זה יהיה מלאכתו של משה ועשיותיו, היינו תיכף כאשר יתן אותו בין אוהל מועד ובין המזבח, ויתן בו מים, אזי תיכף יתברכו מימיו

❖ כסא קדשו ❖

ויהיו טיפיים עולים מלמטה, וינבע מעין מים מתחת קרקעיתו של מקום הכיור דרך כנו עד שהמים שנתן משה לא יפסקו לעולם, ויהיו כמו מקוה מים אשר לא יכזבו מימיו, אפילו בעת מסייעין מסעות, והבן.

ולזה נאמר כאן 'ועשית', שעיקר נעשה ע"י משה, וגם נאמר 'כיור נחושת וכנו נחושת', שהכן הוא כמו הכיור אשר דרך בו יעלו המים למעלה [איתא בתוס' (זבחים כב.) שמשמע מהגמרא (שם) שגם בכך יש בית קיבול]. וגם נאמר 'לרחצה' אצל הכן, וגם נאמר 'ונתת שמה מים' כאילו שם מעין מים חיים נובעים, וגם נאמר כאן כי הוא מופלג בדבר זה משאר כלי המשכן. וכו'.

דברי חז"ל בזבחים (יט:): שאמרו, כיצד קידוש ידיים ורגלים, הכהן מניח ידו הימנית על גבי רגלו השמאלית, ומקדש ידיו ורגליו בבת אחת. ואם היתה דרך נטילה לא היתה ראויה לעשות כן, שהנטילה צריכה להיות כל אחד בפני עצמו, ולא יגעו יד ביד ורגל ברגל עד אחר הנטילה. אמנם לדברינו היה הדבר דרך טבילה ומותר להטביל בפעם אחת, וק"ל. ע"כ.

וממשיך בענין זה שכן נמצא כתוב בתרגום יונתן וז"ל: ובקראי או בתורה וכאשר הגעתי לתרגום יונתן על פסוק (שמות מ ל) 'וַיִּשֶׂם אֶת הַכִּיֹּר בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן שְׁמֵהּ מֵיִם לְרַחֲצָה', מצאתי שאהבה נפשי שפירש הפסוק וז"ל: 'וְשׁוּי יַת כִּיּוֹרָא עַל בְּסִיסִיה בֵּינֵי מִשְׁכַּן זְמָנָא וּבֵינֵי מִדְּבַחָא וַיְהִי תַמָּן מִיּוֹן חֵיּוֹן לְקִידוּשׁ וְלֹא פִסְקִין וְלֹא סָרִינן כָּל יוֹמָא'. עכ"ל. ונשאתי עיני לשמים לשבח ולהלל למי שאמר והיה העולם שכוונתי דרך אמת בתורתנו הקדושה, ואור התורה הופיע בי, שהוא ממש כדברי, שכאשר נתן משה המים נעשים המים מים נובעים מהתהום דרך הכן ולא פסקו המים. וזה שהביא התרגום ית בסיסיה שלא נזכר במקרא, להרמיז על דברינו שהכן הוא צורך כלי כמו הכיור. ע"כ. וממשיך שם עוד בביאור ענין זה עי"ש.